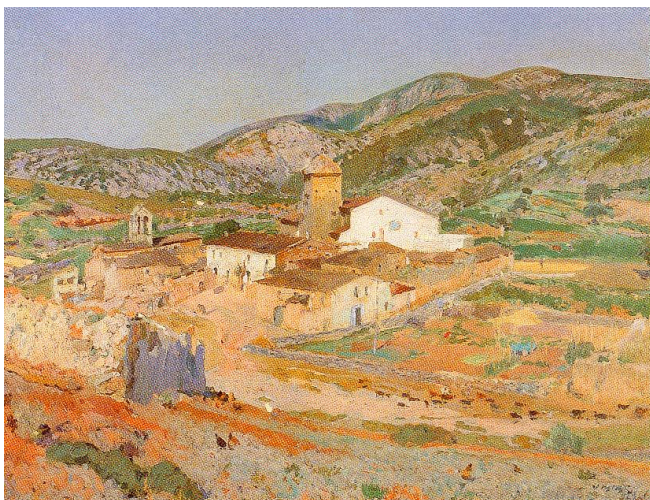
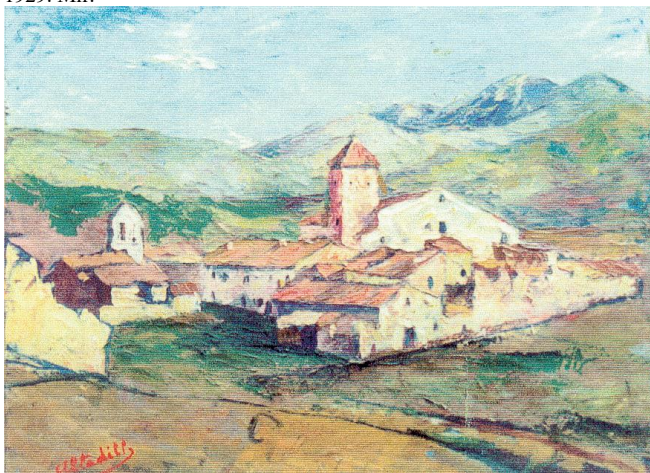

1929. Mir.

1994. Altadill.

2005

OLESA DE BONESVALLS: INVENTARI DEL PATRIMONI CULTURAL

MEMÒRIA DE LA RECERCA

Autor: M^a del Agua Cortés Elía
Febrer de 2006

Oficina de Patrimoni Cultural. Diputació de Barcelona.
Ajuntament d'Olesa de Bonesvalls.

MEMÒRIA DE L'INVENTARI DE PATRIMONI CULTURAL D'OLESA DE BONESVALLS

	ÍNDEX	Pàgina
METODOLOGIA	1- OBJECTIUS DEL TREBALL	4
	1.1. Agraïments	4
	1.2.Objectius	5
	2- METODOLOGIA	6
	2.1. Metodologia de treball	6
	2.2. Fonts consultades	8
	2.3. Explicació de la fitxa	10
	2.4. Criteris de selecció	11
	3- MARC D'INTERVENCIÓ GENERAL	13
	3.1.Marc geogràfic	13
DIAGNÒSTIC	3.2.Marc històric	20
	3.3.Toponímia	24
	3.4. L'escut d'Olesa de Bonesvalls	28
	3.5.Mapa de zones del terme	29
	4- EL PATRIMONI D'OLESA DE BONESVALLS	30
	4.1.Anàlisi de la informació recollida a les fitxes	30
	4.2.Plànol d'elements fixats	34
	4.3.Elements no fixats	35
	5- MARC D'INTERVENCIÓ PATRIMONIAL	40
	5.1.L'estructura del patrimoni d'Olesa de Bonesvalls	40
	- Patrimoni natural i geològic.	
	- L'Hospital.	
	- Patrimoni relacionat amb l'explotació agrícola del medi.	
	- Patrimoni relacionat amb els ramats.	
	- L'ús de l'aigua.	
	- Fabricació de calç.	
	- Vies comunicació.	
	- Les masies.	
	- Jaciments arqueològics i zones d'expectativa arqueològica.	
	5.2.Estat legal	60
	5.3.Intervencions sobre el patrimoni	64
	5.4.Equipaments i activitats patrimonials	66

RECOMANACIONS

6- RECOMANACIONS	71
6.1.Línies estratègiques	71
6.2.Protecció i conservació	74
6.3.Difusió	81
6.4.Recerca	83

APÈNDIXS

7- BIBLIOGRAFIA	84
-----------------	----

8- ANNEXES	88
8.1. Evolució històrica dels principals masos	
8.2. Llistat per numeració	
8.3. Llistat per denominació	
8.4. Llistat per tipologies	
8.5. Plànols d'ubicació dels elements patrimonials d'Olesa de Bonesvalls.	

9- FITXES DE L'INVENTARI DEL PATRIMONI CULTURAL D'OLESA DE BONESVALLS	
---	--

1-OBJECTIUS DEL TREBALL

1.1. Agraïments

Aquest treball, impulsat i finançat per l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament d'Olesa de Bonesvalls a petició del mateix l'Ajuntament, d'acord amb el conveni subscrit per ambdues administracions el mes de maig de 2005, i en el marc del programa d'Inventaris del Patrimoni Local que gestiona l'OPC, ha estat realitzat per la historiadora **M^a del Agua Cortés Elía**, per encàrrec de l'OPC amb l'estreta col·laboració de l'Ajuntament d'Olesa de Bonesvalls, que ha posat tots els mitjans tècnics i humans a disposició meva.

Principalment agraeixo l'interès i col·laboració desinteressada de l'alcalde, Sr. Pere Pi, així com dels regidors, que van propiciar la realització d'aquest inventari degut al seu interès en tirar endavant projectes culturals en benefici de la població del municipi; també ha estat molt important la col·laboració d'alguns treballadors de l'Ajuntament, en concret de la tècnica d'urbanisme, Engràcia Olivella, i de l'administrativa Anna M. Tutusaus, que en tot moment ha col·laborat en les meves demandes interessant-se contínuament pel meu treball i m'han proporcionat diferent documentació.

He de fer menció especial de l'ajuda prestada pels membres del Grup de Recerca Olesa Rural: Nicolau Ros, Domingo Estrada, Santi Estrada, Mireia Mitjans, Joaquim Soler, Ramon Ros, Diana Ros i Pere Farré, ja que una part important del meu treball s'ha vist incrementada per la seva recerca i estima al seu entorn olesenc.

Agraeixo l'ajuda prestada per Domingo Estrada, Santi Estrada i Mireia Mitjans que m'han facilitat fotografies, documentació, informació cartogràfica i un interès sempre de cara a la meva feina. Especialment vull retre un record a les tardes que en Nicolau Ros em va dedicar a casa seva explicant-me tot tipus d'històries i vivències relacionades amb el seu estimat poble, de forma totalment desinteressada i oferint-me un afecte que s'ha transformat en una bona amistat unida per la història d'aquest poble. De ben segur no oblidaré les bones estones amb que em va regalar en aquelles tardes d'estiu i de tardor. Aquest treball és el meu petit homenatge a ell.

En definitiva a tots ells aquest treball en part els pertany, per l'interès i estima que tenen a mantenir tot allò que identifica i ha format el seu poble, i perquè ells seran els que continuaran la recerca històrica i seguiran lluitant per la idiosincràsia d'Olesa de Bonesvalls. Cal que els tingueu en compte i que potencieu la seva tasca desinteressada.

He comptat també amb la col·laboració d'altres persones, d'en Quim Altadill, que em va mostrar el seu taller i em va encoratjar en tot moment a fer la recerca; a Joan Arenas Manzano que em va mostrar casa seva i va compartir amb mi els seus descobriments; a Jordi Farigola que em va obrir les portes de Les Voltes; a Joan Badell i la seva dona; a Francesc Saumell; a José Ramon Tato; a Marià Tutusaus; a Marta Mitjans. Agraeixo molt

especialment a tots aquells que anònimament m'obrien les portes de casa seva per tal que jo pogués documentar-la, i que han dedicat part del seu temps a explicar-me els seus records històrics.

Tampoc vull oblidar l'ajuda prestada pel Director del Parc Natural, Santi Llacuna; la delegada a Olesa, Gemma Casulleres; a Mn. Crespo; a Mn. Josep M. Martí Bonet (Director de l'Arxiu Diocesà de Barcelona); a Mn. Josep Baucells Reig (Director de l'Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona), a Mn. Joan Benito Tolsau (Delegat d'economia de l'Arquebisbat de Barcelona).

Per descomptat també agraeixo l'ajuda de totes aquelles persones que anteriorment han estudiat diferents temes d'Olesa de Bonesvalls i que han escrit sobre la seva recerca. Concretament a Mn. Salvador Misser, estudiós del poble que ens va llegir amb la seva recerca; a Salvador Llorac; i a Mn. Josep M. Martí Bonet. Així com a tants que han fet petits escrits a les revistes del poble.

Vull destacar i deixar constància de la positiva predisposició de la majoria de persones que he visitat envers al descobriment i al coneixement del passat històric del municipi i de qualsevol tema relacionat, fet que m'ha encoratjat en tot moment en la realització del present treball. I per això el meu agraïment final és per a tots els habitants d'Olesa de Bonesvalls que m'ha facilitat la tasca amb el seu entusiasme sempre evident cap a la meua feina.

1.2. Objectius

El present Inventari de Patrimoni del municipi d'Olesa de Bonesvalls inclou tot el terme d'aquest municipi.

El punt de partida va ser l'interès per part de l'Ajuntament d'obtenir informació dels elements històrics i d'interès cultural del terme municipal per tal de tenir coneixement de l'estat i la importància de cada un i del seu conjunt, a fi de portar a terme accions concretes, entre elles l'especificació i ampliació dels elements a protegir al Pla General Urbanístic del municipi, així com l'elaboració del catàleg de masies que obliga la recent llei d'Urbanisme. La recollida i processament de les dades s'ha realitzat entre els mesos de juny i novembre de 2005.

Els objectius d'aquest treball són els que estableix el Plec de Prescripcions Tècniques per a la realització d'inventaris de patrimoni local de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona: "la recollida exhaustiva de dades sobre el patrimoni cultural i natural del municipi i la seva valoració, permetent l'establiment de mesures per a la seva protecció i conservació, així com la planificació de la seva rendibilitat social". El resultat és una eina a disposició de l'Ajuntament amb la informació individual i de conjunt dels elements patrimonials del municipi que ajudi a fomentar la conservació, la

difusió, el coneixement del medi, i utilitzar-la com ajuda en la ordenació i planificació urbanística, així com en d'altres accions de benefici social”.

2-METODOLOGIA

2.1. Metodologia de treball

Per realitzar l'inventari es va adoptar una metodologia de treball estructurada en tres etapes principals:

- 1- **Recopilació prèvia de documentació**
- 2- **Treball de camp:** recollida d'informació oral i visita a cada element detectat i al terme en general
- 3- **Treball de gabinet:** contrastant les fitxes de camp amb la documentació, introducció de la informació a les fitxes i elaboració de la memòria com a conclusió

En cada una d'aquestes etapes s'ha procedit a realitzar una sèrie de tasques que es detallen a continuació de forma cronològica:

- **1- Recopilació prèvia de documentació:**
 - Recopilació de la documentació existent sobre el municipi: bibliografia, publicacions, Carta Arqueològica de la Generalitat, Inventari de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat, Inventari de Patrimoni Industrial de la Generalitat, Pla General Urbanístic del municipi, llistats de Béns d'Interès Local. Aquesta recopilació es va realitzar fent un buidatge de la bibliografia existent a la Biblioteca pública de Vilafranca del Penedès, a l'Arxiu Municipal de d'Olesa de Bonesvalls, a l'Arxiu Històric i Comarcal de Vilafranca del Penedès i a d'altres arxius que s'especifiquen més endavant, junt amb la documentació i informació facilitada per l'Ajuntament, i per diferents estudiosos locals, especialment Domingo Estrada, Santi Estrada i Nicolau Ros, així com les publicacions específiques que s'han realitzat sobre el municipi i citades a la bibliografia (Misser, 1953; Llorac, 1993; Bonet i altres, 1993; Grup de Recerca Rural, 2005), aquestes publicacions, i d'altres, que s'han fet sobre diferents temes del terme, han facilitat molt la tasca d'inventari.
 - Amb aquesta base es va realitzar un llistat de possibles elements inventariables que es va contrastar amb l'opinió d'alguns estudiosos i membres de l'Ajuntament ja citats anteriorment. La llista no es va considerar tancada ja que quedava subjecta al treball de camp que va permetre identificar més elements en el transcurs de la feina.

- Per tal de facilitar el treball de camp es van diferenciar diferents zones del municipi que ja venien donades per l'estructura històrica i geogràfica.
- Es van establir contactes inicials amb informadors orals: estudiosos del terme, els habitants de les masies i cases, propietaris de fons documentals, rector de la parròquia, gent gran, pastors, artesans,...; i que en el moment del treball de camp es van anar visitant per tal de cercar el màxim d'informació.

▪ **2- Treball de camp:**

- En base als elements que ja s'havien detectat es va iniciar la recollida de dades visitant cada element, recopilant la informació que ens proporcionava la observació directa junt amb la que ens proporcionaven les fonts documentals i els possibles col·laboradors; es fotografiaven els elements, fet que facilitava després la tasca de gabinet.
- Es contrastava amb documentació cartogràfica històrica i actual per tal de detectar topònims o nous elements a la zona visitada.
- En el cas de les masies es va procurar visitar el major nombre de cases possibles tenint en compte la disponibilitat dels habitants i l'estat de les cases. Es documentava cada un dels elements destacables i es situaven en un plànol. Cal destacar que no s'ha pogut accedir a tots els immobles, tot i que s'ha conegut per altres mitjans l'existència o no d'elements interessants que permetessin o no la documentació.

▪ **3- Treball de gabinet:**

- Realització de les fitxes dels elements. Les fitxes s'anaven completant a mida que es feia el treball de camp, de manera que aquestes dues fases s'han anat compaginant. Això ha facilitat la feina ja que s'havien detectat molts elements d'entrada i era necessària una estructuració per zones i completar el procés en cada zona.
- En omplir els camps de descripció i d'història es contrastava la documentació escrita de que es disposava amb la informació obtinguda d'altres inventaris previs i amb les conclusions tretes de l'observació directa de cada element. D'aquesta manera es procurava ser el màxim exhaustiu en la documentació. En fer això, s'han detectat errades en altres inventaris previs que queden subsanades amb el present.
- Es feien rutes per les zones diferenciades, inventariant els elements que ja es coneixien prèviament i detectant d'altres sobre

el terreny. Aquestes rutes, completades amb la visita a cada element facilitava l'obertura de noves fitxes. D'aquesta manera també s'anava fent un llistat d'elements "no fitxats" per adjuntar a la memòria, consistent en aquells elements que no tenen prou entitat cultural per elaborar una fitxa documental.

- Quan es va tenir introduïda a les fitxes la informació documental i històrica, es van completar amb les dades complementàries: coordenades UTM, alçada i fitxes relacionades.
- Finalment es van relacionar amb la base de dades les fotografies que s'havien realitzat en format digital i els plànols topogràfics en el cas d'elements que són de gran extensió, amb la qual cosa són difícils de representar només amb un punt, el que ens donen les coordenades UTM. Amb això les fitxes es donaven per tancades.
- En tancar les fitxes es va procedir a la redacció del present informe.

2.2. *Fonts consultades*

S'han utilitzat diferents tipus de fonts per l'elaboració de l'inventari: documentació d'arxius públics i d'arxius privats, informació oral, bibliografia i la observació directa dels elements. Passem a detallar aquestes fonts.

DOCUMENTACIÓ D'ARXIUS:

ARXIUS PÚBLICS

- **BC** Fons d'arxiu de la Biblioteca de Catalunya
- **AHCVP** Arxiu Històric i Comarcal de Vilafranca del Penedès
- **AHDB** Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona
- **ACMDB** Arxiu del Servei de Catalogació i Conservació de Monuments de la Diputació de Barcelona
- **AMOB** Arxiu Municipal d'Olesa de Bonesvalls
- **ADB** Arxiu Diocesà de Barcelona
- **ACA** Arxiu de la Corona d'Aragó
- **ACCB** Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona
- **BMSVC** Biblioteca Municipal Sant Vicenç de Castellet
- **APOB** Arxiu Parroquial d'Olesa de Bonesvalls

ARXIUS PRIVATS

- **APT** Arxiu privat Mas Tutusaus
- **AUEC** Arxiu Centre Excursionista de Catalunya

ALTRES INVENTARIS UTILITZATS O CONSULTATS

- Inventari del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya (IPAC), municipi d'Olesa de Bonesvalls. (1983-1993). (6 elements).
- Carta Arqueològica del Penedès. Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya. Olesa de Bonesvalls. (1988-2004). (3 elements).
- Catàleg monumental del Servei de Catalogació i conservació de monuments històrics de la Diputació de Barcelona. 1928. Edifici del Rellotge de l'Escola Industrial, Barcelona. (1 element).
- Inventari del Patrimoni Industrial (Museu de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, Generalitat de Catalunya) (IPIC). (no hi ha elements inventariats).
- Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional de Catalunya (IPEC). (No hi ha elements inventariats).
- Inventari realitzat pel Grup de Recerca Olesa Rural de les construccions de pedra seca i altres curiositats naturals del terme d'Olesa de Bonesvalls, any 2005.

INFORMACIÓ ORAL

S'ha obtingut informació oral, i a vegades amb alguna documentació escrita puntual, de les següents persones:

Pere Pi
Engràcia Olivella
Anna M. Tutusaus
Nicolau Ros
Domingo Estrada
Santi Estrada
Mireia Mitjans
Joaquim Soler
Ramon Ros
Diana Ros
Pere Farré
Quim Altadill

Joan Arenas Manzano
Jordi Farigola
Joan Badell
Francesc Saumell
José Ramon Tato
Marià Tutusaus
Marta Mitjans
Santi Llacuna
Gemma Casulleres
Mn. Crespo
Mn. Josep M. Martí Bonet
Mn. Josep Baucells Reig

A més d'aquests col·laboradors directes, cal fer esment de cada un dels habitants de les cases que s'han visitat, ja que tots ells han contribuït a la documentació dels elements.

BIBLIOGRAFIA

Es va realitzar un buidat de la documentació bibliogràfica existent principalment a la Biblioteca Pública de Vilafranca del Penedès i a l'Arxiu Històric Comarcal de Vilafranca del Penedès ja que conserven fons bibliogràfic local. També es van recopilar totes les publicacions que s'han realitzat al municipi, en concret l'informatiu local "L'Esquellot" (1983-1985),

"Clarícies" (1988), "Ressò" (1995-2004) i "Olesa Informació" (des del 2004) que han estat els dos butlletins informatius del municipi. Al final de la memòria, a l'apartat de bibliografia, s'especifica aquesta documentació.

CARTOGRAFIA.

Per a l'anàlisi del terme municipal s'ha utilitzat:

- Mapa topogràfic i mapa planimètric del terme d'Olesa de Bonesvalls de l'any 1928, realitzats pel "Servicio Cartográfico de la Diputación de Barcelona" (Cartoteca de Catalunya). E/ 1:25000.
- Mapa Comarcal de Catalunya: El Penedès, E/ 1:50.000. Institut Cartogràfic de Catalunya. Edició de l'any 2002. Format paper i format digital.
- Mapes topogràfics de Catalunya editats per l'Institut Cartogràfic de Catalunya E/ 1:5.000 (fulls nº 420-1-8, 448-1-1, 420-1-7, 419-8-8, 420-2-6, 420-2-7, 420-2-8, 448-2-1, 420-1-6). Edicions de l'any 2000.
- Topogràfic Parc Natural del Garraf, editorial Alpina, 2002. E/ 1:25.000.

Per la localització de les coordenades topogràfiques s'ha utilitzat la web de l'Institut Cartogràfic de Catalunya:

<http://www.geoportal-idec.net/gestor/mapawms/index.jsp?idioma=cat>.

2.3. *Explicació de la fitxa*

El model de fitxa que s'ha utilitzat és el que ha proporcionat l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona per a la realització d'inventaris municipals, i que formen part d'una base de dades programada en MS Access 2000.

La fitxa conté una sèrie de camps d'informació que s'han omplert per a cada element: Número de Fitxa, Codi, Àmbit, Denominació, Ubicació, Titularitat, Propietari, Tipologia, Ús actual, Descripció, Observacions, Estat conservació, Autor, Any, Estil/Època, Segle, Emplaçament, Longitud, Latitud, UTM, Alçada, Accés, Número negatiu, Fitxes associades, Història, Bibliografia, Protecció, Número Inventari Generalitat, Autor fitxa, Data registre, Data modificació, Mapa, Fotografies.

Hi ha una sèrie de camps en que el contingut s'ha de triar d'uns establerts prèviament per l'OPC: Àmbit, Codi, Tipologia i Titularitat. L'Àmbit i la Tipologia donen un Codi concret establert d'acord amb el següent esquema:

1- PATRIMONI IMMOBLE	2- PATRIMONI MOBLE	3- PATRIMONI DOCUMENTAL	4- PATRIMONI IMMATERIAL	5- PATRIMONI NATURAL
1.1- Edificis	2.1-Elements urbans	3.1-Fons d'imatges	4.1- Manifesta- cions festives	5.1-Zones d'interès natural.
1.2-Conjunts arquitectònics	2.2- Objectes	3.2-Fons documentals	4.2-Tècniques artesanals	5.2- Espècimens botànics singulars
1.3-Elements arquitectònics	2.3- Col·leccions	3.3-Fons bibliogràfics	4.3-Tradició oral	
1.4-Jaciments arqueològics			4.4-Música i dansa	
1.5- Obra civil			4.5- Costumari	

Cada fitxa es completa amb un mapa d'ubicació, generat des del Sistema d'Informació Geogràfica (SIG) en que es presenta l'inventari, i d'una a tres fotografies.

2.4. Criteris de selecció

En aquest treball s'ha procedit a la identificació, descripció i documentació dels elements que s'han considerat patrimoni cultural del terme municipal d'Olesa de Bonesvalls per tal d'oferir una visió panoràmica d'un conjunt que determina les característiques concretes del lloc. No és aquest un estudi tancat, sinó que ha de mantenir-se obert a qualsevol aportació que contribueixi a l'enriquiment d'aquest patrimoni en funció de noves investigacions. Tampoc és un estudi que limiti les perspectives patrimonials al que conté l'inventari, sinó que ha de servir com a punt de partida per a incentivar la recerca i la gestió del patrimoni que doni forma a diferents tasques entorn aquest i permeti la seva ampliació i conseqüent evolució.

S'ha tingut en compte reunir el màxim nombre d'elements identificadors del terme incloent tot allò que podia tenir un valor patrimonial històric o de diferenciació. S'ha procurat obtenir el màxim d'informació de cada element de forma individual i de la relació amb el seu entorn per tal de mostrar la importància de cada element com a quelcom característic i definitori d'aquest territori. Però cal assenyalar que no s'han inclòs tots els elements detectats sinó que s'ha fet una selecció envers els següents criteris:

- 1- S'han inventariat tots els elements que prèviament havien estat compilats en altres inventaris:
 - . De la Generalitat: Carta Arqueològica (3 elements), Patrimoni Arquitectònic (6 elements).
 - . Catàleg de Béns d'Interès Natural (1 Parc Natural, zones amb refugis de fauna).
- 2- S'han inventariat els elements mobles, immobles o naturals destacables per:
 - . Singularitat històrica, artística, etnològica, identitària, simbòlica.
- 3- S'han inventariat els fons documentals i fotogràfics que tinguessin un fons històric important individualment i per al conjunt del municipi.
- 4- S'han inventariat les manifestacions festives, musicals, artesanes i de tradició que són representatives i identificatives del terme.

És per això que el volum de fitxes s'ha limitat finalment a les que hi ha a l'inventari com a elements més representatius, però hi ha una sèrie d'elements que no s'han fitxat perquè s'ha considerat que no tenen prou significació per a ser inclosos a l'Inventari, elements que coneixem però que han desaparegut o elements que s'han inclòs dins d'altres fitxes. D'aquests elements "no fitxats" es fa una relació a l'apartat corresponent d'aquesta memòria. Per tal que el coneixement del patrimoni d'Olesa de Bonesvalls sigui més complet, s'ha inclòs un anàlisi general dels elements fitxats i els no fitxats formant un conjunt (capítol 4.2).

Finalment, cal deixar clar què aquesta feina **no és ni una recerca**, amb uns objectius i unes conclusions finals (encara que s'hagin utilitzat coneixements i procediments científics per a realitzar-la), **com tampoc es tracta d'un catàleg** del patrimoni del municipi, el qual hauria de portar unes categories i proteccions determinades. Però si què és una base per a poder realitzar tant tasques d'investigació com de protecció, convertint-se també en un instrument per la gestió, la difusió i la informació del patrimoni del municipi, entre d'altres utilitats. També cal fer esment que aquest inventari no està tancat ja que podran anar incorporant-se elements patrimonials si en sorgeixen de nous i fer les esmenes necessàries al ja existents.

3- MARC D'INTERVENCIÓ GENERAL

3.1. Marc geogràfic, geomorfològic i econòmic

El municipi d'Olesa de Bonesvalls es troba situat a la província de Barcelona, a la part sud-oriental de la comarca del Penedès, al límit amb el Garraf i el Baix Llobregat. Delimita al nord i NO amb Subirats; al NE amb Vallirana; al SE amb Begues; al SO i S amb Avinyonet del Penedès, essent El Puig de La Mola el punt geodèsic on coincideixen els quatre termes.

Té una extensió de 30,57 km², essent un terme gran en extensió. És muntanyós, formant una gran vall central per on discorren les principals rieres: la de Begues i la d'Olesa, les dues tenen cursos eixuts la major part de l'any ja que són torrencials. En aquesta vall es va assentar la població, diferenciant dues zones principals: el nucli del poble d'Olesa i el barri de l'Hospital.

El poble es troba a 320 m sobre el nivell del mar, i l'Hospital a 306 m. La zona és molt accidentada ja que es troba en ple massís de Garraf-Ordal, amb cotes altes que confronten amb el municipi de Vallirana (puig del Bosc Glaçat, 501 m d'alçada; puig Bernat, 606 m) i amb el de Begues (Montau, 653 m), tots dos al Baix Llobregat. En el límit amb el municipi de Subirats (Alt Penedès), a la part occidental, segueix la línia de carena des del puig del Bosc Glaçat, passant pel turó de l'Oró (574 m) i el puig de les Mentides (538 m); a l'extrem meridional tanca el puig de la Mola (532 m).

El municipi està format per diferents concentracions de població i masos disseminats que s'han anat despoblant progressivament. El poble es troba situat al centre físic del terme, en ell distingim el nucli antic, el barri del Raval i les cases de la Riera; al seu entorn hi ha les urbanitzacions de Can Costa, Can Morgades i Can Xacó, totes elles construïdes fa pocs anys. A uns 700 metres a migdia hi ha el barri de l'Hospital, a l'altra banda de la carretera d'Olesa a Begues, en el que diferenciem el propi barri, l'Altrabanda de l'Hospital i el carrer Fitó. Al sector NE trobem les urbanitzacions del Pla de Pèlag i ca N'Olivella, limitant amb el municipi de Vallirana.

El terme tenia nombroses masies, algunes amb origen medieval, que s'han anat deshabitant progressivament. En ser un terme muntanyós i boscós i en part mancat d'aigua, no són gaires les masies conegudes d'antic. Totes es troben al peu del camí Ral, actual carretera Begues-Avinyonet, on les terres són de millor qualitat i conreables. Cal assenyalar que el poble i el barri de la Riera s'han format a partir de la concentració de masos.

El terme és travessat per la carretera local d'Avinyonet del Penedès a Gavà, que en part segueix el traçat del camí medieval. Altre camí d'origen medieval procedia de Cervelló i de Vallirana, i per Olesa de Bonesvalls, passant per dessota la Mola, es dirigia a Sant Pere de Ribes. Actualment aquest està en molt mal estat, mentre que l'antic camí Ral manté alguns trams al costat de la carretera.

El sòl del terme és pedregós, de materials calcaris i dolomies cretàcies, com a tot el Garraf. Abunden fenòmens càrstics, el més important és l'avenç de l'Esquerra (348 m) que es troba a uns 300 m a ponent del vèrtex de la Mola. Forma 4 vies, una de les quals, la del Rat Penat, és la més fonda del massís del Garraf (206 m). Hi ha uns 30 avencs dins el municipi.

El terme forma una gran vall que degut a la natura pètria, calcària i càrstica del lloc, no permet que les aigües de pluja es retinguin a la superfície, filtrant-se ràpidament sota terra i sense circular per damunt. Això ha condicionat el sistema de captació de les aigües, generalitzant-se l'excavació de pous que agafen l'aigua del subsòl prop del llit de les rieres. Cada casa té el seu pou, constituint un paisatge singular.

Dues són les rieres principals: la d'Olesa i la de Begues, que reben aigua de diferents torrents. La riera d'Olesa o del Fondo del Lledoner, es forma sota la creu de l'Ordal, al terme de Vallirana i desguassa a la de Begues. La riera de Begues, neix prop d'aquest poble i entra al terme d'Olesa per la cadira de Sant Cristòfol. Ambdós cursos conflueixen a l'Hospital i, després de rebre l'aigua de diferents torrents, aflueixen a la Mediterrània a ponent de Sitges.

Totes dues reben diferents torrents. La riera d'Olesa per la dreta: torrent del fondo de l'Arcada (notable per una arcada natural formada per l'erosió); torrent del fondo de l'Uró; torrent de l'Arcatera; fondo de la Remuga, que s'uneixen al fondo de Cova Cremada, que després de travessar Olesa, desguassa a la riera per la dreta. Per l'esquerra: el fondo de les Obagues, que baixa del Puig Bernat; el fondo del molí, que prové del pla de les Bassioles (Vallirana); el fondo de Matabous, que davalla del puig de l'Avencó.

La riera de Begues rep per l'esquerra: el fondo del Corral de l'Hospital o del Pi del Lluc; el de la Boixosa; el de la Llaurada, que provenen del Puig de la Mola. Per la dreta rep el torrent dels Albans; el de cal Malet i el dels Lladres; el torrent de la Gavarra i el fondo de Vallmala.

Hi ha diversos pous que es drenen amb les aigües subterrànies, prop de la riera de Begues (a l'Hospital, cal Pel·larí, etc), i d'Olesa (les Cases de la Riera, carrer del Raval, carrer Fontana). Hi ha pous de propietat privada i altres de propietat municipal que basteixen d'aigua el municipi. Aquests pous han esdevingut una part característica del paisatge del poble d'Olesa.

DEPENDÈNCIES ADMINISTRATIVES

El lloc d'Olesa o Oleseta pertanyia al castell de Cervelló, esmentat l'any 1038 (Sant Joan d'Oleseta); després va passar a la corona i aquesta el va vendre a la mitra de Barcelona el 1381 que mantingué els seus drets fins el 1837 amb l'abolició dels drets senyorials.

Va pertànyer inicialment a la Vegueria de Barcelona i posteriorment a la de Vilafranca del Penedès fins el 1716 que, en crear-se els corregiments,

pertanyia al de Vilafranca (1716-1833). L'any 1833 es formen les províncies i el terme fou incorporat a la de Barcelona. El 1860 s'agrega al partit judicial de Vilanova i la Geltrú (segregat de Vilafranca), al que encara pertany.

El 27 d'agost de 1936 la Generalitat de Catalunya promulgà un decret pel que el territori del principat de Catalunya es dividí en 9 regions o vegueries i en 38 comarques. Les comarques de l'Alt Penedès i el Garraf es van adscriure a la vegueria de Tarragona (històricament formaven part de la de Vilafranca del Penedès); Olesa de Bonesvalls va ser assignada a la comarca del Garraf. La divisió comarcal del 1987 adoptà la mateixa que la del 1936. El 1990 es modificà i s'agregà Olesa de Bonesvalls a la comarca de l'Alt Penedès. (Gran Geografia Comarcal de Catalunya. 1992).

Eclesiàsticament forma part del Bisbat de Barcelona, arxiprestat de Vilafranca, des dels seus orígens.

CLIMA

El clima és mediterrani marítim, temperat, amb hiverns suaus amb alguns dies bastant freds i estius eixuts i calorosos. A l'estiu domina el vent de llebeig i a la tardor i hivern el de mestral. Madoz (1845) al seu diccionari diu que el terme té bona ventilació i clima temperat i sa. El mateix diu Cels Gomis en la seva "Geografia"; i el metge Bartomeu Robert deia que el clima d'Olesa era envejable. El topònim de Bonesvalls probablement tingui a veure amb aquestes característiques del lloc.

ECONOMIA I POBLACIÓ

El període anterior a la Guerra Civil les activitats econòmiques més importants d'Olesa eren la producció de mel, els ramats de cabres i la producció de calç. Aquesta base econòmica la tenim present en el patrimoni immoble del terme, amb important presència de corrals i forns de calç.

El conreu predominant ha sigut la vinya, amb un àrea conreable reduïda i situada majoritàriament a la banda de ponent del municipi, amb tan sols 84 ha predominant la vinya amb 70ha, també cereals, lleguminoses, farratges, hortalisses i fruiters.

Actualment encara es conserva un mínim percentatge de ramaderia de granges avícoles, amb 20.000 caps el 1989; cabrum i porcí, tot i que en notable declivi.

La indústria s'ha desenvolupant darrerament, amb una fàbrica d'elaboració de calç i una de xiclets. La fàbrica de calç viva o hidratada, CIARIES, instal·lada prop del pla de la Creu de l'Ordal, amb forns de funcionament continu. També hi ha una important fàbrica de xiclets, FLEER. Cal esmentar la Imatgeria Artística Olesana, amb un important centre de producció,

ARTISOL, que actualment ha reduït molt la seva activitat tot i que manté la producció. També hi ha una empresa de tala de boscos i una fusteria.

POBLACIÓ

L'origen del poblament de la zona cal buscar-lo en època ibèrica, tot i que molt minsa tal i com mostren les poques troballes. D'època romana, en passar una important via de comunicació, seria un territori transitat, tot i que hi hauria poca població que pràcticament no ha deixat vestigis.

Al segle XII es produeix un lleuger augment de població. La construcció d'un hospital al peu del camí Ral el 1270 produeix aquest increment d'habitants que s'instal·len a l'entorn de l'Hospital i del nucli d'Olesa, a més de masies al costat del camí Ral.

El fogatge més antic conegut és el de 1358 que testimonia 82 focs, 76 a la parròquia de l'Hospital que són de l'església, i 6 de la Pia Almoïna de Barcelona (uns 369 habitants). Cal tenir en compte que el recompte dels fogatges no és del tot fiable, ja que tan sols es comptaven les persones que pagaven els censos.

Fogatge entre 1365 i 137, dona 60 focs per Olesa (uns 270 habitants). El de 1378 ordenat per Pere el Cerimoniós a les Corts de Cervera, dona 45 focs (uns 202 habitants). Veiem un important descens de població atribuït probablement a la Pesta Negra.

A finals del segle XIV i el XV es produeix una davallada de població ocasionada per les epidèmies, emigració i la Guerra Civil del 1462-1472. Al fogatge de 1497 el nombre de focs queda reduït a 12 (unes 54 persones). El document està mig trencat i només s'observen els cognoms Batlle, Puig i Soler. Al fogatge de 1515 hi ha 15 focs, unes 63 persones. El 1553, 16 focs; en ell s'esmenten alguns llinatges que encara són presents al terme.

Al segle XVII, es conserva el Llibre de la Cort de l'Hospital i aquest proporciona molta informació de famílies olesanes d'aquest segle. Els focs es mantingueren entre 16 i 20. Això mostra que la població va créixer poc respecte al segle XVI i l'existència al XVII d'un important nombre de foranis occitans que no consten al cens probablement per no ser propietaris i viure a altres cases o de lloguer.

A inicis del XVIII (1708) tenim el cens d'Aparici, considerat poc fidedigne, que dona 27 cases. Els censos següents, fets sota la direcció de José de Pedrajas, anys 1716 (26 cases i 122 persones), 1717 (55 veïns), 1718 (15 cases) i 1719 encara són menys fiables. El de 1719 sí que es considera fidedigne, donant 126 cases.

A finals del XVIII tenim el cens de Floridablanca del 1787, estimat com bastant precís. Dona 234 persones mostrant un augment demogràfic produït per la millora de la sanitat i els conreus que és extensible a tot el país.

Any	focs	Any	Cases o habitants
1358	81		
1365-70	64	1716	cases 26
1553	16	1717	veïns 55
1718	122	1718	cases 15
1787	234	1719	cases 26
1820	81	1716	persones 122
1849	64	1719	habit 122

El cens del 1887 era de 773 habitants. El 1920 comptava amb 638. El 1930, 513. El 1936, 498. 1943, 436. 1953, 402.

De finals del XVIII i principis del XIX no tenim dades. Passada la Guerra del Francès va haver una disminució d'habitants agreujada per l'epidèmia del 1809. El cens de 1819 dona 81 veïns (uns 365 habitants). Madoz al seu diccionari diu que hi havia 344 habitants i 82 cases al 1842 aproximadament.

A mitjans segle XIX la població creix tal i com mostra el quadre:

any	habitants
1820	359
1857	731
1860	721
1887	713
1900	643
1920	638
1930	513
1940	414
1950	389
1960	410
1970	370
1981	304
1986	329
1990	447

S'ha intentat promoure el turisme amb urbanitzacions, així com mantenir la població. Es comptabilitzen 207 habitants al poble i 24 dispersos.

Degut a l'increment d'habitatges de segona residència, la població és més alta sobre tot els mesos d'estiu, arribant al 2.500 habitants.

Població per nuclis, any 1990:

Nucli urbà Olesa	269
Mas Cortnou	10
Can Costa	18
Can Morgades	10
Ca n'Olivella	74
Can Xacó	22

TRANSCRIPCIÓ DELS FOGATGES I CENSOS HISTÒRICS

1497, Hospital de Cervelló (hi falten 10 focs) Barthomeu Soler Na ??? Solera	1515 Terme de l'Hospital de Cervelló Mossèn Francesc Ferrer, vicari Ponç Batlle, batlle Ponç batlle, menor de dies Joan Milà Bartomeu Soler Gabriel Sala Joan Puig Pere Batlle Joan Busquet Guillem Batlle Jaume Soler Francesc Soler La Vídua Badella Joan Romagosa
1553 Està a Garraf (colecta i vegueria de Vilafranca del P): Oleseta, l'Hospital de Cervelló Laics 5, capellans 1, total 16 També escrit spital de servelló Transcripció, pàg. 396 Parròquia del Spital de Cervello fogatjat a 28 de agost de 1553 per Joan Busquets y Lorens Vadell jyrats de dita parroquia com apar en cartes 165 Mn Antoni vicari Antoni Mila Joan Soler Joan Busquet Lorens Vadell Pere Soler Andreu Tutusaus Joan Balle Pere Busquet Jaume Soler Mathia Mila Bertomeu Vadell Pons Balle Joan Rafols Joan Romagosa Matheu Carbonell	1652, fogatge Sant Joan d'Olesa de Bonesvalls Mossèn Josep Calzina, rector Pau Ràfols, batlle Joan Batlle, jurat Jaume Badell Joan Milà Salvador Soler Jacint Morgades Ramon Escala Joan Samsó Andreu Tutusaus Francesc Ràfols Pere Prunera Joan Ràfols Antoni Tutusaus Rafael Ràfols Pere Tutusaus Isidre Mitjans Jaume Milà

Segle XVIII

Cens de Josep Aparici de 1708 Llochs de Barons: Olesa de Bones valls 27 cases "Cataluña numerada en sos termes, en sas casas y sas personas". Vegueriu de Panedes, Olesa de Bones valls: Te de llarch 1 ora, de ampla 1 ora, y de rodaria 2 oras 2 quarts: afronta a llevant ab Vegas, a mitgdia ab Viñol, a ponent ab Viñol, y a tremontana ab Subirachs. Te 26 casas y 122 persones. (pag 315, vol 1).	1717 Olesa de buena suall 55 cavalleros. (p. 515, vol I)												
Cens de 1719 Aulesa de Bonasvalls 26 casas, 122 habit. (p. 983, vol II) Es lugar, la jurisdic. Son del Obispo de Barcelona, tiene 26 casas quasi todas juntas, con 122 habits. Su situacion es llana, linda a levante con Begas, Corrego. De Barcelona, a mediodía con Olivellas, a Poniente con Aviñonet, y Sant Pau Dordal, y a Tramontana con subirats. (p. 993, vol II).	Una relació del cens realitzat poc abans de la Guerra de Successió. <table><tr><td>Nº de casas</td><td colspan="2">buenas</td><td></td></tr><tr><td></td><td>medianas</td><td></td><td>pobres</td></tr><tr><td>21</td><td>3</td><td>10</td><td>8</td></tr></table>	Nº de casas	buenas				medianas		pobres	21	3	10	8
Nº de casas	buenas												
	medianas		pobres										
21	3	10	8										

3.2. *Marc històric*

EVOLUCIÓ HISTÒRICA D'OLESA DE BONESVALLS

Tot i que les troballes arqueològiques han estat minses a la zona, diferents jaciments palesen l'antiguitat de la ocupació humana al territori, evidenciada per les troballes dels municipis a l'entorn d'Olesa de Bonesvalls.

Del període neolític tenim diferents assentaments en cova als municipis dels entorns: la cova de Sant Llorenç de Sitges, la cova Bonica de Vallirana, la cova de Sant Sadurní a Begues amb materials des del neolític fins a la romanització; així com sepulcres de fossa: els col·lectius de Castellet i la Gornal, de Cubelles o de Sant Martí Sarroca, entre d'altres.

El terme d'Olesa, per la morfologia i manca d'aigua superficial permanent, no tingué els primers assentaments sedentaris fins a l'època ibèrica, no tenint una ocupació més important del territori fins a l'època medieval.

Al terme l'assentament permanent ibèric de cossetans seria molt reduït, tal i com mostren les poques troballes fetes a la zona. Al corral de la Roca, prop del nucli urbà, es va fer la troballa d'un molí ibèric, ceràmica, un fragment de pedra de granit indefinit, realitzada per Nicolau Ros i dipositades al Museu de Vilafranca. Es va trobar també una vora de kalathos i dues raspadores de sílex dalt el Puig de la Mola dins un petit clos tancat de pedra, tot i que no és probable que hi hagués al lloc un jaciment ja que les restes de murs semblen ser de corrals o pletes més moderns.

Durant la dominació romana es va construir la via Mercadera o Camí Ral medieval que des de Barcelona passava per Sant Climent, Begues, La Granada, Font Rubí entrant a l'Anoia. No sembla probable l'assentament romà a la zona, tot i algunes troballes puntuals entre les que destaca la carassa de marbre encastada sobre la porta d'entrada al recinte emmurallat de l'Hospital i que probablement fou portada de Barcelona o Tarragona i instal·lada amb funció decorativa. Possiblement aquesta peça i un cap que feia de suport a una creu gòtica que hi havia sobre la portalada i que fou treta durant la Guerra Civil, fossin posats després de la rehabilitació feta a l'edifici possiblement al segle XVI. En aquesta època i les posteriors, el territori olesà seria concorregut per gent de pas en travessar la via romana.

El territori olesà va estar molt concorregut degut al pas de la via romana tant en època de la ocupació visigòtica com en la sarraïna. No serà fins a la consolidació del domini del comtat de Barcelona a la zona que s'inicia un autèntic poblament. L'any 955 el monestir de Sant Cugat del Vallès rep la donació d'una sèrie de terres situades al terme del castell de Cervelló, donació feta per un sacerdot entre les que hi ha una al lloc d'**Osevesa**, que podria ser una variació del nom d'Olesa (cartulari de Sant Cugat, Rius, vol. I, p. 37, doc. 41).

La primera documentació que anomena clarament Olesa és del 24-5-1038 (Arxiu de Santa Clara, Reg. 791 núm. 1, foli 1, segons mossèn Josep Mas; a

Llorac). És la venda del castell d'Olivella que confronta, entre d'altres, amb el terme d' **Ulesa**.

La parròquia la trobem esmentada l'any 1183, en la definició d'un cens fet pel senyor del castell termenat de Cervelló al monestir de Sant Cugat del Vallès. Surt esmentat el mas de la Pedrosa que era del monestir i estava al terme del castell de Cervelló a la parròquia de Sant Joan d'Olesa. (Arxiu de la Corona d'Aragó, cartulari de Sant Cugat: foli 228, núm. 717) (RIUS SERRA,).

Al segle XIII el lloc apareix documentat amb més freqüència. A l'acta de consagració de l'església de Sant Esteve de Cervelló el 1231, s'esmenta l'església de Sant Joan d'Olesa. Es desconeix la data de consagració de la parròquia ja que no ens ha arribat documentalment, essent la data més antiga el 1183 on apareix citada dins dels dominis dels Cervelló. El nucli d'Olesa era anterior al de l'Hospital i molt probablement anterior a l'església parroquial de Sant Joan. Una de les evidències és que les cases més antigues del poble tenen sitges al subsòl: cal Pons i cal Ràfols. L'estructura de les cases del nucli és similar: masies d'estructura senzilla amb planta i un pis, teulada a doble vessant amb el carener paral·lel a la façana. Tenen porta adovellada a la façana. L'obra és de tàpia i pedra a la base.

Una de les dates importants del municipi és el 2 de juny de 1262, el testament del senyor del castell de Cervelló, Guillem II de Cervelló i de Cervera, en el que ordena que es faci un hospital al terme d'Olesa de Begues, al costat de la via pública en el lloc conegut pel Pèlag d'Olesa, on les aigües quedaven estancades al llit de la riera. La missió de l'Hospital era atendre i curar als pobres, pelegrins, predicadors i passatgers. Guillem de Cervelló li dona el lloc d'Olesa amb tot el seu territori. Tot i aquest destí inicial de fer d'hospital de malalts, la funció que va fer durant la seva història va ser com a lloc d'hostatge i almoïna.

Les obres començarien al moment de la donació, l'any 1262. Entre 1270 i 1274 l'edifici gòtic estaria completament acabat, així com part de la capella, de la torre i la muralla. Es diu que assistiren als actes d'inauguració fra Ramon de Penyafor, el rei Jaume I, el senyor de la baronia de Cervelló i fundador, Guillem II.

L'Hospital de Cervelló té gran importància en la història de l'arquitectura catalana. Està declarat BCIN (R-I-51-5567). És un dels pocs edificis civils conservats del segle XIII i l'hospital català més antic que conserva sencera tota la seva estructura.

L'edifici, dins un recinte fortificat amb torre de l'homenatge, és obra de transició romànic a gòtic, molt reformat al XVI i XVII. Capella de Santa Maria de l'Anunciació, obra del XIV amb notables pintures murals, destruïda el 1936, actualment restaurada. Al costat fou fundada per la mitra la població de la Poble de Cervelló o de l'Hospital de Cervelló, actualment l'Hospital.

Segons la crònica de Bernat Desclot, l'hospital hostatjà l'any 1285 el rei Pere II el Gran quan es dirigia de Barcelona a Tarragona per embarcar en

direcció a Mallorca per castigar al seu germà Jaume II. El rei sortí malalt i morí a Vilafranca del Penedès. Segons una llegenda popular que ha passat de pares a fills a la zona, sembla que el rei va morir de camí al mas de la Gavarra, tot i que el notari va certificar la mort a Vilafranca.

Al llibre de visites pastorals de l'església d'Olesa de Bonesvalls del 1312 (ADB) s'assenyala que el nombre de persones que passaven per l'Hospital era molt elevat, unes 400 al mes, cosa que va provocar que es construís un conjunt de cases al seu entorn per tal d'allotjar al personal que hi treballava. El lloc va créixer tot i la pesta del 1348 i d'altres epidèmies. El fogatge de 1358 dóna 58 focs a la zona; el 1365 baixa a 60, i el 1378 es redueix a 45 focs.

L'església parroquial de Sant Joan Baptista, esmentada al 1183 i consagrada el 1231, era un primitiu edifici romànic ampliat en la primera meitat del XVI, l'actual neoclàssic fou inaugurat el 1777. Pertangué als Cervelló i Guillem II de Cervelló el donà a l'hospital de Cervelló (hospital d'Olesa), hospital que esdevingué senyor jurisdiccional del terme i al voltant del qual sorgí el nucli de l'Hospital.

Hi ha una llegenda popular que es basa en la tensió que podria haver entre els dos castells del lloc: el del Lloc d'Olesa i el castell de l'Hospital. El castell del Lloc es trobaria a Olesa, en un lloc dominant del nucli, que en documents de finals del segle XVI i primera meitat del XVII li donen la denominació de "la Força" o "el castell d'Olesa", i més tard, fins gairebé el segle XX, es coneixia com "la casa alta" o "Escalat de la casa alta". A la primera meitat del segle XVII aquesta casa era dels Escala, havent constància el 1604 de Joan Escala Samsó (índex tardà del Capbreu de 1590, APOB; i al llibre de la Cort, APOB) com habitant del lloc d'Olesa. Aquest va ser el successor de la casa Romagosa, que procedien del Mas del Lledoner, tot i que no sabem com va accedir a la propietat. Segons Mn. Misser (MISSER, 1993) la procedència d'aquest Joan seria de la part paterna de la casa Escalat i de la materna de la casa Samsó, essent una la casa vella i l'altre la nova. Així, la casa vella correspon a casa Escalat i la nova a can Samsó.

Al segle XVII els Escala van comprar el títol nobiliari de "castlà" o senyor del castell, considerant-se castlans successors dels castlans de l'antic castell de Cervelló. L'antiga casa Escalat seria una casa fortificada, i pel lloc dominant que ocupava, probablement seria el castell d'Olesa. Es trobava darrera de cal Samsó i el 1960, degut a que estava en mal estat, es va enderrocar i fer una nova construcció. Era bastant alta i sobresortia del perfil del poble ja que estava al punt més alt de la riera. Sembla que era una casa forta amb una muralla que l'envoltava; tenia una arcada i finestres decorades com les de l'Hospital.

En morir Guerau VII de Cervelló sense successió, després del 1309, se suposa que la jurisdicció de l'Hospital i lloc d'Olesa passà a la corona, i l'administració que abans depenia del prior del monestir de Sant Pau del Camp de Barcelona, el 1328 depenia del bisbe de Barcelona. El 1381 el rei Pere III ven tota la jurisdicció civil i criminal al bisbe de Barcelona, Pere de Planelles, actuant des de llavors aquest com a senyor del territori d'Olesa.

Així es mantindrà fins a finals del segle XIX quan són abolides les jurisdiccions feudals i es desamortitzen els béns de l'església.

Al segle XV els delmes de la parròquia es repartien en tres parts: una per l'hospital, una pel senyor del castell de Cervelló i la tercera per al rector de la parròquia; el patronat sobre l'Hospital l'exercia el rector de la parròquia d'Olesa. Perduraren fins l'abolició de les senyories.

Durant la Primera Guerra Remença (1462-1472), les terres d'Olesa quedaren molt perjudicades amb un empobriment general i disminució de la població degut a epidèmies, emigració i la mateixa guerra, quedant reduïts el 1497 a 12 famílies, que van augmentar a 14 el 1515.

A finals del segle XVI i principis del XVII Olesa també va rebre una onada pobladora procedent d'occitània. Als llibres sacramentals de la parròquia figuren entre 1584 i 1630, 23 persones.

L'any 1590 el bisbe Joan Dimes LLoris, senyor del lloc, ordenà fer un capbreu del territori del l'Hospital. Aquest bisbe modificà el sistema d'administració de l'hospital i feu importants obres de millora en l'edifici.

A finals del segle XVII hi ha un redreçament econòmic i humà. De 16 focs el 1553 es passa a 18 el 1652; però al 1708 puja a 27 focs. La Guerra de Successió va afectar poc el municipi, així com el Decret de Nova Planta degut a que la jurisdicció era del bisbat.

Al segle XIX, amb la fil·loxera, el poble perdé gran part de les vinyes que eren part important de la seva riquesa i fou causa d'un important endarreriment econòmic. També afectaren les Guerres Carlines, concretament la primera (1833-1840) que va afectar al poble en diverses ocasions.

L'obertura del nou camí Ral pel coll de l'Ordal, a la fi del segle XVIII, i la pèrdua d'una gran part de les rendes a causa de la política dels governs liberals, motivaren la fi de la seva funció a mitjan segle XIX; l'administració fou confiscada a la mitra i adquirida de nou per Manuel Girona, que la hi retornà. L'Hospital va deixar de socórrer els pobres per manca de recursos degut a que va deixar de cobrar els delmes i censos ja que els olesans es van negar a fer-ho. Això va provocar un clima enrarit en aquest final de segle XIX i principis del XX.

La Guerra Civil va passar per Olesa deixant com a rastre la crema de diversos elements religiosos, la capella de l'Hospital, la rectoria i algunes imatges de la parròquia.

Després de la Guerra l'economia del poble seguirà igual que abans, dedicat al conreu de la terra, el pasturatge de cabres, l'obtenció de carbó, calç, mel i altres productes dels boscos. A partir de 1958 s'obren dues grans indústries, CIARIES dedicada a la producció de calç, i FLEER, empresa de productes farmacèutics i xiclets. Això va augmentar el nivell de vida dels habitants i va permetre que es disminuís la emigració per motius de treball.

ESTUDIS SOBRE OLESA

Han estat pocs els historiadors que han dedicat pàgines a Olesa, tot i que els seus estudis són força importants per deixar constància de la història del terme.

L'any 1953 mossèn Salvador Misser i Vallès, que llavors era rector d'Olesa de Bonesvalls, va publicar un petit llibre titulat "Glosses històriques d'Olesa de Bonesvalls", que eren glosses d'uns Goigs a Sant Joan Baptista fets per ell, amb motiu dels quals anava explicant la història del poble, fruit de l'estudi que va realitzar de l'Arxiu Parroquial i d'altres arxius que li van permetre tenir una àmplia visió històrica del municipi. Aquest va ser el primer gran llibre d'història del poble, encara vigent i utilitzat en altres compendis històrics posteriors.

L'any 1993, l'Ajuntament encarrega un llibre sobre el poble a l'estudiós Salvador Llorac i Santis, que elabora un llibre general sobre Olesa en el que es dona una visió general: "Olesa de Bonesvalls. Un paisatge, un passat i un present".

També l'any 1993, el Bisbat de Barcelona edita un llibre sobre l'Hospital de Cervelló i el seu entorn, en el que participen diferents autors, destacant la participació de Mn. Misser i l'arxiver del Bisbat Mn. Bonet: "Olesa de Bonesvalls. Parròquia de Sant Joan i Hospital de Cervelló". Dins la col·lecció Catàleg Monumental de l'Arquebisbat de Barcelona Vol. 5/1.

Cal deixar constància de la presència a la zona del pintor Joaquim Mir, que entre 1920 i 1930 es va allotjar a can Xacó del barri de l'Hospital i va pintar diferents paisatges de la zona, entre ells l'Hospital.

3.3. Toponímia

El concepte de topònim va lligat al de nom de lloc, amb connotacions geogràfiques. L'estudi i el coneixement dels noms de lloc (o *noms propis geogràfics*, o *topònims*, segons les equivalències habitualment acceptades) ha desvetllat, en qualsevol època i amb independència del context geogràfic, una curiositat i un interès que no s'han limitat als ambients estrictament acadèmics. Tot i que, des del punt de vista epistemològic (o sigui, des de la teoria del coneixement), el concepte de topònim roman en una certa nebulosa, és indubtable que, com a fets lingüístics referits específicament al territori, els topònims tenen una àmplia transcendència a múltiples nivells i són susceptibles d'afectar, en una mesura més petita o més gran, una col·lectivitat d'usuaris nombrosa. Alguns dels autors que, en diversos contextos lingüístics i culturals, més han excel·lit en l'estudi de les disciplines relacionades amb la toponímia (particularment la lingüística), s'han referit en un moment o altre a aquesta qualitat essencial dels noms de lloc, a això que podríem dir-ne el seu tret singularitzador respecte al

conjunt dels noms. Joan Coromines, per exemple, inicia d'aquesta manera els seus *Estudis de toponímia catalana*:

"L'estudi dels noms de lloc és una de les coses que més han desvetllat la curiositat dels erudits i àdhuc la del poble en general. És natural que sigui així. Aquests noms s'apliquen a l'heretat de què som propietaris, o a la muntanya que enclou el nostre horitzó, o al riu d'on traiem l'aigua per regar, o al poble o la ciutat que ens ha vist néixer i que estimem per damunt de totes les altres, o a la comarca, el país o l'estat on està emmarcada la nostra vida col·lectiva. ¿Com fóra possible que l'home, que, des que té ús de raó, es pregunta el perquè de totes les coses que veu i que sent, no cerqués el d'aquests noms que tots tenim contínuament en els llavis?" (COROMINAS, 1994).

El nom de lloc és alhora propietat de ningú i de tothom. Si és posseït d'alguna manera, ho és per la memòria col·lectiva. És agafat en préstec pels usuaris, en el ben entès que l'ús pot modificar l'objecte del préstec. Perquè el nom de lloc és abans que res un mode de comunicació, alhora que un testimoni del context del seu origen, com també de les seves transformacions i de tot allò que les mateixes transformacions testimonien. Sant Vicenç, igual que qualsevol altre lloc, té topònims referits al lloc geogràfic o a successos històrics concrets que han marcat la història del terme.

Els topònims del municipi d'Olesa procedeixen majoritàriament de l'Edat Mitjana, tot i que trobem també topònims d'origen àrab, com Garraf, que significa gerro o atuell i també "sínia que treu molta aigua".

També es conserven alguns topònims d'origen romà o pre-romà, com Gavarra, accident geogràfic als límits de l'antic terme d'Olèrdola i que va donar nom a una masia, podent derivar del mot *gav* que significa tall, podent-se referir a les formacions càrstiques de la zona. També La Corbatera és d'origen romà.

Implantats des del segle VIII són els noms de les nissagues: Farigola, Cases, Augé, Carbó, Raventós, Mestre, Masana, Vendrell, Camps, Montaner, Ros, entre d'altres. Els més antics d'aquesta època són: Badell, Milà.

Olesa: topònim antic, documentat des del 956 amb la forma Osevesa; el 1038, Ulesa; el 1183, Olese; el 1234, Ollesa; el 1262, Aulesa; i el 1315, Ollesia, fins a la forma del llenguatge autòcton, Olesa, amb poca variació del llatí.

L'etimologia és probablement pre-romana, ja que el sufix *-esa* sembla demostrar que té una arrel iber-basca (MOUREU-REY, 1965). Coromines (1965) en el seu estudi de toponímia catalana també creu que l'origen pre-romà és el més encertat.

El segle XIII ja es troba el topònim compost: Olesa de Begues. A finals del XIII ja es troba Olesa de Bonesvalls. El fet que el topònim sigui compost el podem trobar en l'existència d'una altra Olesa, Olesa de Llobregat, molt proper a aquest.

Es fa difícil saber si és un antropònim passat a topònim portat pels primers pobladors durant el segle X, o si és un topònim que ha perdurat al lloc des de molt antic, tot i que sembla que queda clar que el seu origen és pre-romà, ibèric.

La forma Oleseta és un diminutiu d'Olesa, relativament recent ja que s'usa des d'inicis del segle XIX com a nom popular; aquest es troba actualment en recessió en el llenguatge verbal, però encara el trobem en obra escrita d'abast general. Per exemple a la Gran Enciclopèdia Catalana, com a nom del lloc substituïnt en molts casos al d'Olesa i portant a confusió sobre l'existència d'un o dos municipis.

Mn. Misser apunta que el topònim pot procedir del cultiu d'oliveres, molt freqüents a la zona i documentades des del segle XIV.

El nom de Bonesvalls és més modern que el d'Olesa, essent les primeres cites al segle XIV: "Olesa àlies de Bones Valls", "Hospital de Bones Valls".

Bonesvalls: procedeix de la unió de Bones Valls, documentat des de finals del XIII, el 1297 i el 1315, "Hospitalis de Bonis Vallibus"; el 1323, "Ecclesia Bonisvallibus"; 1325 "Sancti Johannis de Bonisvallibus". Es refereix al lloc on es troba el nucli habitat, amb un topònim autòcton d'arrel llatina que significa vall arrecerada i saludable, que defineix el lloc situat entre muntanyes que l'envolten, fet que provoca un microclima adient per la salut. Com a nom compost del poble s'estandarditzà a partir del segle XVII; abans, tant l'hospital com el poble i la parròquia surten esmentats de diverses maneres: Olesa àlies de Bonesvalls, Hospital de Bonesvalls al terme d'Olesa, Hospital de Santa Maria de Bonesvalls, parròquia de Sant Joan de Bones Valls al terme d'Olesa, Sant Joan d'Olesa de Bonesvalls, entre d'altres.

L'Hospital: topònim autòcton aparegut després del 1262 en haver-se construït un hospital per acolliment de vianants i pelegrins. El nom prové de l'hospitalitat que es donava als transeünts, procedent del llatí *hospitale* que significa alberg de forasters, cultisme que correspon a la forma evolucionada d'hostal.

Fou tan important que durant molt temps el lloc era conegut amb aquest nom: Hospital de Cervelló, 1358, 1370, 1378, 1497, 1515, 1553. L'afegit Cervelló correspon al cognom del seu fundador.

Raval: etimològicament procedeix de l'àrab "rabad" que vol dir barri, i correspon a les cases que es van construir a l'exterior del poble.. Generalment s'anomenava així al barri que es formava a l'exterior d'un nucli emmurallat o tancat que es va originar a finals del XVII o inicis del XVIII.

Topònims referents a zones o accidents geogràfics.

Montgros: és la muntanya que es troba sencera dins el terme d'Olesa, concentra tota l'aigua del municipi ja que la que baixa per ella queda tota dins el municipi. (Ignasi Ros).

Puig de Vidre: topònim d'Olesa. És una zona que queda a l'oest del nucli urbà, un turó de poca alçada sobre el que s'enfila la nova urbanització de can Costa. El topònim pot tenir relació amb la fabricació de vidre al lloc, tot i que no es pot comprovar perquè no queden restes. La cocció del vidre en forns no deixa residus, ja que el vidre es pot reutilitzar per tornar a fondre. El vidre es feia amb el tipus de roca anomenat "sal de llop" que és freqüent a la zona. La que s'extreia a Olesa es portava a fondre a Cervelló, però podria haver algun petit forn a algun lloc del terme.

Vall de Vaquers: al sud-est del terme, torrent que separa els termes de Begues i Olesa de Bonesvalls. Topònim que es refereix a bòvids i podria ser que les lleres d'aquesta riera fossin utilitzades com a lloc de pastura per bous i vaques ja que són dels únics llocs on creix herba verda degut a la humitat.

3.4. L'escut d'Olesa de Bonesvalls

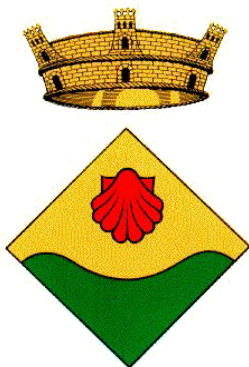
A inicis del segle XIX la Casa de la Vila utilitzava com a distintiu un segell rodó amb un senyal que no es pot precisar en ser borrós a l'única representació que es conserva als sobres de la col·lecció sigil·logràfica catalana de l'Institut Municipal d'Història de l'Ajuntament de Barcelona.

Des del 1848 s'utilitzava un segell ovalat amb la imatge de Sant Joan amb el nom del poble al voltant, tal i com es pot veure a la Geografia General de Catalunya de Cels Gomis. Això mostra que segueix l'antiga tradició d'utilitzar com armes municipals les de la parròquia.

L'any 1989 l'Ajuntament d'Olesa de Bonesvalls es dirigí a la Direcció General d'Administració Local sol·licitant un informe sobre l'escut heràldic municipal per tal d'oficialitzar-lo. L'estudi va ser realitzat pel conseller heràldic de Catalunya, Armand de Fluvià, que va redactar l'informe número 462 datat el 29 de juliol de 1989. En aquest proposa que es mantingui el senyal propi, típic i característic que s'utilitza des de fa més de 100 anys, el patró Sant Joan Baptista, representant-lo segons les normes de l'heràldica pels seus símbols o atributs, la petxina. Com que ja la trobem en d'altres escuts de municipis, s'afegeix un altre senyal de referència proposant una vall, senyal geogràfic del lloc. L'escut és blasonat, caironat, d'or (groc), una vall de sinople (verd), acompanyada d'una petxina de gules (vermella). Pel timbre, una corona mural de poble.

L'escut va ser aprovat pel consistori l'any 1990.

L'any 1990 l'Ajuntament va iniciar els tràmits d'oficialització de la bandera municipal. L'Associació Catalana de Vexil·lologia va fer un informe en data 4 d'abril de 1990 en el que proposava una bandera apaïsada, de dos d'alt per tres d'ample, dividida en barra en dues seccions iguals, la part superior groga i la inferior verda, amb la petxina vermella al cantó de l'angle superior tocant el pal, per tant sobre groc. La bandera va ser sotmesa a referèndum l'octubre de 1990 amb quatre propostes més, essent triada aquest model però amb la barra central ample i vermella. Va ser presentada oficialment en els actes d'inauguració del nou edifici de l'Ajuntament el 31-10-1992.

3.5. Mapa de zones del terme

El municipi està format per diferents concentracions de població i masos disseminats. El poble es troba situat al centre físic del terme, en ell distingim el nucli antic, el barri del Raval i les cases de la Riera; al seu entorn hi ha les urbanitzacions de Can Costa, Can Morgades i Can Xacó, totes elles construïdes fa pocs anys. A uns 700 metres a migdia hi ha el barri de l'Hospital, a l'altra banda de la carretera d'Olesa a Begues, en el que diferenciem el propi barri, l'Altrabanda de l'Hospital i el carrer Fitó. Al sector NE trobem les urbanitzacions del Pla de Pèlag i ca N'Olivella, limitant amb el municipi de Vallirana. A més d'aquests nuclis de població, hem diferenciat grans zones geogràfiques: al sud la zona que forma part del Parc Natural del Garraf; a l'est la zona del bosc i puig del Montau entre el fondo del Molí i la carretera d'Olesa a Begues; a l'oest l'entorn de la carretera d'Olesa a Avinyonet; al nord els vessants de la riera d'Olesa i el fondo de cova Pregona.

Zones

Poble: Nucli antic, barri Raval, Cases de la Riera

Hospital

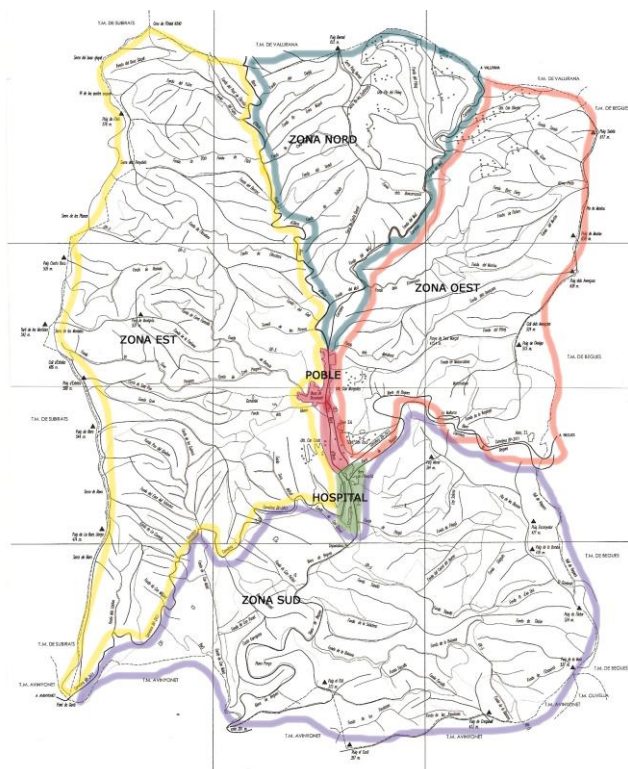
Urbanitzacions Pla del Pèlag i ca n'Olivella

Est: zona bosc i puig del Montau, entre el fondo del Molí i carretera Olesa- Begues

Sud: zona Parc Natural Garraf

Oest: entorn carretera Olesa-Avinyonet

Nord: vessants riera d'Olesa i fondo de cova Pregona

4-EL PATRIMONI D'OLESA DE BONESVALLS

4.1. Anàlisi de la informació recollida a les fitxes

Tipologia general del patrimoni d'Olesa de Bonesvalls

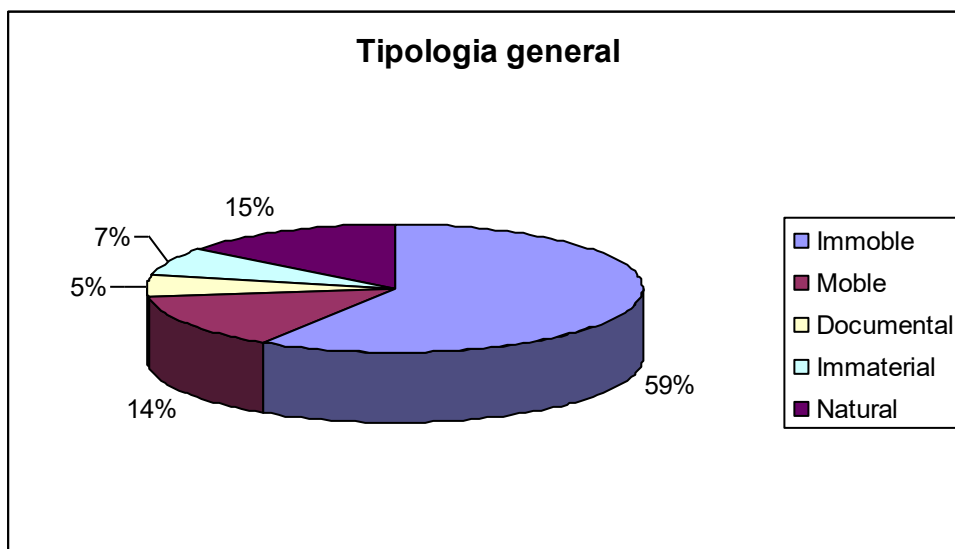
Tal i com es desprèn dels gràfics presentats, al terme municipal d'Olesa de Bonesvalls hi ha un predomini important de patrimoni immoble (59%), amb un important nombre d'edificis (22), conjunts arquitectònics (23), elements arquitectònics (39) i obra civil (5). Això mostra que les cases i l'obra civil, en la que s'inclouen corrals i barraques, són el llegat patrimonial més important.

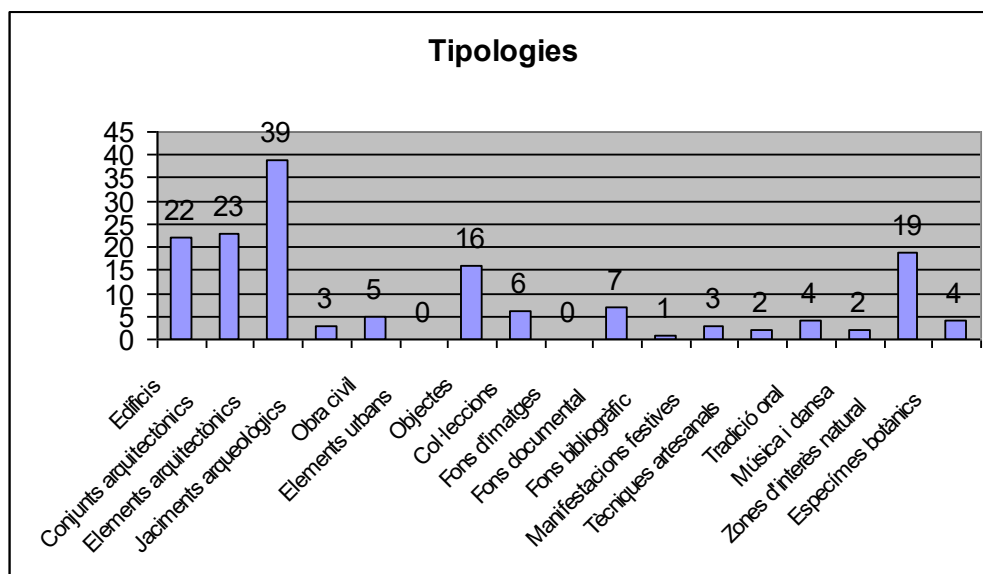
El patrimoni moble constitueix un 14% del total, situant-se en tercer lloc, format principalment per objectes (16) i col·leccions (6). Degut a que no s'han inventariat els monuments, no s'han comptabilitzat elements urbans.

El patrimoni documental constitueix un 5% del total, essent un dels menys representatius, degut a la poca documentació que es conserva, principalment privada. No hi ha fons fotogràfics i tan sols un bibliogràfic.

El patrimoni immaterial representa un 7% del total, predominant les llegendes tradicionals i les festivitats. Tot i que a la zona estan documentades diferents tradicions artesanes, són poques les que es mantenen a l'actualitat.

Finalment, el patrimoni natural, és un dels més importants del terme, amb un 15% d'elements, situant-se en segon lloc. Destaca la part del territori que es troba dins el Parc Natural del Garraf i l'elevat nombre d'elements naturals protegits o d'interès, així com les formacions geològiques i els jaciments fòssil·lífers característics d'alguna zona del terme.

Cronologia i estils artístics:

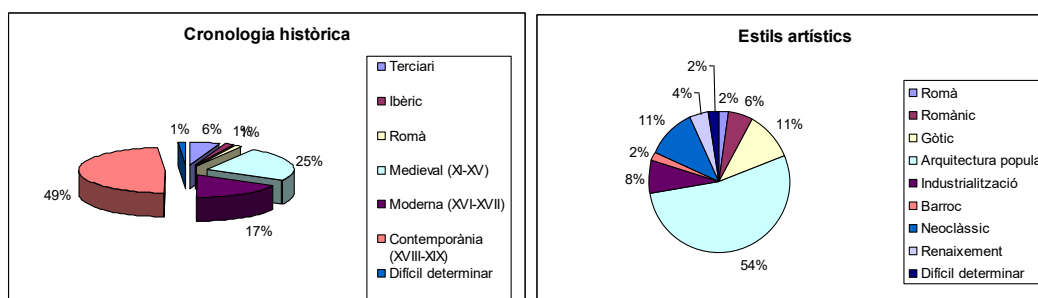
El patrimoni data majoritàriament d'època moderna i contemporània (des del segle XVI a l'actualitat), tot i que gran part dels masos del terme tenen origen medieval encara que quasi tots van ser reconstruïts entre els segles XVIII i XIX.

L'època medieval constitueix també una part important, tenint en compte que la major part del terme es va originar en aquesta època i la presència de l'Hospital de Cervelló.

Tot i que els jaciments arqueològics no són importants, s'han pogut documentar pocs elements d'època ibèrica i romana a la zona.

L'estructura d'estils artístics mostra una gran varietat, tot i que amb pocs elements. Predomina la que anomenem arquitectura popular (47%) en la que s'ubiquen els masos i els elements rurals com barraques, corrals o pous.

Destaquen també els elements ubicats a l'edat mitjana, corresponents a finals del romànic i època gòtica, amb alguns exemples importants bàsicament concentrats a l'Hospital de Cervelló.

Estat de conservació i nivells de protecció:

Crida l'atenció el fet que el 69% del patrimoni es troba en bon estat, però l'altra part està en estat dolent o regular, cosa que demostra que el patrimoni del terme no gossa de gaire bona salut. Entre aquests destaquen alguns elements que es troben en perill de desaparició degut a l'abandó, cosa que tindrem en compte en el capítol de recomanacions per tal que es posin en marxa mesures per garantir la seva protecció.

Destaca el reduït nombre d'elements que està protegit per alguna figura legal, tot i que el PGOU empara molts elements que no es troben determinats, fet que no permet incloure'ls en llistat definitius.

Tan sols hi ha quatre BIC (Bé Cultural d'Interès Nacional), l'Hospital de Cervelló i les muralles, la creu de terme, l'antiga creu de terme, la creu de Santa Maria de l'Hospital i el blasó dels Cervelló.

El Parc Natural del Garraf està regulat i protegit per un Pla Especial aprovat el 1986.

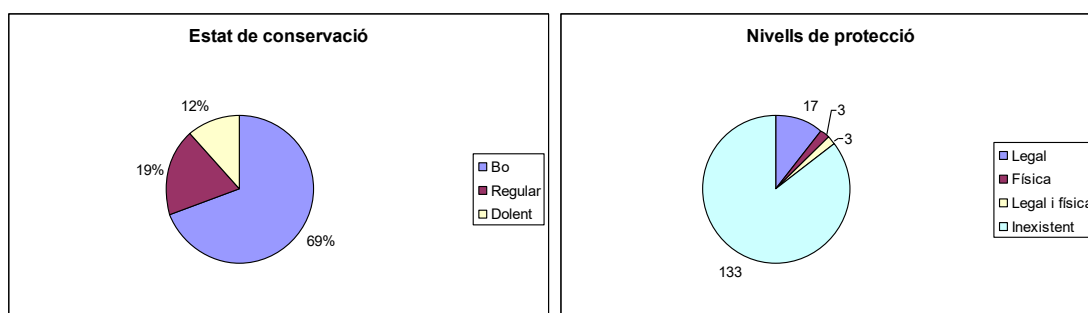
Els camins ramaders estan protegits per la llei 3/1995, de 23 de març, de Vies Pecuàries.

També hi ha una EPA (Espai de Protecció Arqueològica), el Puig de la Mola. I hi ha una protecció d'espècies de flora: el margalló; i d'espècies de fauna protegides: àligues cuabarrades.

Els elements mobles dipositats a Museus, així com el documental dipositat a arxius, tenen el seu nivell de protecció segons la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català; i la Llei 16/1985 de 25 de juny, de Patrimoni Històric Espanyol.

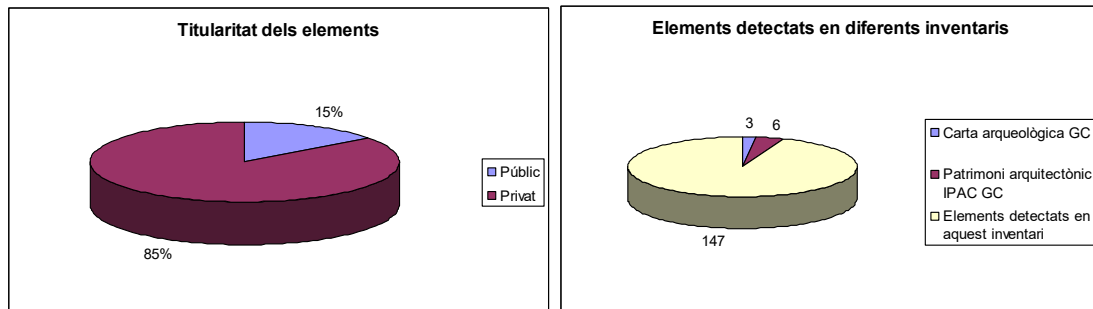
En quant als elements protegits pel PGOU, tot i que el nombre s'esbrina elevat en tractar-se de zones, el fet de no presentar un llistat no permet determinar específicament quina són aquest elements ni el nivell de protecció de que gaudeixen.

Tot i l'existència d'aquests nivells de protecció, el nombre d'elements sense cap tipus de figura legal és molt alt, fet que obliga a que afegim recomanacions al darrer capítol d'aquesta memòria.

Titularitat dels elements:

La propietat dels elements és bàsicament privada, ja que el gruix del patrimoni està format per masos i altres elements relacionats amb l'ús del medi. El patrimoni de tipus públic està format principalment per elements que pertanyen a l'Ajuntament i són d'ús públic, o camins.

Situació dels elements:

Per tal de situar els elements en una zona concreta i facilitar així la seva localització, s'ha optat per diferenciar les següents zones dins el terme:

- Nucli antic d'Olesa
- Carrer Raval
- Cases de la Riera i eixample
- Barri de l'Hospital
- Sector SE (Parc Natural)
- Sector NE (Pla del Pèlag)
- Sector NW (Montgrós)
- Sector SW (La Gavarra)
- Fóra de terme

El repartiment d'elements al terme és bastant homogènia, tot i que predomina a les concentracions urbanes del poble i Hospital. Els masos disseminats i els elements immobles de pedra (barraques, pous i corrals) incrementen el nombre d'elements al terme.

Finalment s'ha fet un gràfic que mostra el nombre d'elements que s'havien inventariat en altres compendia anteriorment, per tal de mostrar el nombre que s'ha detectat en el present inventari. No es citen els elements detectats pel Grup de Recerca Olesa Rural, ja que s'han incorporat al present.

La Carta Arqueològica de Catalunya té documentats 3 elements; l'Inventari de Patrimoni Immoble de la Generalitat, 6 elements. En el present inventari s'han detectat 144 elements nous.

4.2.Plànol d'elements fixats

4.3.Elements no fitxats

Hi ha una sèrie d'elements que per les seves característiques no s'han fitxat. Es tracta d'elements que s'han considerat poc significatius, amb poc valor històric, elements que han desaparegut però dels que es coneix l'existència, o elements que en un principi s'havien inventariat però que més tard no s'han considerat amb prou entitat per formar part de l'inventari. Per aquest motiu aquí es fa una breu descripció i llistat d'aquests elements per tal de deixar constància de la seva existència. És molt probable que hi hagin altres elements als que no hem donat importància o que no coneixem, però que es podran anar afegint a aquest llistat a mesura que es coneguin de manera que l'inventari es veurà ampliat.

Cal afegir que d'algun tipus d'elements que són freqüents al terme tan sols s'han documentat uns quants com a representatius d'aquests i la resta només s'ha llistat. Això passa amb els pous, cocones, corrals, avencs i coves, barraques, marges, principalment. En aquest cas, aquests elements no fitxats s'han posat en un apartat en el que s'explica el patrimoni del terme, i no en aquest llistat d'elements no fitxats, tot i que no s'ha fet fitxa de tots, ja que suposaria repetir el que ja s'ha posat en altre capítol.

Elements desapareguts o no localitzats		
Patrimoni Immobile	Edificis	▪ Ca la Marcelina, derruïda en fer la nova casa. Al nucli antic d'Olesa. ▪ Mas del Viguer. Al sector de l'Hospital durant el segle XVII. ▪ Mas de la Veu Bossera o de la Veu Penyera. Al sector del Pla de la Creu, al peu del camí Ral en direcció Begues, esmentat a inicis del XIV. El 1425 hi vivia Johan Millà. No existia a finals del XVI. (Mísser, 1953). ▪ Mas Jansà. Al lloc on hi ha el poble d'Olesa probablement al XIII. ▪ Mas Margalló, al XIV al lloc on hi ha el poble d'Olesa. ▪ 2 masies al coll d'Alzina. ▪ 5 cases a coll de Garró (desaparegudes, només queda un cup). Hi havia cal Xarpat, cal Birolla, cal Punot, cal Guillem i ca l'Eixut, la darrera habitada fins el 1940. Estaven tocant a la riera de can Ràfols dels Caus o fondo de Vallmala. ▪ Ca l'Eixut Vell es troba sobre el torrent de coll de Garró a la banda sud de la carretera, al serrat. Està en ruïnes. La gent d'aquesta casa es va traslladar a prop de la riera on es va crear un petit nucli de cinc cases de les que ara no queda cap resta visible. ▪ Cardell o mas Carol, documentat al 1590 i anteriorment. Estava al camí de Begues a prop del Pla de la Creu. Annexionat a la casa Milà d'Olesa al segle XVI, possiblement la casa Milà derivi d'aquest mas (Mísser, 1953). ▪ Mas Rossell, o mas Golet, es trobava entre l'Hospital i cal Parellada, ja documentada al segle XIV. Al 1590 era de casa Milà. Al XIV Golet i Ferrera Goleta, al XVI Olivella. ▪ Mas Caldoy, o Caldori, documentat des del 1590. Estava entre Olesa i l'Hospital al serrat vers Puig de Vidre, possiblement donés origen a alguna de les cases que es troben a ran de riera. ▪ Mas Vallès, diu Mísser (1953) que la hisenda correspon a can Xacó tot i que el mas era diferent. Conegut des del segle XVI, al XVII passa a Pau Ràfols de l'Hospital. Al 1590 s'anomena a Joan Busquet del Mas Valles (fogatge 1515 i capbreu de 1590). Es canvien els cognoms amb casa Olivella. XV Pere Olivella, 1590 Pere Busquet. (Mísser, 1953). ▪ Al carrer Molí hi havia una casa pairal bastant gran, cal Pere, en la que havia hagut una destil·leria d'alcohol. Era una casa senyorial amb un gran jardí al costat de can Tutusaus, de la família Sitjar. La van comprar i enderrocar pels volts de 1975 i van fer un edifici de pisos. ▪ Can Olivella. Estava molt modificada i s'ha aterrat fa poc. Al segle XVII surten Olivella, a una convocatòria del consell de la Vila de 1663 (Jaume Olivella) i a un cens del blat de 1675 (Jaume Olivella) (APOB). ▪ Mas Bosquet: Mísser diu que conserva l'emplaçament, però que el cognom s'ha canviat dues vegades al segle XX. Des del 1425 era dels Bosquet fins que el 1590 Elisabeth Bosquet es casà amb Miquel Traver de les Gunyoles. Al 1650 ja hi havia un Olivella, Jaume. Podria ser el mas Olivella. ▪ Casa Alta de l'Escalat. ▪ Cal Milà. L'estructura original fou pràcticament enderrocada, ara l'antiga ubicació de la casa i dels corrals està ocupada per pisos de nova planta que no han aprofitat cap element antic. Es troba davant de l'església. Sembla que l'únic element antic era una arcada de mig punt que ara està tapiada. ▪ Corral del Samsó, a prop de la urbanització Olivella. ▪ Fassina de l'Hospital. Pràcticament no queda res de l'edifici, tan sols una arcada de maons moderna. ▪ Fassina de la Gavarra. Es documenta conjuntament amb el mas. ▪ Fassina de can Tutusaus. No queda res. ▪ Bòbila d'en Parellada. Documentada des de 1744 i es mantingué fins el 1779. Situada prop de l'Hospital.
	Obra Civil	▪ Roca Il·lis de can Malet. Un roca Il·lis és una roca plana ampla al terra per la que lliscava l'aigua quan plovia i s'emmagatzemava en una cavitat al terra tancada amb parets d'argila. Aquesta aigua s'utilitzava per fer l'obra de les cases, per fer els maons i teules. Quan s'acabava l'aigua s'havia d'esperar a que per acció natural es tornés a omplir i llavors es podia continuar amb la feina. ▪ Roca Il·lis de cal Mitjans. ▪ Antic pas de l'Hospital a l'Altrabanda. ▪

	Elements arquitectònics	▪ Creu gòtica suportada damunt un cap tallat de tradició romana i que es trobava damunt la portalada de l'Hospital i que fou treta l'any 1936 de forma violenta. ▪ Antiga creu a "La Creueta". ▪ Xup de can Tutusaus. Tot i que queden dos pous, ja s'ha perdut el xup i la bassa. Aquest sistema d'abastament d'aigua no tenia mina. L'aigua que entrava al xup era del torrent dels Albans i s'utilitzava principalment per la bòbila. ▪ Trull de can Tutusaus. Ja no queda res, ja que va ser desmuntat fa uns anys. ▪ Al poble hi havia un trull comunal al 1590. (capbreu AHVP) ▪ Forn vell del Savinar. Era al lloc on ara hi ha la urbanització del cal Xacó i va desaparèixer en fer aquesta. ▪ Forn de calç de n'Aragó s. XVI. ▪ Forn de calç d'en Falgueres s. XVI ▪ Forn de calç del Pèlag s XVI-XVIII
	Jaciments	▪ Corral de la Roca. Es va trobar un molí ibèric. ▪ Taller de talla de sílex al berenador de les vinyes d'en Tutusaus.
Patrimoni documental	Fons d'arxiu	▪ Arxiu privat de Can Parellada

Elements poc rellevants		
Patrimoni Immobile	Edificis	▪ Mas Ponet. A prop de can Mitjans. Arrebossada amb fang i calç. ▪ Can Malet. ▪ Can Camat. ▪ Can Jaume Olivella. ▪ Ca l'Espardenyer del carrer Molí. Tot i que és una casa antiga, no té elements que la facin remarcable. ▪ Cal Samsó. ▪ Capella de la Mare de Déu dels Dolors, al cementiri.
	Elements arquitectònics	▪ Capelleta de Nostra Senyora de Montserrat a la plaça de Nostra Senyora de Montserrat, al nucli antic d'Olesa. ▪ Capelleta de Santa Marta al carrer Santa Marta de l'Hospital. ▪ Capelleta de Sant Sebastià al Passatge Sant Sebastià, al nucli antic d'Olesa. ▪ Àngel sobre el campanar de l'església parroquial. ▪ Reixa de la porta d'entrada al cementiri, porta la data 1882.
Patrimoni moble	Elements urbans	▪ Font de Sant Joan al fossar de l'església parroquial. ▪ Plafó ceràmic a la rectoria: "Olesa de Bonesvalls, partido de Villanueva y Geltrú, prov^a de Barcelona". ▪ Plafó ceràmic a l'Avinguda Hospital. ▪ Monument de la plaça de la Creu, davant l'Ajuntament. ▪ Monument d'inauguració del Parc de la Riera el 2005. ▪ Monument a Sant Sebastià a la porta de la parròquia. ▪ Placa inauguració rehabilitació del barri de l'Hospital.
	Objectes	▪ Talla Sant Francesc (parròquia) ▪ Talla de Santa Marta (capella de l'Hospital) ▪ Altres objectes de la parròquia.
Patrimoni Natural		▪ Cadira d'en Ravella: Punt d'observació. Diu la tradició popular que en Ravella, amo de la masia Ravella d'Ordal, s'acostava a Olesa per veure l'evolució dels camps, ja que en aquesta zona el micro clima existent permetia que evolucionessin abans que a l'entorn i servia d'avís. El Sr. Ravella pujava a aquest lloc pel Nadal a veure si els camps d'Olesa "terrejaven". Això volia dir que si els camps eren molt verds i tupits s'agafaria poc gra i molta palla (mala collita), i si els camps terrejaven volia dir que es faria poca palla i molt gra, per tant la collita seria bona. Això era com una predicció del que passaria a la resta de zones de l'Ordal. (explicada oralment per Ignasi Ros) ▪ Penya del Duc: Topònim que ja surt al segle XII com a partió amb el terme d'Olèrdola. En aquest lloc durant molts anys criava el duc, possiblement ja rebés aquest nom per això. Es troba a la costa Garraposa, sobre la Plana Ponça, al sud del terme. ▪ Sal de llop. És molt corrent trobar especialment al Montgrós, Coll d'Esteles, aquestes solidificacions de carbonat de calç transparent a

		vegades tenyit d'òxid de ferro, que s'aprofita per a la fabricació del vidre.
Patrimoni Immaterial		Plat típic, conill amb sucre. Receita recollida per la senyora Matilde Milà i Vendrell, nascuda el 19 de juny de 1892. Segons ella aquest plat es feia a Olesa en dates assenyalades. El restaurant Cal Joan d'Olesa va recuperar aquest plat i l'ha incorporat a la seva carta. Ingredients: conill, prunes, pinyons, sucre, vi ranci, llard i sal. Es rosteix el conill amb poc foc durant unes dues hores. Es posen les prunes al foc amb aigua i quan estan a punt d'arrencar el bull es treuen. En una paella s'hi posa una cullerada de llard i els pinyons fins que quedin daurats, a continuació les prunes i s remena bé. Es treu i s'escorre. Es treu el conill de la cassola, s'hi posen les prunes, els pinyons, una tassa de vi ranci i una cullerada de sucre al suc del rostit del conill i es fa bullir uns quants minuts. S'hi torna a posar el conill, es remena amb poc foc fent xup xup i es pot servir.

Elements de difícil accés

Patrimoni moble	Col·leccions	No s'ha pogut documentar els elements que es troben a l'interior de l'Hospital de Cervelló.
Patrimoni documental		Documentació privada de cal Parellada.

Elements fóra de terme

Patrimoni moble	Objectes	Retaule de Sant Sever. Va estar 250 anys a la capella de l'Hospital. Esculpit per Martí Díez de Liatzaso entre 1527 i 1583. Va esculpir les figures principals del retaule de Sant Sever, procedent de l'Hospital de Sant Sever de Barcelona i custodiat a Olesa durant més de 250 anys. Es va posar a l'antiga capella romànica d'Olesa i quan es va construir el nou temple va continuar allà. El 1809 va ser traslladat al presbiteri de la capella de Santa Maria de l'Anunciació de l'Hospital de Cervelló. L'any 1929 els historiadors Agustí Duran i Sanpere i Mn. Manuel Trens el van traslladar al Museu Diocesà de Barcelona, ja que feia temps que la capella estava sense culte i el retaule es trobava en mal estat. El juliol de 1936 el retaule va perdre l'estructura arquitectònica i les imatges, és a dir, tot el treball de Martí Díez, tot i que es van salvar les peces de pintura obra de Pedro Nuyes i Enrique. Actualment es conserva al Museu Diocesà de Barcelona. - També al Museu Diocesà de Barcelona hi ha l'antic retaule de Santa Maria de l'Anunciata que estava a l'església de l'Hospital. El 1808 Mn. Pascual informa en un inventari que es conserva a l'Arxiu Diocesà de Barcelona (abril de 1916), que el retaule va ser traslladat al Museu en posar un nou retaule dedicat a sant Sever. Va ser pintat pels volts del 1596 i que podria haver estat pintat pel mateix autor que el retaule del Roser de Sant Joan d'Olesa. - Entre 1920 i 1930 el pintor Joaquim Mir es va allotjar a can Xacó d'Olesa. Va pintar diferents quadres del lloc i de l'Hospital. En concret, un en el que es representa l'Hospital d'Olesa, es troba al Museu d'Art Modern de Catalunya (Barcelona). Pintat l'any 1929. - Roca al torrent de coll de Garró, després de passar el pont per sota, agafant un trencall que hi ha a l'esquerra (anant d'Olesa a Avinyonet) que portava a les cases de Coll de Garó, i seguint el camí de la riera, a uns 50 m hi ha un gran roc arrodonit que té unes fileres de forats incisos de forma rectangular que s'enfonsen en la pedra uns 3-4 cm. Formen dues fileres que no són paral·leles, amb els forats seguits com una línia intermitent. - Bloc de pedra calisa de forma paral·lelepípedica i molt ben escairat que es troba al costat del torrent de Savinar, a prop de coll de Garró, i mig soterrat.
Patrimoni documental		Fons documental privat Romagosa. Conservat pels hereus de can Romagosa de Begues. S'esmenten algunes propietats que tenien a Olesa, com cal Marxant de l'Hospital.

DESCRIPCIÓ GENERAL DELS ELEMENTS NO FITXATS

Desapareguts o no localitzats:

La major part dels elements desapareguts ho han fet obligats per l'evolució i creixement del terme. Així, alguns masos van desaparèixer per l'abandonament, com els masos de coll de Garró; però altres ho han fet obligats pel creixement del poble, com el mas Jansà, el mas Margalló o la Casa Alta. És el cas també d'algun corral i alguna fassina al poble.

Elements poc rellevants:

En el cas de les cases, no s'ha inventariat aquelles que són de nova planta ni les del nucli urbà com a elements independents, excepte les que històricament sobresurten de la resta. Tot i així s'ha afegit a aquesta memòria un recull històric de les masies i cases més importants del terme per disposar d'un estudi documental de conjunt.

No s'han documentat les fonts del terme, excepte aquelles que tenen un interès concrets, igual que els pous, forns i altres elements naturals. Tampoc s'han documentat independentment els monuments i les capelletes dels carrers.

Elements de difícil accés:

Alguns elements no s'han inventariat ja que es tracta de col·leccions privades a les que no s'ha tingut accés, principalment fons documentals. Tampoc s'ha pogut fer la documentació dels elements que es troben a l'interior de l'Hospital ja que no s'ha pogut accedir a l'interior de l'edifici.

Elements fóra del terme:

Hi ha alguns elements que no es troben al terme municipal d'Olesa de Bonesvalls però que tenen relació directa amb aquest, ja sigui històrica o de proximitat. És el cas dels retaules que van estar a la capella de Santa Maria de l'Hospital i que ara es guarden al Museu Diocesà de Barcelona, o d'elements arqueològics que es troben al límit, com les pedres de coll de Garró.

Altres elements:

Hi ha alguns elements dels que hi ha un nombre important a tot el terme, com és el cas de les barraques, corrals, pous, avencs, i dels que s'ha fet una tria dels més destacables per algun motiu per fer la fitxa.

5 - MARC D'INTERVENCIÓ PATRIMONIAL

5.1. L'estructura del patrimoni d'Olesa de Bonesvalls

La documentació del patrimoni a través de la realització de fitxes, així com la detecció d'elements que per diferents motius no s'han fitxat, ens ha facilitat el coneixement del patrimoni en el seu conjunt. Amb aquestes eines s'ha pogut establir l'estructura general del patrimoni del terme.

Tot i això, s'ha considerat interessant realitzar una agrupació del patrimoni per grups determinats per una característica comú, ja que l'estructura de fitxes no permet relacionar zones amb un cert interès com per exemple les arqueològiques o les d'interès natural. Per aquest motiu en aquest apartat es fa una explicació general d'aquestes zones, citant els elements que les integren i afegint un plànol de localització d'alguns d'aquests conuents. Aquest apartat té la intenció de, a més d'estructurar el patrimoni, ser un eina d'ajut per a futures accions envers aquest patrimoni. Cal assenyalar que per fer els llistats d'alguns elements s'ha utilitzat l'inventari que va portar a terme el Grup de Recerca Olesa Rural i publicat en octubre de 2005: *Petjades Històriques. Recull de construccions rurals en pedra seca i altres curiositats naturals al terme d'Olesa de Bonesvalls*. Els elements que ja es van localitzar en el plànol d'aquesta publicació no s'han tornat a situar ja que es troben molt ben ubicats en el plànol que va elaborar el Grup de Recerca Olesa Rural.

Alguns d'aquests elements es troben al present Inventari com elements independents, però d'altres no s'han inventariat. Aquest apartat serveix de recolzament al que estructura els elements fitxats i no fitxats, i ens dona peu per a fer una valoració global de l'estat del patrimoni al terme com a conclusió.

S'han diferenciat les següents zones i/o grups d'elements:

- Patrimoni natural i geològic: Avencs, coves, l'espeleologia. Elements naturals remarcables. Les rieres.
- L'Hospital: eix vertebrador de la evolució històrica del terme.
- Patrimoni relacionat amb l'explotació agrícola del medi: Trulls d'oli, fassines, elements relacionats amb la vinya: barraques, recipients per preparar sulfat, premses, utillatge.
- Patrimoni relacionat amb els ramats: carrerades, corrals, pletes, monjoies.
- L'ús de l'aigua. Per regar: pous sínies; per abeurar animals: pous, cucones, abeuradors; per ús domèstic: pous, sínies, fonts.
- Fabricació de calç: forns de calç.
- Vies comunicació: camí Ral, carrerades, carreteres, ponts.
- Les masies. Poble, Hospital, disseminades al llarg camí Ral.
- Jaciments arqueològics i zones d'expectativa arqueològica.

1-Patrimoni natural i geològic: Avencs, coves, l'espeleologia. Elements naturals remarcables. Les rieres.

AVENCs I COVES:

La ubicació d'Olesa, situada en part dins el massís del Garraf, fa que el nombre d'avencs sigui interessant amb cavitats molt conegudes. Però en canvi la presència de coves és inferior, com passa a tota la comarca. Seguidament poso un quadre amb els noms de tots els avencs i coves que he trobat en diferents llistats. Probablement algun d'ells estigui repetit amb noms diferents, però no ha estat possible trobar un llistat ben elaborat de tots els avencs i coves del terme.

Avenc Font i Sagué 105m (nº 133) Avenc de l'Arcada 19m Avenc de la Figuerota 7m Avenc de l'Esquerrà 206m (nº132) Avenc de Sant Marçal Avenc del Colom Avenc del Gori Avenc del Nicolau Avenc del Parrilla 46m Avenc del Topògraf 98m (nº 134) Avenc del Xaconet Avenc dels Bancarrassos Avenc de les 7½ 7m desnivell Avenc del Pi Verd (Montesinos o Pibet) 16m Avenc de la Ullera (de les Calderes) 19,5m Avenc Jordi Verdiell 17,5m Avenc de la Línia 12m desnivell	Avenc del Carles Gràcia 12m De coll estret 32m De Coll Veix 7m De la Cuneta o del Catejat 29m Elisabet De l'Escarpa 7m D'en Ferreiro 64m Fons del Pou Sec 9m Del Guarda 25m De l'Obrer 42m D'Oleseta o d'Aselo 16m De ca n'Olivella 7m D'en Parellada 16m D'en Parrilla 45m Pla de les Basses 6m Petit 6m Pont de l'Escalat 39m Del Pivet 16m Del Puig Escampador 12m Sant Marçal 128m Del Vi 24m Avenc 364 12m Avenc 56 12m	Cova de Costa Querol 15m de recorregut Cova del Margalló 6m Cova del Montau Cova de l'Arcatera 15m Cova de les Cadenes Cova del fondo de cova Pregona Cova del fondo de l'Hagó Cova del Futre Cova del Jaques 39m Cova del mas Paparres Cova del Solei de Vaquers Cova Fumada Cova de la Balma (nº 56) Forat dels Bancarrassos 10m desnivell Escletxa dels Bancarrassos (nº 135)
---	--	--

ELEMENTS NATURALS REMARCABLES:

Una part del terme d'Olesa de Bonesvalls es troba dins el Parc Natural del Garraf, aquest forma part de la xarxa d'espais naturals protegits, promoguts i gestionats per la Diputació de Barcelona, que configuren una anella verda que envolta els sectors més fortament urbanitzats del país. El Servei de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona gestiona aquest espai protegit en col·laboració amb els municipis que en formen part i amb la participació de diversos sectors implicats. El Parc del Garraf està emparat legalment per un pla especial de protecció promogut per **la Diputació de Barcelona** el 1986 i substancialment ampliat el 2001, el que ha permès connectar-lo amb els parcs veïns d' **Olèrdola i del Foix**.

L'interès paisatgístic, biològic i cultural del massís de Garraf justifica que s'hi hagi creat un espai protegit. El parc natural és una plataforma per al

foment d'un ús racional del territori que faci possible l'aprofitament ordenat dels recursos.

	Parc Natural del Garraf (fitxa nº 124)
Formacions naturals	Cadira de Sant Cristòfol (fitxa nº122) Penya del Duc Roca reposadora Roca de l'heura (fitxa nº 123) Pont de l'Arcada (fitxa nº 121)
Espècimens botànics	Alzina de l'Home Mort (fitxa nº 129) El Pi ver de l'Hospital (fitxa nº 128) Ginebre gros (fitxa nº 130) Margalló (fitxa nº 131)
Espècies animals	Àligues cuabarrades (fitxa nº 136)

JACIMENTS FÒSSILS:

D'altra banda cal destacar la importància dels **jaciments de fòssils** a la zona, tan d'exemplars de flora com de fauna corresponents al període terciari (miocè mitjà i superior).

- Jaciment fòssil·lífer Puig de la Mola. (fitxa nº 151)
- Jaciment fòssil·lífer Fondo de can Malet. (fitxes nº 152)

RIERES:

Dues són les rieres principals: la d'Olesa i la de Begues, que reben aigua de diferents torrents. La riera d'Olesa o del Fondo del Lledoner, es forma sota la creu de l'Ordal, al terme de Vallirana i desguassa a la de Begues. La riera de Begues, neix prop d'aquest poble i entra al terme d'Olesa per la cadira de Sant Cristòfol. Ambdós cursos conflueixen a l'Hospital i, després de rebre l'aigua de diferents torrents, aflueixen a la Mediterrània a ponent de Sitges. Totes dues reben diferents torrents.

Riera d'Olesa (fitxa nº 119)	Riera de Begues (fitxa nº 120)
Torrent del fondo de l'Arcada	Fondo del Corral de l'Hospital o del Pi
Torrent del fondo de l'Uró	Fondo del Lluc
Torrent de l'Arcatera	Fondo de la Boixosa
Fondo de la Remuga	Fondo de la Llaurada
Fondo de les Obagues	Torrent dels Albans
Fondo del molí	Torrent de cal Malet
Fondo de Matabous	Torrent dels Lladres
	Torrent de la Gavarra
	Fondo de Vallmala

2-L'Hospital: eix vertebrador de l'evolució històrica del terme.

L'Hospital de Cervelló és el conjunt històric-artístic més important d'Olesa. Ha marcat part de l'evolució històrica del terme i ha proporcionat un punt de trobada al peu d'una de les vies de comunicació més transitades des de l'edat mitjana. Està protegit l'edifici, la torre i les muralles pel *decret de castells 22-4-1949 n° 164*, així com també BIC/R-I-51-5567 per la *Ley 16/1985 de Patrimonio Histórico Español*.

L'Hospital forma un conjunt tancat per una muralla dins la qual es troba l'edifici de l'Hospital, la torre de l'homenatge, la capella de Santa Maria de l'Anunciata i altres coberts i edificis annexes. És una obra de transició del romànic al gòtic, molt reformat als segles XVI i XVII.

L'edifici es va construir després del testament de Guillem II de Cervelló i de Cervera, senyor del castell de Cervelló, amb data 2 de juny de 1262, en el que ordena que es faci un hospital al terme d'Olesa de Begues, al costat de la via pública en el lloc conegut com el Pèlag d'Olesa, on les aigües quedaven estancades al llit de la riera. Havia de tenir la missió d'atendre i curar als pobres, pelegrins, predicadors i passatgers. Al mateix testament fa donació a l'hospital del lloc d'Olesa amb tot el seu territori.

Les obres per construir l'edifici començarien al moment de la donació, l'any 1262; entre 1270 i 1274 l'edifici d'estil gòtic estaria completament acabat, així com part de la capella, de la torre i la muralla.

El declivi de l'Hospital es va iniciar en modificar les vies de comunicació principals a partir de finals del segle XVIII, passant l'antiga via romana a esdevenir un camí de bast i disminuint considerablement el nombre de pelegrins. L'obertura del nou camí Ral pel coll de l'Ordal, a la fi del segle XVIII, i la pèrdua d'una gran part de les rendes a causa de la política dels governs liberals, motivaren la fi de la seva funció a mitjan segle XIX. A finals del segle XIX, quan són abolides les jurisdiccions feudals i es desamortitzen els béns de l'església, l'administració fou confiscada a la mitra i adquirida posteriorment de nou per Manuel Girona, que la hi retornà a l'església.

Tot i aquests problemes de conservació, es tracta de l'edifici històric més característic d'Olesa de Bonesvalls que mereix un tractament especial i garantir la seva conservació, al voltant del qual ha girat bona part de la història del terme.

- Muralles (fitxa n° 61)
- Edifici de l'Hospital (fitxa n° 60)
- Torre de l'Homenatge (fitxa n° 59)
- Carassa romana sobre la porta principal del pati (fitxa n° 62)
- Blassó de la porta de l'edifici (fitxa n° 63)
- Església de Santa Maria de l'Anunciata (fitxa n°83)
- Edificis annexes
- Barri de l'Hospital amb diferents edificis a l'entorn dels carrers Hospital, Puig Morer i Santa Marta (fitxes n° 65, 66, 67, 68, 69)

Als annexes de la memòria hi ha un plànol d'ubicació dels elements històrics del barri de l'Hospital.

3- Patrimoni relacionat amb l'explotació agrícola del medi: trulls d'oli, fassines; elements relacionats amb la vinya: barraques, recipients per preparar sulfat, premses, utillatge.

El medi natural del terme d'Olesa de Bonesvalls ha propiciat certs tipus d'explotació del medi agrícola. El conreu predominant ha sigut el de cereals, ja practicat a l'edat mitjana, principalment blat, ordi i civada. La vinya era minoritari i es va intensificar a partir del segle XVIII, però amb un àrea conreable reduïda i situada majoritàriament a la banda de ponent del municipi. Amb la fil·loxera queda reduïda i moltes abandonades, tot i que des de fa uns anys s'ha intensificat el cultiu.

Al segle XIX hi havia una fassina a l'Hospital i una al mas de la Gavarra, en les que feien aiguarent. Desconeixem la tipologia d'aquestes fassines, ja que no es conserven elements, tan sols les coneixem per notícies documentals i perquè queden restes dels edificis que les albergaven. A més hi havia dos trulls, Parellada i Tutusaus, amb poca producció d'oli.

Aquesta producció agrícola ha generat uns elements patrimonials que formen part de l'evolució històrica del municipi, entre els que destaquen els elements relacionats amb el cultiu: barraques, fassines, premses, tines, trulls.

BARRAQUES:

Construcció que ha estat típica d'Olesa, ocasionada per la seva situació orogràfica. Es construïren arreu del terme en un nombre elevat (més de 100), encara es poden veure en diferents indrets.

Les barraques d'Olesa en els seus orígens no eren de vinya tot i que després ho fossin. Les utilitzaven com a refugi temporal del pagès, magatzem d'estris del camp i habitatge ocasional, així com per ús dels carboners. Més tard a algunes barraques se'ls va adossar un corral. Son construccions de mitjan del segle XIX, encara que pot haver alguna més antiga.

La tipologia de les barraques del terme d'Olesa són diferents de les barraques de la zona de Begues. Les d'Olesa són de planta circular més o menys regular, tant interior com exterior. La cúpula comença des de baix amb tendència cònica i acabant en una llosa. Teulada exterior de forma semiesfèrica de pedra coberta de terra. La porta sol ser a migdia, generalment amb una gran llosa com a llinda tot i que algunes són d'arc adovellat de pedra. S'impermeabilitzen posant terra a sobre i pedres. En canvi les de Begues formen volta a l'interior i a l'exterior formen un curull de pedres que fan pressió a la cúpula i que pel gruix de la teulada ja queda impermeabilitzada; en aquestes les parets pugen rectes fins al començament de la volta del sostre en que ja es comencen a tancar.

L'increment de la producció vinícola va empènyer a bona part dels propietaris a roturar alguns boscos de l'entorn del vall central d'Olesa i a plantar en diferents zones del terme. Els pendents de les vessants de les muntanyes es van convertir en camps de conreu de les vinyes, amb parets de pedra que impedièren l'erosió del camp. Cada vinya tenia la seva barraca. La finalitat de les barraques era disposar d'un lloc per guardar les eines, alguns estris de cuina i el cànir d'aigua, i on els pagesos s'aixoplugaven de la pluja, feien la migdiada i a vegades dormien. Algunes d'aquestes van ser reutilitzades per les tasques de cada època.

La barraca és una construcció de pedra seca, normalment de planta única ja sigui circular, o bé quadrada, que es cobreix amb una volta de pedra. L'element més característic és la utilització de la volta cònica. Aquesta volta es basa en una superposició de filades de pedres planes, col·locades de manera que surtin cap a l'interior i acabin tancant la volta. Trobem barraques de diferents tipologies:

- Exempta de planta circular o ovalada, coberta amb falsa cúpula (fitxes nº 102, 104, 105, 106)
- Exempta de planta circular, coberta amb teulada plana de lloses (fitxes nº 103, 107)
- Amb un corral adossat (fitxa nº 92, 103, 104, 107, 109)
- Amb paravents al costat de la porta (fitxa nº 101)

LLISTAT DE LES BARRAQUES DEL TERME D'OLESA

Barraca "cota baixa"	Barraca del Futre (fitxa nº 103)
Barraca de Costa Esgarrapossa	Barraca del Garrigal (fitxa nº 92)
Barraca de l'Esquerrà	Barraca del Ginebre
Barraca de l'Hospital 1	Barraca del Jaume
Barraca de l'Hospital 2	Barraca del Lluc 1 (fitxa nº 105)
Barraca de la Pineda 1	Barraca del Lluc 2
Barraca de la Pineda 2	Barraca del Milanet 1 (fitxa nº 104)
Barraca de la Pineda 3	Barraca del Milanet 2
Barraca de la Planella	Barraca del Milanet 3
Barraca de la Rovirola 1 (fitxa nº 101)	Barraca del Nicolau 1
Barraca de la Rovirola 2	Barraca del Nicolau 2
Barraca de les Carceres 1	Barraca del Nicolau 3
Barraca de les Carceres 2	Barraca del Parellada 1
Barraca de les Fanaloses 1	Barraca del Parellada 2
Barraca de les Fanaloses 2	Barraca del Parellada 3
Barraca de les Pereres	Barraca del Pastoret
Barraca de Sabinar 1	Barraca del Pau Pebre
Barraca de Sabinar 2	Barraca del Pep Gori
Barraca de Sabinar 3	Barraca del Peret Milà 1
Barraca del Bordet	Barraca del Peret Milà 2
Barraca del Cinto 1	Barraca del pla de les Basses (fitxa nº 106)
Barraca del Cinto 2 (fitxa nº 102)	Barraca del Ponet 1
Barraca del fondo de can Camat	Barraca del Ponet 2
Barraca del fondo de can Costa	Barraca del puig de l'Antiga
Barraca del fondo de cova Antrull	Barraca del puig de La Mola
Barraca del fondo de l'Hagó	

Barraca del fondo de l'Oró Barraca del fondo de la Sabatera 1 Barraca del fondo de la Sabatera 2 Barraca del fondo del Ginebre Barraca del fondo del Pèlag Barraca del fondo del Sepellà 1 Barraca del fondo del Sepellà 2 Barraca del fondo del Sepellà 3 Barraca del fondo dels Àlbans Barraca del fondo dels Avencons Barraca del Frare 1 Barraca del Frare 2 Barraca del Frare 3 Barraca del Frare 4 Barraca del Júlio	Barraca del Pujol (fitxa nº 107) Barraca del Puxic (fitxa nº 108) Barraca del Soler Barraca del Tutusaus Barraca del Vedell Barraca del Xaconet 1 (fitxa nº 109) Barraca del Xaconet 2 Barraca del Xoscalat 1 Barraca del Xoscalat 2 Barraca dels Pedrissos Barraca dels Rierals 1 (fitxa nº 110) Barraca dels Rierals 2 Barraca fogoners d'Aries Barraca corral de la Roca
--	--

FASSINES

- Fassina de can Tutusaus (fitxa nº 23, no queda res)
- Fassina de can Parellada (fitxa nº 29, no queda res)
- Fassina de l'Hospital (només queda part de l'edifici en ruïnes)

PREMSES

Poques son les premses que queden al terme, principalment perquè la desaparició progressiva de la premsada manual les ha fet desaparèixer. Encara podem veure algunes que decoren entrades de cases.

- Can Tutusaus (fitxa nº 111)
- Cal Joan al nucli de Mas Corts Nou
- Can Xacó de l'Hospital
- Base de premsa de pedra procedent de la zona de l'Hospital (fitxa nº 138)
- Base de premsa de pedra al camí de la Pedrosa (fitxa nº 42)

TINES o CUPS

Les tines que trobem al terme d'Olesa es troben sempre en relació amb els masos. És a dir, que no trobem tines independents a les vinyes com passa a d'altres comarques, sinó que es troben als cellers de les cases. Això pot ser degut a les condicions geogràfiques, ja que es tracta d'un territori en que la part cultivable és planera i propera als masos.

Les tines es troben a l'interior dels masos, ocupant espais al costat del celler. La tina o cup són de planta quadrada, enrajolats amb cairons de ceràmica vidriada, amb un sòcol esgraonat a la boca en el que es recolzava la tapa de fusta. Al cup es xafava el raïm. Al costat i comunicat amb aquest hi havia el cupet; era igual però més petit, a vegades formant un passadís. El forat que hi havia entre el cup i el cupet es tapava amb un feix de cuscó o argelagues que feia de filtre natural. Així, quan es xafava el raïm al cup, es filtrava al cupet el vi net de pallofa. Això permetia buidar una mica el cup i poder posar més raïm per que fermentés. Aquest vi que sortia i passava al

cupet és el vi de most, que després es posava a les botes per guardar. El que quedava al cup es deixava fermentar 2-3 dies, per després premsar i filtrar el vi i guardar a les botes, on continuava la fermentació transformant el sucre en alcohol. Del cup es passava el vi a les botes deixant-lo sortir per la boixa, forat a la part baixa del cup que comunicava amb el celler en el que s'obria l'aixeta i s'anava buidat el cup i traslladant el líquid a les botes.

Quasi totes les cases tenen encara els cups i el celler, tot i que algunes els han transformat en deixar-se d'utilitzar.

- Can Tutusaus (hi ha 5 cups, 2 encara en servei per fer cava) (fitxa nº 23)
- Can Pons (dos cups i cupet) (fitxa nº 26)
- Can Ràfols (dos cups i cupet) (fitxa nº 24)
- Can Badell (fitxa nº 22)
- Mas La Gavarra (fitxa nº 28)
- Mas Corts Vell (fitxa nº 27)
- Can Mitjans (fitxa nº 31)
- Can Parellada (fitxa nº 29)
- L'Hospital (fitxa nº 60)
- Cal Marxant de l'Hospital (fitxa nº 68)
- Diferents cases del nucli de l'Hospital tenien cups (fitxes nº 65, 66, 67)

PRODUCCIÓ D'OLI

També hi ha elements relacionats amb la producció d'oli que no va ser gaire abundant i principalment per ús dels principals masos (Tutusaus i Parellada). En època medieval sabem que hi havia dos trulls comunals, un a l'Hospital i un altre al poble d'Olesa, dels que no queden restes (citats al capbreu de l'Hospital d'Olesa de Cervelló. 1590-1594. ACVP). El delme d'oli era l'únic producte del qual es pagava delme estricte a l'Hospital al llarg de la seva història. Però amb la disminució de la pagesia a partir del segle XX va disminuir radicalment la producció.

- Trull comunal d'Olesa (desaparegut)
- Trull comunal de l'Hospital (desaparegut)
- Trull de can Parellada. És l'únic que resta complet. (fitxa nº 36)
- Trull de can Tutusaus (fitxa nº 23)

PRODUCCIÓ DE CEREAL

La producció de cereal seria per ús particular dels masos. A l'edat mitjana hi ha documentat que les cases d'Olesa havien de pagar delme de blat a l'Hospital, per tant es cultivaria en diferents zones del terme. El testimoni més evident d'aquest cultiu és la presència de sitges en el subsòl d'algunes cases, tot i que moltes encara no s'han excavat o s'han utilitzat per encabir una tina posteriorment. Eren sitges de forma globular, d'uns 2m de diàmetre amb les parets de terra compactada i amb accés superior, quedant sota el nivell del paviment de la casa.

- Sitja de can Pons (es va aprofitar posteriorment per fer una tina i es conserva) (fitxa nº 26)
- Sitja de can Ràfols (no es va buidar) (fitxa nº 24)
- Sitja de cal Marxant de l'Hospital (es va buidar en fer obres a la casa i es va extreure ceràmica del segle XIII) (fitxa nº 68)

4-Patrimoni relacionat amb els ramats: carrerades, corrals, pletes, monjoies.

CARRERADES

El terme és travessat per diferents carrerades o camins ramaders, essent aquesta una de les zones importants de pas dels ramats en el seu itinerari tant d'estiu com d'hivern. D'altra banda, el microclima de la zona el van fer un lloc idoni per que els ramats passessin l'hivern i aquest fet va condicionar que fossin molts els habitants d'Olesa que es van dedicar a la cria de bestiar oví i caprí per aprofitar la llet i la carn.

Els camins ramaders o carrerades són camins de domini públic (com els rius i torrents, costes i carreteres) per on el bestiar té dret a passar. Tenen un paper molt important en la gestió del territori. Posseeixen un gran valor cultural i històric i poden esdevenir instruments urbanístics de primer ordre a l'hora de mantenir oberts corredors naturals i ecològics. La unitat formada pel Penedès, Garraf i Camp de Tarragona és, juntament amb el Vallès i l'Empordà, una de les tres grans zones d'hivernada a la transhumància de la Catalunya central i oriental. Els ramats que hivernaven en aquestes zones pujaven a passar l'estiu en algun punt de l'arc de muntanyes que tanquen les comarques del Solsonès, Berguedà i el Ripollès pel Nord i, alguns, tramuntaven aquest arc i entraven a la Cerdanya. Els ramats que sortien del Penedès i del Garraf per anar als Pirineus tenien diversos camins els quals els permetien anar a trobar la carrerada de Solsona, la de Berga o la de la Cerdanya, la qual es desdoblava en dues branques importants, la de l'Alt Berguedà i la del Ripollès (ROVIRA i altres, 1999).

La decadència de la transhumància a les terres del Penedès va començar a principis de la dècada de 1960 per la suma de tot un seguit de factors, entre els quals no es poden oblidar els factors culturals que, els darrers anys, han dut la societat a considerar la transhumància, sense arguments realment objectius, com una activitat obsoleta i poc moderna. La industrialització va provocar l'emigració de moltes persones de les zones rurals més deprimides vers les urbanes i el despoblament de molts pobles i masies del Pirineu amb la gran pèrdua social, cultural i arquitectònica que això va comportar i la desaparició de moltes activitats tradicionals com és el cas de la transhumància. I els canvis en l'agricultura van agreujar el problema habitual de l'escassetat d'herba hivernal. Al Penedès, la vinya que sempre s'havia combinat amb altres cultius alternatius com ara els cereals, poc a poc, per raons de mercat, ho va anar ocupant tot i ara, quan els ceps broten i els ramats ja no poden entrar a les vinyes, es queden sense llocs on pasturar. Finalment, la introducció de la maquinària a les feines agrícoles va permetre llaurar les vinyes amb freqüència i les va deixar sense herba

que pasturar. Finalment, els pinsos, els nous farratges i les facilitats de transport en tots els ordres, han permès un maneig del bestiar clarament intensiu i estant que, malgrat ser més car i molt menys ecològic, s'ha acabat imposant.

La carrerada de la Cerdanya és una de les carrerades grans del Penedès i el Garraf, camí de carena ja documentat el 1055. Tot i que la carrerada de la Cerdanya passa molt a prop del terme, a la zona de coll de Garró, no el travessa i per aquest motiu no s'ha fet fitxa documental. A coll de Garró hi havia un important lloc de trobada dels ramats, ja que s'ajunten la carrerada de la Cerdanya i la carrerada de Begues, les dues més importants que passen pel Penedès.

- Carrerada de Begues. De coll de Garró a Begues seguint la carretera actual. (fitxa nº 46).
- Carrerada de la Costa de Sant Pau. D'Olesa de Bonesvalls al Pago. (fitxa nº 75).
- Carrerada del Corral de la Roca. D'Olesa de Bonesvalls a l'Ordal. (fitxa nº 76).
- Carrerada del Camí Vell d'Olesa. De Sant Pere de Ribes a Olesa de Bonesvalls. (fitxa nº 77)

Importants llocs de returada i de trobada de ramats:

- Coll de Garró
- Bassa de la Gavarra (fitxa nº 127)
- Hospital de Cervelló

PLETES i MONJOIES

Les pletes són parets de pedra seca que tanquen una zona per tal de mantenir el ramat tancat temporalment a un lloc concret. Generalment es troben als cims de muntanyes i aprofiten un costat escarpat per no haver de tancar tot amb un mur.

- Marge dels Moros del Puig de Mola. (fitxa nº 58)
- Marges dels Moros del Puig dels Avençons.

Les monjoies són una construcció de pedra seca amb parets en forma de ferradura no gaire altes que servien als pastors com paravent per resguardar-se del vent i el fred mentre el ramat pasturava. Normalment es troben a les parts altes d'una muntanya que és on el vent bufa amb més força.

- Monjoia del coll dels Avençons (fitxa nº 94)
- Monjoia del pla de les Basses
- Monjoia del puig de l'Astor
- Monjoia del Xoscalat

CORRALS

Un tret característic d'Olesa és la quantitat de corrals que hi ha escampats pel terme. Generalment d'una tipologia similar, tancats amb murs, amb una part coberta i una part al descobert, situats a prop de les vies ramaderes.

La ramaderia ha estat un sector molt important a Olesa ja des de l'edat mitjana i arribant a ser molt important a finals del segle XIX i principis del XX. S'extreia la llet que es portava a comercialitzar a Molins de Rei, Vilafranca i Barcelona. En un principi la llet es transportava en carros i més tard, quan van fer les dues carreteres, entre 1918 i 1928, es feia el transport en 3 o 4 camions que la anaven a buscar a Olesa. El gran nombre de corrals a la zona són l'indicatiu de la importància que van tenir aquests ramats a la zona, així com destacar el pas dels ramats transhumants, principalment ovelles, que a l'hivern pasturaven a la zona d'Olesa i entorn, i que utilitzaven els corrals. Es tancaven els ramats als corrals a les hores de més calor a l'estiu i en cas de mal temps. Munyien sempre un cop el ramat era a casa. A finals dels anys 1920 a Olesa hi havia entre 7 i 8 mil caps de cabres.

Els corrals eren edificis senzills, d'una sola teulada poc inclinada i amb carener paral·lel a la façana, fets de pedra no gaire bé treballada. Alguns situats al costat de vies pecuàries i acollien el bestiar en la temporada hivernal. Eren corrals closos, en part coberts, amb porxadades d'arcs de mig punt obertes a migdia. Generalment el mas era proper.

Corral de l'Hospital (fitxa nº 70)	Corral del Pep Gori
Corral de can Malet	Corral del Peret Milà
Corral de la Boixosa (fitxa nº 91)	Corral del pla de les Basses
Corral de la Cuscona	Corral del Pong
Corral de la Pedrosa	Corral del Punto
Corral de la Roca	Corral del Pujol
Corral de la Sabatera	Corral del Puxic
Corral de l'Esquerrà	Corral del Ràfols
Corral del Costa	Corral del Sabinar
Corral del Cuscó	Corral del Salvador
Corral del Frare	Corral del Samsó
Corral del Garrigal (fitxa nº 92)	Corral del Vedell
Corral del Ginetó	Corral del Xaconet (fitxa nº 93)
Corral del Jaume 1 (fitxa nº 90)	Corral del Xoscalat 1
Corral del Jaume 2	Corral del Xoscalat 2
Corral del Nicolau	
Corral del Pastoret	

A l'apartat d'annexes de la present memòria s'adjunta un plànol de les carrerades.

5-L'ús de l'aigua. Per regar: pous, sínies; per abeurar animals: pous, cucones, abeuradors; per ús domèstic: pous, sínies, fonts.

La manca d'aigua sempre ha estat un problema per a Olesa. Ja al 1737 hi hagué una gran sequera i els habitants del terme no en tenien ni per beure per l'abús que es va fer de regar els horts amb l'aigua del pou dels Bous i de la Font que eren comunals i construïts a la riera, dins els límits del poble.

El terme forma una gran vall que degut a la natura pètria, calcària i càrstica del lloc, no permet que les aigües de pluja es retinguin a la superfície, filtrant-se ràpidament sota terra i sense circular per damunt. Això ha condicionat el sistema de captació de les aigües, generalitzant-se l'excavació de pous que agafen l'aigua del subsòl prop del llit de les rieres. Cada casa té el seu pou, constituint un paisatge singular que queda palès als carrers Fontana, pous de la Rengla i al Raval, així com a les cases de la Riera d'Olesa o al mateix barri de l'Hospital.

Les cases més importants captaven aigua amb dos o tres pous amb un sistema de passadissos sota els camps o mines, que portaven l'aigua fins a una bassa o xup al costat de la casa, d'aquesta manera tenien garantida l'aigua per consum domèstic. És el cas del xup de can Tutusaus, la mina de can Badell, i la sínia i mina de can Parellada. A can Tutusaus també hi havia una mina amb dos pous, la canalització, el xup al peu del torrent i la bassa al costat oposat. No queda quasi res, tan sols els dos pous; el xup i la bassa ja no existeixen.

En quant als animals, els mateixos pous de les cases o els que es troben a peu dels camps o escampats arreu del terme, eren també utilitzats per abeurar al bestiar, així com s'utilitzava l'aigua que es recollia de la pluja a les cucones o que es feia entrar a cisternes o dipòsits de pedra com el de l'Esquerrà.

POUS

Pou de can Camat	Del Nicolau 1
De l'Antiga	Del Nicolau 2
De l'Esquerrà 3	Del Pastoret
De l'Home Mort (era comunal)	Del Pep Gori 1
De l'Isidre Cuscó 1	Del Pep Gori 2
De l'Isidre Cuscó 2	Del Peret Milà 1
De l'Olivella	Del Peret Milà 2
De la Boixosa	Del Peret Milà 3
De la Cometa (fitxa nº 147)	Del Petxamé
De la Cuscona	Del Ponç 1
De la Fontana	Del Ponç 2
De la Gavarra	Del Ponet
De la Plana	Del Pujol
De la Roca	Del Puxic 1
De la Rovirola	Del Puxic 2
De les Carceres	Del Ràfols (fitxa nº 149)
De les Serveres	Del Salvador
De l'Esquerrà 1 (fitxa nº 96)	Del Solei
De l'Esquerrà 2	Del solei de Cacaueu
De plana Ponça	Del Tuies
Del Bordet	Del Vedell 1
Del bosc del Milà	Del Vedell 2
De l'Isidre Cuscó (fitxa nº 148)	Del Xaconet
Del fondo de can Camat	Del Xoscalat 1 (fitxa nº 146)

Del fondo de can Costa Del fondo de can Malet Del fonso de la Sínia Del fondo de les Guineus Del fondo del Sepellà Del forn del Tutusaus Del Frare (fitxa nº 97) Del Garrigal Del Ginebre Del Jaume 1 Del Jaume 2 Del Milanet 1 Del Milanet 2 Del Milanet 3	Del Xoscalat 2 Dels carboners Dels Pedrissos Pou i mina del Vedell 1 Pou i mina del Vedell 2 Pou Municipal Pou nou del Tutusaus Pouet de l'Hospital (fitxa nº 71) Punt d'aigua dels carboners (fitxa nº 98) Pous de la Riera de Rengla (fitxa nº 38) Pous del Raval (fitxa nº 37) Pous del carrer Fontana (fitxa nº 40)
--	--

MINES, SÍNIES, XUPS

- Mina de can Badell (fitxa nº 25)
- Xup de can Tutusaus
- Sínia i mina de can Parellada (fitxa nº 35)

BASSES, CUCONES, ABEURADORS

- Cucona de la Vídua
- Cucona del Montau (fitxa nº 126)
- Cucona de l'Esquerrà
- Cucona del LLaurer (fitxa nº 125)

- Bassa de la Gavarra (fitxa nº 127)
- Bassa del Tutusaus
- Bassa de can Badell
- Font i bassa de la Fontana (fitxa nº 99)

- Abeurador de la font dels Bous (fitxa nº 41)

La mancaça d'aigua obligava a que es recollís la de la pluja fins i tot per fer maons i teules per l'obra de les cases. Als masos de can Malet i de can Mitjans hi havia un rocalls, és a dir, una roca plana ampla al terra per la que lliscava l'aigua quan plovia i s'emmagatzemava en una cavitat al terra tancada amb parets d'argila. Aquesta aigua s'utilitzava per fer l'obra de les cases, quan s'acabava l'aigua s'havia d'esperar a que per acció natural es tornés a omplir i llavors es podia continuar amb la feina.

6-Fabricació de calç: forns de calç.

L'aprofitament mineral ha estat i encara és un sector molt dinàmic a l'economia olesana, ocasionada pel terreny calcari que ha provocat que des d'antic es produís calç. Al segle XVI s'esmenten el forn de calç de n'Aragó, el d'en Figueres, el del Pèlag, aquest últim encara existia el 1783.

La calç s'utilitza molt al poble en aquesta època, possiblement com a preventiu sanitari contra les epidèmies i altres malalties contagioses; així com en la construcció i també es venia per fer carbur de calç per a enllumenat.

Els forns dels que es conserven restes són moderns, ja que funcionaven entre 1950 i 1960.

L'any 1952 es funda la indústria Comercial y Industrial Aries S.A. (CIARIES), que va començar a produir el 1958. És una moderna planta de producció contínua de calç viva i apagada amb 4 forns verticals amb dos que utilitzen carbó de coc com a combustible. Una de les més importants del país que dona feina a 30 persones de l'entorn i amb una filial a Castellar del Vallès. S'extreu la pedra de la pedrera de Els Casals, que és poc pura en carbonat de calç, fet que produeix l'encariment de l'elaboració del producte per el tractament que s'ha de fer per eliminar impureses.

Forn antic 1
Forn antic 2
Forn Aries (fitxa nº 78)
Forn de la Cometa (fitxa nº 80)
Forn de la Gavarra
Forn del Tutusaus
Forn Vinyes 1
Forn Vinyes 2
Forn Olivella Saumell 1
Forn Olivella Saumell 2 (fitxa nº 79)
Forn de Pere Mestres 1
Forn de Pere Mestres 2
Forns del Parellada (fitxa nº 81)
Forns del Poxacó

Tot i que no té relació amb els forns de calç, convé assenyalar que a Olesa es va produir carbó d'alzina, suposant això una altre tipus d'aprofitament i explotació del medi natural del que tan sols queda la memòria de la pràctica, igual que l'apicultura i la recollida de llenya.

Igualment cal recordar que, tot i que només queden vestigis d'una bòbila, cada casa tenia la seva per fer l'obra necessària en rehabilitacions de la casa.

7-Vies comunicació: camí Ral, carreteres, ponts.

La via de comunicació més important en la història d'Olesa de Bonesvalls ha estat el camí Ral que va tenir el seu origen en una via romana. Però d'altres camins han travessat el terme permetent la comunicació amb els territoris veïns, així com les carrerades que ja s'han tractat en un apartat anterior. Només s'ha inventariat el camí Ral en ser el més importants, tot i que en aquest apartat es fa una petita ressenya dels que històricament van ser més transitats i més importants per la història d'Olesa de Bonesvalls.

Camí Ral: El Camí Ral de Barcelona a Tarragona seguia la mateixa via que la via romana, tenint Olesa una situació important i actuant l'Hospital de Cervelló com un lloc de parada de pelegrins i vianants.

La carretera d'Avinyonet a Olesa fou acabada el 1887 per Obres Públiques de la Diputació de Barcelona, substituint l'antic camí Ral. També la Diputació va construir la carretera d'Olesa a Begues entre 1927-28, i el 1951 el tram de l'Hospital al poble per sobre de l'antic camí de la Creueta.

Camí de Vilanova a Olesa: segueix el GR-5. Després del pi gros de l'Hospital surt un camí a la dreta que porta cap al maset de l'Esquerrà. Era un camí important on encara es poden veure grosses roderes de carro. Els anys 1920 un carro sortia cada dia d'Olesa cap a can Grau i les Piques a buscar la llet de les cabres.

Camí d'Olesa a Ordal: surt d'Olesa cap al corral de la Roca, d'aquí va pujant fins a les planes de Ravella.

Portava la castell de Subirats i quadra de l'Ordal, que havia estat de l'Hospital. Actualment malmès, però havia estat en bones condicions fins i tot pel trànsit rodat.

Camí d'Olesa a Vallirana: sortint del Raval seguint el fondo del Molí. Passava pel Pla de les Bassioles i baixava pel fondal de can Prunera. El document de fundació de l'Hospital ja parla d'aquest camí.

Camí d'Olivella: era molt utilitzat. Seguia per les riberes de la riera de Begues fins al fons de la Quadra de Santa Susanna.

Camí del Lledoner: utilitzat per arribar a l'hostal del Lledoner i a la capella romànica de Sant Ponç de Corbera en els aplecs que faria el poble d'Olesa als segles XIII i XIV.

A l'apartat d'annexes de la present memòria s'adjunta un plànol del pas del camí Ral.

8-Les masies. El poble, l'Hospital, cases disseminades al llarg camí Ral.

En ser Olesa de Bonesvalls un terme muntanyós i boscós i en part mancat d'aigua, no són gaires les masies conegudes d'antic. Quasi totes es troben al peu del camí Ral, on les terres són de millor qualitat i conreables. També es troben al poble, seguint la riera, històricament disposades allunyades

entre elles, però amb el creixement del poble es van anar construint cases entre mig formant el nucli del poble.

A l'entorn de l'església de Sant Joan s'establiren els principals masos: el mas de la Pedrosa, cal Solé, cal Pons, cal Ràfols, Xacó Escalat, la casa Alta, can Morgades, can Badell. Sembla probable que la casa Alta fou l'antic castell d'Olesa de Bonesvalls, que en documents de finals del segle XVI i primera meitat del XVII li donen la denominació de "la Força" o "el castell d'Olesa", i més tard, fins gairebé el segle XX, es coneixia com "la casa alta" o "Escalat de la casa alta" (MISSER, 1993). Al XVII – XVIII es formà al poble el grup de cases del Raval.

A la resta del terme les cases es troben prop dels camins més importants. Al segle XII existia el mas de la Pedrosa, situat a l'entorn del lloc on ara hi ha les ruïnes del corral del mateix nom. Al sector de l Pla de la Creu, al peu del camí Ral en direcció Begues, hi havia el mas de la Veu Bossera o de la Veu Penyera, esmentat a inicis del XIV; i el de Cardell o mas Querol, desapareguts fa molts anys. Al lloc on hi ha el poble d'Olesa probablement hi havia al XIII el mas Jansà, al XIV el mas Margalló, al XV el mas Batlle, així com els masos Soler i el Caldoi al segle XVI (l'últim al sector del puig del Vidre). Al sector de l'Hospital hi havia el mas de Viguer durant el segle XVII i el mas Caldori, entre d'altres, desapareguts.

És interessant observar que la major part de les cases importants han perdurat i s'ha mantingut el seu cognom: Badell, Tutusaus, Milà, Batlle, Pons, Ràfols. Han hagut casos d'annexions de patrimonis formant-se quatre importants hisendes: Tutusaus que annexiona la Pedrosa, casa Milà que annexiona el mas Vallès i el mas Carol, casa Pons Batlle (avui Morgades) que annexiona el mas Jansà, can Ràfols que annexiona les dues millors cases de l'Hospital. Al segle XX can Olivella queda annexionada a can Parellada.

Moltes de les grans masies formaven un espai tancat i a l'interior hi havia dues, tres o quatre cases diferents, com consta als llibres sacramentals o al Llibre de la Cort de l'Hospital (Arxiu Diocesà de Barcelona, Arxiu Parroquial d'Olesa). Algunes cases conserven elements antics que denoten el seu passat:

- Arcades apuntades a l'interior de can Morgades i de l'Hospital.
- Portals: el de la rectoria antiga, el de ca la Isabel, la de cal Pons Batlle (Morgades), la de ca L'Escalat, les de Ponet i Cotetó al barri de l'Hospital, la de la Gavarra amb data de principis del XVII, la del Mas Cort, de can Mitjans, de can Parellada.
- Arcades de mig punt, probablement datables a finals del segle XV, a can Ràfols i can Pons.
- Hi havia vestigis de finestrals gòtics desapareguts a cal Cutató de l'Hospital o el que es conserva a cal Marxant.

A partir del segle XVIII veiem com comencen a haver contractes de masoveries depenents de les cases principals, i traslladant-se a viure a la vila o a les ciutats els propietaris, deixant les seves cases en masoveria.

A mitjans del XIX el nombre de masos no era gaire extens, segons consta a una relació de masies i agregats disseminats de la parròquia de Sant Joan d'Olesa de Bonesvalls el 28 de juny de 1859 (arxiu parroquial):

- Coll de Garró, 5 cases (cal Xarpat, cal Birolla, cal Punot, cal Guillem, ca l'Eixut habitada fins 1940, estaven tocant a la riera de can Ràfols dels Caus o fondo de Vallmala). Ca l'Eixut Vell es troba sobre el torrent de coll de Garró a la banda sud de la carretera. Està en ruïnes. La gent d'aquesta casa es va traslladar a prop de la riera i aquí es va crear un petit nucli de cinc cases de les que ara no queda cap resta visible.
- Casa de la Gavarra
- Casa Mitjans de la Corbatera
- Casa Mascort (actual Mas Cortvell)
- Casa Malet
- Al punt dit cal Pal·lari, 4 cases
- Casa Parellada
- Magí Mitjans
- Casa Camat
- Casa de Ramon Ros
- Al lloc de l'Hospital 30 cases

El 1950 només quedaven 8 masies habitades: la Gavarra, can Mitjans, Mas Cortvell, can Parellada, cal Pal·larí (ara en ruïnes), cal Quino, cal Peó, cal Camat.

Les cases del nucli d'Olesa	
Soler (fitxa nº 73) Tutusaus (fitxa nº 23) Badell (fitxa nº 22) Xacó Escalat (fitxa nº 74) Morgades (fitxa nº 21) Ràfols (fitxa nº 24) Pons (fitxa nº 26) Samsó Milà	

Les cases de l'Hospital

Carrer Hospital i carrer Puig Morer	Carrer Santa Marta
Xacó vell (fitxa nº 87) Xacó nou Antic corral de l'Esquerrà Ca l'Esquerrà (fitxa nº 89) Ca l'Escalat (fitxa nº 86) Cal Joan del Pomàs Cal Nen Marxant (antic mas Romagosa) (fitxa nº 68) Laureà Mísser	Cal Pau (fitxa nº 69) Ca la Tuies Cal Cutató (fitxa nº 84) Ca la Lídia Cal Blas (fitxa nº 85) Cal Figueró Cal Cupet Cal Sever La Fassina Casal de l'Hospital (fitxa nº 60)

Fuster Tires Planes Cal Boté Cal Bicicleta	
--	--

Barri del Gravat

Carrer Fitó	carretera
Cal Joan del Pomàs Cal Punet Cal Caliquenyo Cal Pau Carreter Cal Perets Ca la Isabel Cal Ros	Cal Xarel·lo Les Voltes (serralleria) (fitxa nº 143) Cal Miquelet Cal Jaume Olivella Cal Milà Cal Cacahuero

Els masos del terme

Masies de coll de Garró Ca l'Eixut Vell La Gavarra (fitxa nº 28) Cal Punot Mas Cort Vell (fitxa nº 27) Cal Malet Can Mitjans (fitxa nº 31) Can Parellada (fitxa nº 29) Pal·larí (fitxa nº 30) Mas Cort Nou, conjunt (fitxa nº 32) Can Ponet Cal Camat	La Pedrosa (fitxa nº 34) Maset de l'Esquerrà (fitxa nº 33)
--	---

A l'apartat d'annexes de la present memòria s'adjunta un plànol d'ubicació de les principals cases i masos del terme.

9-Jaciments arqueològics i zones d'expectativa arqueològica.

Olesa de Bonesvalls és un municipi en el que s'ha fet poca recerca arqueològica, tot i la presència d'importants jaciments propers, com Olèrdola o la zona del Garraf. La presència humana es remunta amb seguretat a època ibèrica, amb la presència de troballes puntuals; però també es probable que hi hagués ocupació molt anterior i que la manca de recerca no permeti la documentació.

D'altra banda, cal assenyalar la probable presència d'un taller de talla de sílex d'època indeterminada a la zona del berenador que hi ha a la carretera d'Olesa a Begues, al peu de les vinyes del Tutusaus. Actualment no s'ha constatat aquest jaciment, però es deixa constància en aquest document per possibles estudis futurs.

El passat romà queda confirmat pel pas de la Via romana de comunicació entre Barcelona i Tarragona pel Penedès, que en època medieval va passar a ser camí Ral i va afavorir la fundació de l'Hospital de Cervelló en estar ubicat el un importat lloc de pas. És possible que algun dels masos tingui també algun precedent romà.

Podem també citar el passat medieval, tot i que no s'ha fet cap treball de tipus arqueològic en aquests elements, igual que els d'època posterior. Aquests elements els hem situat en altres agrupacions d'elements que són més representatives d'aquests. Entre aquests destaca l'Hospital de Cervelló, el nucli històric de Sant Joan d'Olesa i alguns masos disseminats ja documentats des dels primers segles medievals.

En quant a les zones d'expectativa arqueològica serien susceptibles totes les masies i altres elements amb antecedents medievals (que es citen més endavant), així com els elements relacionats amb el passat agrícola de la zona.

JACIMENTS AMB INTERVENCIÓ

- Cova de la Bauma. Període desconegut. (fitxa nº 56).

ZONES D'EXPECTATIVA

- Hospital d'Olesa de Bonesvalls. Medieval. (fitxes nº 59, 60, 61, 62, 63)
- Barri de l'Hospital (fitxes nº 65, 66, 67, 88)
- Zona corral de la Roca. Recollida en superfície de material ibèric i neolític (molí ibèric, ceràmica ibèrica, destrals polimentada. Dipositat al Museu de Vilafranca).
- Torrent de can Ràfols dels Caus, sota el pont de coll de Garró, al peu de la riera, hi ha restes d'una roca que té unes fileres de forats incisos de forma rectangular que s'enfonsen en la pedra uns 3-4 cm. Formen dues fileres que no són paral·leles, amb els forats seguits com una línia intermitent. També hi ha una pedra tallada plana de marbre d'aproximadament dos metres quadrats, probablement procedent de l'Hospital.

CONCLUSIÓ

Amb aquesta estructura del patrimoni i l'inventari realitzat, podem fer una valoració global del patrimoni del municipi d'Olesa de Bonesvalls. Aquest es caracteritza principalment per estar lligat a la seva evolució històrica unida a l'aprofitament del medi que es reflexa en les diferents activitats agrícoles, forestals i industrials, i pel medi natural de la zona.

Així, destaca l'evolució de l'ocupació humana en masos i la formació dels dos nuclis urbans a l'entorn de l'església parroquial i de l'Hospital de Cervelló. Una part del volum important de patrimoni és el representat per les masies i diferents elements relacionades amb aquestes, com els trulls d'oli, els pous, mines d'aigua, tines.

Un segon grup patrimonial està format pels elements d'explotació del medi: barraques, forns de calç, corrals, marges, cisternes i pous, principalment.

Un tercer grup el formen els elements del patrimoni natural, en el que s'inclou el Parc Natural del Garraf, les rieres, arbres monumentals i elements puntuals com el Pont de l'Arcada, cucones, jaciments fòssil·lífers.

Aquests serien els tres grans eixos patrimonials del municipi.

5.2.Estat legal

Les figures de protecció del patrimoni cultural establertes per la Llei 9/1993 de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català (DOGC nº 1807, 11 octubre 1993) són tres:

- Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN); només el Govern de la Generalitat té la facultat de declarar-los.
- Béns catalogats, denominats en el cas dels immobles, Béns Culturals d'Interès Local (BCIL). Aquest instrument de protecció i catalogació s'atribueix als municipis.
- Els restants béns integrants del patrimoni cultural català (BIPCC).

En els primers dos casos la legislació estableix els procediments de declaració per a cada categoria.

La categoria de BCIN equival a la de Bé d'Interès Cultural (BIC), establerta per la Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimoni Històric Espanyol.

Dins de la categoria de BCIN (i també de BIC), i tal com estableixen sengles disposicions addicionals de les lleis espanyola (1985) i catalana (1993) de Patrimoni, es consideren BCIN tots aquells elements fortificats que es troben emparats pel Decret de 22 d'abril de 1949, també conegut com "decret de castells", i que especifica que tots els castells d'Espanya, sigui quin sigui el seu estat de ruïna, queden sota protecció de l'Estat. Això vol dir que tots els castells prenen la categoria de Bé d'Interès Cultural. Es va realitzar un inventari previ i un nou inventari l'any 1968 en el que s'inclouen un elevat nombre d'elements. La Generalitat va refer la llista a mitjans dels 80, que va ser acceptada pel Ministeri, el qual va donar d'alta els 1501 registres d'aquesta nova relació com a BIC (com a BCINs de Catalunya a partir de 1993).

Només un element del terme d'Olesa de Bonesvalls es troba en aquest llistat: l'Hospital de Cervelló, del que resta una gran torre d'homenatge i les muralles a més de l'edifici central, donat d'alta com a BIC-BCIN amb el número nº 164, R-I-51-5567.

També es troben dins la categoria de BCIN / BIC les creus de terme, pedres heràldiques i emblemes de més de cent anys segons el decret 571/63, de 14 de març de 1963, del Ministerio de Educación sobre "Protección de escudos, emblemas, piedras heráldicas, rollos de justicia, cruces de término y similares". Els propietaris d'aquests elements que tinguin més de cent anys no podran canviar-los de lloc ni realitzar restauracions sense autorització. La cura d'aquests elements és dels Ajuntaments, responsables de la seva vigilància i conservació. Per tant, també serien considerades BCIN: la creu de terme d'Olesa, la creu de l'antic cementiri de l'Hospital i la creu de l'església de Santa Maria de l'Hospital.

En conclusió, són mínims els elements del municipi que es troben protegits de forma legal per aquestes disposicions establertes, tot i que seria convenient incloure altres elements al Pla General d'Ordenació Urbana del municipi i establir els corresponents nivells de protecció. Repassem-ho, són els següents:

Elements protegits per normativa general:

- Hi ha cinc BCIN. nº 164, R-I-51-5567, pel **Decret castells 1949**: Hospital de Cervelló. La creu de terme d'Olesa, la creu de l'antic cementiri de l'Hospital i la creu de l'església de Santa Maria de l'Hospital.
- Els camins ramaders haurien d'estar protegits per la **lleï 3/1995, de 23 de març, de Vies Pecuàries**, BOE nº 71 de 25-3-1995. Segons la llei un camí ramader és la ruta per on discorre o ha discorregut el trànsit ramader, es a dir, que encara que no hi passi un ramat, la llei encara el considera com a tal. Es poden donar altres usos compatibles o complementaris a la seva naturalesa, donant prioritat al trànsit ramader. Són camins públics que gestiona la Generalitat de Catalunya a través del DARP. La llei obliga a inventariar, per protegir-les de les obres públiques, els particulars i l'abandonament en que es troben. Són imprescriptibles, es a dir, que el que ha estat camí ramader no pot deixar de ser-ho. Hi ha l'obligació de classificar-los des de l'any 1995, i s'han de senyalitzar per garantir el seu ús públic i la seva integritat. Per tant, els trams de camí ramader al seu pas per Olesa de Bonesvalls estan protegits per normativa estatal. Caldria que la Generalitat de Catalunya fes la classificació per tal que la protecció sigui real i efectiva.
- El Parc Natural del Garraf. El Parc Natural del Garraf forma part de la Xarxa de Parcs Naturals, promoguts i gestionats per la Diputació de Barcelona a través de l'Àrea d'Espais Naturals. El Parc del Garraf està emparat legalment per un pla especial de protecció promogut per la **Diputació de Barcelona** l'any 1986 i substancialment ampliat el 2001.
- Espècies de fauna protegides: àligues cuabarrades. Dins el Parc Natural hi ha diferents espècies protegides entre les que destaca l'àliga cuabarrada amb pocs exemplars que fan niu al terme d'Olesa de Bonesvalls.
- Espècies de flora protegides: margalló. Segons estableix l'article 3 de l'Ordre de 5 de novembre de 1984, sobre protecció de la flora autòctona amenaçada a Catalunya, queda protegit el margalló i es prohibeix la seva recol·lecció. Ordre de la Direcció General del Medi Natural del Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya.

Elements protegits per normativa local:

Els restants béns integrants del patrimoni cultural català (BIPCC), són aquells béns inclosos en catàlegs de patrimoni arquitectònic incorporats en plans urbanístics a partir de l'entrada en vigor de la Llei de Patrimoni Cultural Català 9/1993, sense tenir categoria de BCIN o BCIL.

El Pla General d'Ordenació Urbana d'Olesa de Bonesvalls va ser realitzat l'any 1989, d'acord amb la llei 3/1984 de 9 de gener de 1984 de Mesures d'Adequació de l'Ordenament Urbanístic de Catalunya (DOGC 339, de 18-1-1984), va ser aprovat definitivament el 14 de desembre de 1989, amb la qual cosa al ser anterior al 1993 els béns patrimonials inclosos en aquest catàleg també es consideren BCIL.

Aquest Pla General estableix unes Mesures Especials de Protecció distribuïdes en tres conjunts:

- 1-Protecció d'elements urbans singulars d'interès en quant a l'estil de l'edificació.
- 2-Protecció d'elements rústics de caràcter tradicional.
- 3-Protecció d'àrees o conjunts naturals d'especial interès pel seu caràcter forestal, ecològic o paisatgístic.

També estableix que amb independència dels tipus de protecció específica dels nivells anteriors, es podran redactar plans especials per ordenació i protecció d'altres elements mitjançant el seu corresponent catàleg.

L'article 165 del Pla General estableix el catàleg d'elements a protegir per les Mesures de Protecció:

- Conjunt monumental i edificacions annexes a l'Hospital d'Olesa.
- L'illa de l'església parroquial.
- Totes les masies i edificacions rurals aïllades del terme municipal.
- Conjunt del Parc Natural del Garraf.
- Paratge del Pont de l'Arcada.

Cal assenyalar que el PGOU estableix que els nivells específics de protecció d'alguns d'aquest elements vindran determinats pels Plans Especials de cada zona.

No hi ha fitxes específiques dels elements ni normativa associada.

En tractar-se d'un catàleg que no aconsegueix amb la normativa que estableix la Llei 9/1993 de Patrimoni Cultural català, els elements enumerats no tenen categoria de protecció. Només l'Hospital de Cervelló que és BCIN pel decret de 22/4/1949 recollit a la Llei 9/1993, i que està inscrit al Catàleg de la Generalitat de Catalunya amb el número 1127-MH. En canvi, l'illa església parroquial i la rectoria, així com les masies i edificacions rural aïllades, en no comptar amb un llistat o fitxes associades, no es poden

considerar que tinguin classificació com a elements protegits, tal i com consta a l'Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya.

L'any 2022 l'Ajuntament va redactar un POUM que va ser aprovat provisionalment el juliol de 2022, i que contenia un Catàleg de béns protegits i un Catàleg de masies i cases rurals. El Catàleg de béns tenia la seva normativa associada.

En tractar-se d'una aprovació provisional, no s'ha fet la tramitació definitiva i per tant el catàleg no va esdevenir normatiu fins que no sigui aprovat definitivament per la Comissió d'Urbanisme corresponent. Seria convenient que l'Ajuntament faci una revisió del catàleg i la normativa abans de l'aprovació definitiva, fonamentalment perquè els elements que haurien de tenir la consideració BCIL actualment consten al catàleg amb les sigles EIM (Elements d'Interès Municipal). Si es manté aquest grau sense especificar que s'equipara a BCIL, la Generalitat no els inscriurà com a tals; s'aconsella fer una consulta.

En conclusió, no hi ha elements protegits amb el nivell BCIL al municipi.

Altres nivells de protecció:

- El patrimoni eclesiàstic ha de ser vetllat per l'Església Catòlica, en col·laboració amb les administracions. Aquesta col·laboració es determina reglamentàriament. Es conserven diferents objectes religiosos amb un interès patrimonial notable des del segle XIII al XVIII, alguns d'ells custodiats per la parròquia i, molt probablement, a l'Hospital.
- Patrimoni arqueològic. Per definició, tots els béns mobles de caràcter històric, per a l'estudi dels quals cal utilitzar metodologia arqueològica, integren el patrimoni arqueològic català afectant a tots els nivells de protecció (BCIN, BCIL, BIPCC). La **Llei de Patrimoni Cultural Català 9/1993** defineix els espais de protecció arqueològica (art. 49), que també estan regulats especialment per la **Llei d'Urbanisme Català 2/2002 (art.9.3 i 34.5)**. Es consideren espais de protecció arqueològica els llocs que no han estat declarats d'interès nacional on, per antecedents històrics o per altres indicis, es presumeix l'existència de restes arqueològiques i paleontològiques. Els espais són determinats per resolució del Conseller de Cultura. A Olesa hi ha diferents jaciments fòssils, així com zones d'expectativa arqueològica, tot i que no estan delimitades ni declarades. Només hi ha un Espai de Protecció Arqueològica (EPA) amb data 31-1-2000: l'entorn del Puig de la Mola.
- Béns mobles. Formen part del patrimoni Català aquells que es troben a museus, els que han sigut fruit d'intervencions arqueològiques i els que tenen unes característiques artístiques singulars. D'Olesa de Bonesvalls hi ha pocs elements custodiats a Museus:
 - Museu Comarcal de Vilafranca: material sols paleontològic i arqueològic procedent de troballes puntuals sense documentar. Els museus són els encarregats de la custòdia i conservació d'aquest

béns i els han de tenir catalogats i documentats, com és el cas del Museu de Vilafranca.

- Patrimoni documental. La documentació inclosa en arxius forma part del patrimoni documental català. Formen part del patrimoni documental estatal tots aquells documents que es troben als arxius (article 19.2 de la **Llei 9/1993**, de 30 setembre, del **Patrimoni Cultural Català**; article 49.2 de la **Llei 16/1985** de 25 de juny, de **Patrimoni Històric Espanyol**).

Dins aquestes mesures, es consideren inclosos com a bens protegits tot el patrimoni documental que es troba als arxius citats a les fitxes i que contenen patrimoni documental referent a Olesa de Bonesvalls:

- Arxiu Municipal d'Olesa
- Arxiu Parroquial de Sant Joan d'Olesa
- Arxiu Comarcal de Vilafranca del Penedès
- Arxiu Diocesà de Barcelona
- Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona

5.3. Intervencions sobre el patrimoni

Inventaris realitzats:

Del patrimoni del municipi d'Olesa de Bonesvalls s'havien realitzat altres inventaris parcials, entre els que destaquen:

- Inventari del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya (IPAC), realitzat entre 1983 i 1993). (6 elements).
- Carta Arqueològica del Penedès. Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya, realitzat entre 1988 i 2004. (3 elements).
- Inventari realitzat pel Grup de Recerca Olesa Rural de les construccions de pedra seca i altres curiositats naturals del terme d'Olesa de Bonesvalls, any 2005.

El fet d'estar inclosos els elements en aquests inventaris no implica que automàticament siguin considerats Bens d'Interès Cultural Nacional o Local (BCIN, BCIL). Aquests inventaris únicament constitueixen eines de control de l'estat i existència dels elements i, per tant, no ofereixen una figura de protecció legal.

Altres intervencions:

S'inclouen aquí les excavacions realitzades al terme, així com la restauració de monuments, tant per iniciativa pública com privada. Cal assenyalar que a Olesa de Bonesvalls les intervencions realitzades han estat mínimes i que algunes han estat fetes per iniciativa particular, principalment del Grup de Recerca Olesa Rural.

- L'enderrocament de l'antic ajuntament a la primavera de l'any 2001 va deixar visible el mur de l'antic fossar. És un mur de carreus de pedra calcària o cretàcia de la zona, tallats toscament amb punxó i sense cisellar. Per les característiques podria tractar-se d'un mur de finals del segle X i principis de l'XI. El mur conserva dues espitlleres i una porta d'arc que dona accés a l'església des de l'antic fossar; l'arc va perdre les dovelles originals, i dona accés a una volta de pedra que travessa el mur i a través de la qual es pot accedir a l'església. Darrerament s'ha restaurat tota la façana. Aquest mur de l'església és l'element més antic que es conserva al poble, més antic que l'edifici de l'Hospital. Seria el mur de la primera església romànica de Sant Joan d'Olesa que ja existia al 1183, ja que el primer document que l'esmenta és d'aquest any i ja diu que és parroquial, citada dins el domini del castell de Cervelló i sota el patronat d'aquests durant els segles XIII, XIV i XV. L'edifici possiblement substituï a un edifici anterior romànic i de petites dimensions que es mantingué fins el segle XVI, moment en què es fan obres i es comença a construir al costat la rectoria, iniciada el 1520. Davant del mur hi ha un jardí que havia sigut l'antic fossar d'Olesa. En

aquest jardí es conserva el penell que hi havia al campanar abans de ser substituït per l'àngel que el corona, i una font.

- Es va fer una troballa fortuïta en terres del corral de la Roca, d'un molí ibèric de pedra, fragments de ceràmica i una destal polimentada que es troben dipositats al Museu de Vilafranca.
- Cova de la Bauma. La notícia de l'existència va ser proporcionada per l'arqueòloga Alícia Estrada Martín que va observar que havia estat espoliada, observant restes òssies humanes escampades a l'interior sense indicis d'aixovar funerari. En una inspecció feta el 5 d'abril de 2000 s'observava que el sediment interior havia estat espoliat en bona part, tot i què en alguns punts encara s'observava el gruix del sediment original. L'espoliació afectà a una superfície de poc més d'un metre quadrat fins a 25-60cm de profunditat. Es recollí un fragment de dent humana i de canya d'os.
- Sínia i mina de can Parellada. Membres del Grup de Recerca Rural van realitzar una neteja de l'interior de la sínia fa uns tres anys. En aquesta neteja van extreure fragments dels antics catúfols de ceràmica negra que es trobaven a l'interior del pou.
- Després de la Guerra Civil es va restaurar la capella de Santa Maria de l'Anunciació de l'Hospital, refent la teulada.
- Algunes barraques de vinya han estat restaurades per iniciativa privada del Grup de Recerca Olesa Rural, tot i que el nombre no és significatiu per la escassa quantitat. El mateix grup ha mantingut alguns pous del terme, així com les cucones.
- Des de fa dos anys, el Grup de Recerca Rural d'Olesa ha portat a terme un exhaustiu inventari dels elements de patrimoni rural: barraques, corrals, monjoies, pletes, pous, cisternes, avencs i coves, masies, cucones i altres elements característics del patrimoni natural. A l'octubre de 2005 van presentar aquest inventari en format de llibre per seguir itineraris i poder-los visitar, contribuint així a la recuperació de la memòria històrica d'Olesa així com a provocar que els seus habitants coneguin aquests elements.
- La documentació de l'Arxiu municipal d'Olesa de Bonesvalls, es va realitzar dins el Projecte d'Arxivers Itinerants, que l'any 1992 va iniciar l'Àrea de Cultura de la Diputació de Barcelona amb la col·laboració de l'Associació d'Arxivers de Catalunya i el Centre d'Estudis del Bages. La organització i descripció de l'arxiu es va fer l'any 2003. L'arxiu havia estat prèviament organitzat pel l'Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès el juliol de 1998.

5.4. Equipaments i activitats patrimonials

Tot i ser Olesa de Bonesvalls un municipi petit i de poca població permanent, ha mantingut actives algunes tradicions i generat equipaments i diferents activitats, algunes amb relació directa amb el patrimoni.

Els primers equipaments del municipi es van originar amb l'increment de població a finals del segle XIX i constituïen locals socials i sindicats agrícoles. Així era el cas de la sala de ball i cinema que es trobava a can Tutusaus, sobre el celler; o del local d'Esquerres que era al lloc que ocupa actualment el consultori mèdic.

Abans de la Guerra Civil hi havia a Olesa dos locals socials, un d'esquerres i altre de dretes, que es trobaven un al costat de l'altre. El local d'esquerres era el Sindicat Agrícola La Penya, del que tots podien ser socis lliurement i que es va fer poc abans de la Guerra Civil constituint-se una junta. Després de la Guerra va ser requisat i es va convertir en un magatzem. Durant l'època franquista només funcionava el local de dretes, en el que també es feia ball. Amb l'arribada de la democràcia els últims membres vius de la junta del Sindicat van cedir el local a l'Ajuntament amb la condició de que es fes un local per serveis al poble, posant més tard el Dispensari Municipal. El local de dretes va ser aterrat i al seu lloc s'ha fet la plaça de davant l'Ajuntament actual.

Actualment el municipi compta amb una sèrie d'equipaments bàsics:

L'Arxiu Municipal

La seu de l'Arxiu es troba a la planta baixa de l'edifici de l'Ajuntament d'Olesa de Bonesvalls, en un únic dipòsit que conté tot el fons i que ocupa 25m².

A la segona meitat del segle XIX hi havia instal·lada la casa consistorial del municipi d'Olesa de Bonesvalls en la casa que estava al costat de l'església parroquial. L'any 1992, amb motiu de l'edificació del nou edifici de l'Ajuntament a l'Avinguda Hospital, es va traslladar també la documentació d'arxiu a aquest nou emplaçament.

L'organització del fons de l'arxiu va ser fruit d'un conveni entre la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament, dins el marc del programa de suport al patrimoni documental municipal que desenvolupa l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona. Es va adequar el dipòsit de l'arxiu, la organització i la descripció de la documentació fent el quadre de classificació i l'inventari a través de la base de dades de l'OPC; tasca feta entre el juliol i el desembre de 2003. La funció posterior de l'Ajuntament és el manteniment d'aquest arxiu, l'elaboració de la normativa de funcionament, el control de la documentació.

L'arxiu havia estat prèviament organitzat pel l'Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès el juliol de 1998.

El fons conservat aplega documentació entre 1862 i 2003, tot i que s'amplia amb documentació municipal actual. No és de consulta pública.

Les Escoles Públiques

Ja al segle XVII hi havia un mestre de minyons a la parròquia i el 1772 el bisbe Climent fa una assignació personal per construir un estudi pels nens del poble. L'edifici es trobava al costat de l'església, al lloc que ocupava l'antic ajuntament i que es mantingué fins al 1984 en que s'inauguren les noves escoles de primària a l'Avinguda de l'Hospital.

Centre cívic

Disposa d'una sala polivalent apta per fer conferències, teatre, concerts o exposicions. També hi ha una sala petita que està cedida a l'entitat "Els Roures" de la gent gran.

Al mateix Centre Cívic hi ha la seu del Parc Natural del Garraf i el Centre d'Espeleologia.

Sala de plens

Als baixos de l'Ajuntament l'actual sala de plens s'utilitzava com a sala d'exposicions fins que es va fer la sala polivalent del Centre Cívic.

Centre de Documentació i Activitats Espeleològiques de Catalunya

És una entitat que és regeix per un conveni signat el 2005 entre la Federació Catalana d'Espeleologia de la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament d'Olesa de Bonesvalls, situat a la primera planta del Centre Cívic d'Olesa. Disposa d'un centre de documentació espeleològica.

Punt d'informació del Parc Natural del Garraf

Es troba a la planta baixa del Centre Cívic. A La Pleta (Sitges) hi ha l'Oficina del Parc del Garraf i del Parc d'Olèrdola.

Exposició permanent

A la segona planta del Centre Cívic d'Olesa de Bonesvalls hi ha l'exposició permanent del Centre d'Espeleologia: "El Garraf, bressol de l'espeleologia catalana". Exposició cedida per la Diputació de Barcelona i oberta al públic des del gener de 2005. El disseny de l'exposició és de Víctor Ferrer, fotògraf subterrani i espeleòleg.

Altres equipaments

- Centre cultural de ca n'Olivella i Pla del Pèlag. Inaugurat el juliol de 2005.
- Pista polisportiva
- Camp de futbol
- Consultori mèdic

Hi ha un allotjament rural independent al barri de l'Hospital: Cal Bicicleta, amb capacitat per a 6 persones.

Xarxa de senders

Hi ha alguns camins i senders senyalitzats que travessen diferents zones del terme, destaca el pas de l'antic camí Ral, un sender de gran recorregut (GR-5) i alguns petits itineraris senyalitzats.

- **Camí Ral.** La carrerada seguia el mateix recorregut que el camí Ral de Barcelona per Gavà i Begues fins a Vilafranca, amb parada a l'Hospital d'Olesa. Per Olesa passava una important via romana, coneguda com Via Narbonense (MARGARIT, 1984). La Narbonense es separava de la via Augusta a la zona de Tordera, seguint la via Augusta per Martorell fins a Olèrdola, i la Narbonense anava pel Maresme cap Barcelona i d'aquí a Cornellà, Sant Boi, Sant Climent, collada de Begues, Olesa, les Cabòries fins a Olèrdola. Era un important pas de persones, animals, productes, militars, carruatges. El Camí Ral de Barcelona a Tarragona seguia la mateixa via que la via romana, tenint Olesa una situació important.
- **El sender GR-5** (o sender dels Parcs Naturals), és també una bona manera de conèixer l'entorn natural del municipi. Aquest sender connecta Sitges amb Canet de Mar passant per Montserrat, a través dels parcs naturals del Garraf, Montserrat, Sant Llorenç del Munt i l'Obac, Montseny i el Montnegre-Corredor.
- **Ruta de la Garnatxa (PR-C 156).** Ruta turística proposada pel Consorci de promoció turística de la Diputació de Barcelona. D'Olesa de Bonesvalls a Sant Llorenç d'Hortons, amb un recorregut de 22,26 km. De la plaça de la Creu surt la ruta cap al nord pel carrer la Fontana. A la dreta es deixa el GR-5 i seguint la pista s'arriba al coll d'Esteles, on es pren la pista cap a l'esquerra i es segueix cap a Subirats. En arribar a Sant Llorenç d'Hortons s'enllaça amb el GR 5. El retorn del camí de la Garnatxa serà pel GR.
- **Ruta del Vi i del Cava** (per fer en cotxe). Aquesta Ruta transcorre per la zona est de l'Alt Penedès i s'estén en direcció cap a les comarques del Baix Llobregat i del Garraf. El punt de sortida recomanat és Vilafranca, i en el decurs de la ruta es pot gaudir de l'excel·lent mirador que ofereix el castell d'Olèrdola i d'importantes zones boscoses cap a Olesa de Bonesvalls i l'Arboçar. La ruta forma

part de 7 itineraris proposats per Turisme del Penedès i es poden realitzar en transport públic o privat, depenent de la modalitat de ruta.

- **Ruta de la pedra seca** (cabanes, feixes...). El Grup de Recerca Olesa Rural proposa una sèrie de rutes lliures per veure els diferents elements de pedra seca del municipi, tot i que no tenen forma de rutes, sinó que agrupen elements per zones.

Activitats

- Caminada popular "Camí de l'Hospitalitat". Es va celebrar el 10 de març de 2002. Organitzada pel Centre Excursionista del Penedès, l'Hospital Comarcal de l'Alt Penedès i l'Ajuntament d'Olesa de Bonesvalls amb motiu de la commemoració dels 600 anys de l'Hospital de Vilafranca del Penedès. La caminada sortia de Vilafranca del Penedès cap a l'Hospital d'Olesa seguint la via de l'antic camí Ral, passant per Sant Pere Molanta, can Suriol de Dalt, Les Gunyoles, La Gavarra, amb un recorregut de 13 km aproximadament. En finalitzar el recorregut alguns dels assistents van poder visitar l'Hospital i finalment es va fer un dinar de germanor al centre Cívic d'Olesa.
- Els dies 3, 4 i 5 de juny de 2005 va tenir lloc la XI Trobada d'espeleòlegs de Catalunya, al Centre d'Activitats Espeleològiques de Catalunya a Olesa de Bonesvalls, organitzada per la federació Catalana d'Espeleologia per poder celebrar la trobada anual d'espeleòlegs de Catalunya.

Festes:

- Mercat dels oficis del segle XIII. Es realitza dins el marc de les festes del barri de l'Hospital, el segon diumenge d'octubre. El 14 d'octubre de 2001 es celebrà el primer mercat d'oficis del segle XIII dins els actes de la festa major del barri de l'Hospital. Es va celebrar dins el recinte emmurallat de l'hospital, amb exposició i venda de productes medievals i representació teatral de la visita pastoral feta pel bisbe Pons de Gualba l'any 1315 a l'Hospital de Cervelló.
- Festa del vot del poble a Sant Sebastià, 20 de gener.
- Sant Joan, patró del poble, 24 de juny.
- Festa major d'Olesa, tercer diumenge de juliol.
- Festa major de l'Hospital, segon diumenge d'octubre.
- Festa major de can Olivella, últim diumenge de juliol.
- Festa major del Pla del Pèlag, primer diumenge d'agost.
- Festa major de can Xacó, últim diumenge d'agost.
- Per San Esteve es fa cagar el tió a la plaça de l'Hospital
- Cavalcada de reis.
- Carnestoltes.
- Homenatge a la vellesa al juny.

Mitjans de comunicació

- Informatiu local "L'Esquellot" (1983-1985)
- Informatiu local "Clarícies" (1988)
- Informatiu local "Ressò" (1995-2004).
- Informatiu local "Olesa Informació" (des del 2004).

Entitats

ENTITATS CULTURALS	ENTITATS ESPORTIVES
A.D.F. d'Olesa de Bonesvalls AASS de Gent Gran "El Roure" AASS de Pares i Mares d'Alumnes AASS de Propietaris de Can Xacó AASS Pla del Pèlag AASS Veïns del Barri de l'Hospital Associació de Veïns Can Olivella Diablers d'Olesa Grup de Caramelles Grup de Dones "Les Bones Valls" Grup de Gresca Grup de recerca Olesa rural Grup de Teatre "Xarel·lo" Plataforma alternativa Can Olivella	C.F. Olesa de Bonesvalls Penya Blau Grana Societat de Caçadors

7- BIBLIOGRAFIA

ALTISENT, Agustí (1993). Diplomatarí de Santa Maria de Poblet, I (960-1177). Abadia de Poblet-Generalitat de Catalunya, Barcelona.

AA.VV. (1976). Els Castells Catalans. 1971. Vol III, p. 946-947 i 961. Dalmau Ed.

AA.VV. (1992). Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Volum 6: Alt Penedès. Enciclopèdia Catalana, Barcelona.

AA.VV. (1992). Catalunya Romànica. Vol. XIX: el Penedès, l'Anoia. Enciclopèdia Catalana, Barcelona. Pp. 160-161.

AHCVP, Capbreu de l'Hospital d'Olesa de Cervelló, 1590-1594. Notari Pere Guasch.

BATALLER I CALATAIUD, J.R. (1878). "Excursió a Olesa de Bonesvalls". A *L'Excursionista*, vol. I, pp. 553-555.

[BECH BORRÀS, Jaume](#) (1992). Estudi d'alguns sòls del parc natural de Garraf. I Trobada d'Estudiosos de Garraf Barcelona, Diputació de Barcelona, 1992 p. 71-74.

BELLMUNT, J. (1962) "Notas de Arqueologia de Cataluña y Baleares" Ampurias, Núm. XXIV, pàg. 301, Barcelona, Diputació de Barcelona.

CÓRDOBA, Manel (1999). Les fonts del Penedès i els seus voltants. 2 vols. El Cargol.

COROMINES, J. (1993). Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana. Curial ed.

COROMINES, J. (1994). Onomasticon Cataloniae. Vol. II. Curial Editors. Barcelona. Pàgs. 285-286.

DESCLOT, B. (1982). Crònica. Edicions 62, Barcelona. Cap. CLXVIII, pàg. 365.

ESTRADA, D.; ESTRADA, S.; FARRÉ, P.; MITJANS, M.; ROS, D.; ROS, N.; ROS, R.; SOLER, J. (2005). Petjades Històriques. Recull de construccions rurals en pedra seca i altres curiositats naturals al terme d'Olesa de Bonesvalls. Grup de Recerca Olesa Rural. Edicions Andana, Vilafranca del Penedès.

FÀBREGA i GRAU, A.; BAUCCELLS i REIG, J. "Arxiu Capitular de la S.E. Catedral B. de Barcelona". A: Guia dels arxius històrics de Catalunya. Vol.

7, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1998, pàg. 19-39

FERRAN A.; V.R. VALLEJO; I. SERRASOLSAS (1992). Efectes del foc en els sòls del Massís de Garraf. Trobada d'Estudiosos de Garraf Barcelona. Diputació de Barcelona, 1992 p. 49-51.

GRÀCIA I GIRALT, J. (1987). La bibliografia sobre la prehistòria i història antiga de la comarca de l'Alt Penedès. Museu de Vilafranca- Sant Sadurní d'Anoia.

GAVÍN, J.M. (1981). Inventari d'Esglésies. Alt Penedès. Baix Penedès. Garraf. Vol 10. Arxiu Gavín. Barcelona.

IGLÉSIA, J. (1962). El fogatge de 1365-1370. Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona.

IGLÉSIA, J. (1979). El fogatge de 1553. Fundació Salvador Vives i Casajuana. Volum I. Barcelona.

IGLÉSIA, J. (1974). Estadístiques de població de Catalunya el primer vicenni del segle XVIII. 3 vols. Fundació Vives i Casajuana. Barcelona.

IGLÉSIA, J. (1991). Fogatge de 1497, Estudi i transcripció. Fundació Salvador Vives i Casajuana. Barcelona.

INSENER I ARNET, Maria Teresa (1988). [Raimon de Penyafort, forjador de l'ésser de Catalunya](#). Olerdulae Vilafranca del Penedès anys XIII-XIV, núm. 1-4 (gener-desembre 1988-1989), p. 175-179 .

LLORAC I SANTÍS, Salvador (1993). [Olesa de Bonesvalls](#). Un paisatge, un passat i un present. Ajuntament d'[Olesa de Bonesvalls Ajuntament](#) .

LLOPART, J.; MARUGAN, C.M.; SANCHO, M. (1988). El qanāt de la sínia a Olesa de Bonesvalls: un sistema de captació d'aigües. Separata Acta Mediaevalia, facultat de Geografia e Història, Universitat de Barcelona, nº 9. Barcelona.

MADOZ, P. (1845). Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de ultramar. Madrid.

MARGARIT, A. (1984). Notes de Sant Cugat Sesgarrigues. Miscel·lània Penedesenca. Institut d'Estudis Penedesencs.

MARTÍ i BONET, Josep M. "Arxiu Diocesà de Barcelona". A: Guia dels arxius històrics de Catalunya. Vol. 7, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1998, pàg. 41-62

MEDINA, Vicente (2004). Can Romagosa de Begues. Edicions Rondas.

MIRET, J.; MIRET, M. (1981) "Un assentament d'època romana a la Serra de la Font del Cuscó (Avinyonet del Penedès), Tancats medievals per a

bestiar. Garraf", Miscel·lània Penedesenca, Núm. 4, pp. 181-194, Vilanova i la Geltrú.

MIRET, M. (1978) "Un recinte enigmàtic al Puig de la Mola (Garraf)", Olerdulae, Núm. 4, pp. 16-17, Vilafranca del Penedès.

MIRET, M. (1983) Cronologia i anàlisi espacial del poblament ibèric a la zona oriental de la comarca del Garraf, Barcelona, Memòria de llicenciatura, Universitat de Barcelona, Document mecanografiat

MIRET I MESTRE, Xavier (1984). Els Expòsits. Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya. Vol I Barcelona. Diputació. Universitat de Barcelona, 1984 p. 119-123.

MIRET I MESTRE, Xavier (1984). [Els Expòsits La seva visió a través d'un hospital de pas de les darreries del segle XVIII Xavier Miret. Barcelona Departament d'Història Moderna. Universitat de Barcelona.](#)

MIRET, M. (2002). "La carassa romana de l'Hospital d'Olesa de Bonesvalls". A Ressò, any IV, agost 2002. P. 17. Olesa de Bonesvalls.

[MISSER, S.; FIGUEROLA, P.J.; MARTÍ BONET, J.M. \(1993\). Olesa de Bonesvalls. Parròquia de Sant Joan i Hospital de Cervelló. Barcelona Arxiu Diocesà de Barcelona 1993. Catàleg Monumental de l'Arquebisbat de Barcelona Vol. 5/1.](#)

MISSER I VALLÈS, Salvador (1953). [Glosses històriques d'Olesa de Bonesvalls Salvador Misser i Vallès.](#) Barcelona Tall. Gràf. J. Prats Bernadàs.

MISSER I VALLÈS, Salvador (1984). Obra en tres volums mecanografiats. Vol I, Parròquia i terme d'Olesa de Bonesvalls. Vol II, Hospital de Cervelló. Vol III, Notes complementàries i bibliogràfiques. Hi ha dues còpies, una a la rectoria de la parròquia d'Olesa i altra a l'Arxiu Diocesà de Barcelona.

MOUREU-REY, (1965). Els noms de lloc. Barcelona.

RIBÉ et al. (1989-1998) Inventari del patrimoni arqueològic. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Servei d'Arqueologia.

RIUS SERRA, Josep (). Cartulario de Sant Cugat del Vallès. Vol. III.

[RIUS I MORGADES, Josep \(1989\). La Comarca del Garraf.](#) Vilafranca del Penedès I.G.del Penedès.

ROVIRA, Joan; MIRALLES, Ferran (1999). Camins de transhumància al Penedès i al Garraf. Barcelona. Associació d'Amics dels camins ramaders.

SADURNÍ I VALLÈS, Pere (2001). Folklore del Penedès. Sant Sadurní d'Anoia. Fundació Caixa Penedès. 2 vols.

SÁNCHEZ, Gemma (2005). Noms de casa. "Olesa informació". Agost de 2005. P.30.

SANS FLORES; Miquel Julià (1995). Recorreguts amb bicicleta per descobrir el Garraf. Gavà Ajuntament Unió Muntanyenca Eramprunyà.

VALLRIBERA I PUIG, Pere. L'Hospital d'Olesa de Bonesvalls. La seva activitat a mitjan del segle XVIII. Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos Sitges, Grup d'Estudis Sitgetans, 1989 p. 277-283.

VIDAL I RIBA, Eduard (1912). La Conca de la riera de Ribes. Sant Pere de Ribes, Centre excursionista de Catalunya.

VIRELLA I BLODA, Joan (1992). Visions geogràfiques del Penedès. Vilafranca del Penedès, Institut d'Estudis Penedesencs 1992.

INTERNET

Ajuntament d'Olesa de Bonesvalls:

<http://www.olesadebonesvalls.net>

Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona:

<http://www.diba.es/parcs/garraf/garraf.htm>

Federació Catalana d'espeleologia:

<http://www.espeleo-cat.org/>

8- ANNEXES

8.1. Evolució històrica de les masies

EVOLUCIÓ HISTÒRICA DELS PRINCIPALS MASOS D'OLESA DE BONESVALLS

POBLE

Nom casa	Evolució	Història
Badell	A finals del XIV Esteve Vadell. Continua el cognom fins al XIX. Avui porta el cognom Mitjans procedent de la Corbatera.	Can Badell és una de les pairalies que havia sigut de les més importants del poble. A finals del segle XIV era d'Esteve Vedell (Misser, 1953). Al fogatge de 1515 s'esmenta a la vídua Badella. Al de 1553 surt Lorens Vadell i Bartomeu Vadell. Al de 1652 s'esmenta a Jaume Badell. A capbreu de 1590 (AHVP) Joan Vadell tenia una casa o mas a Olesa que afrontava al nord amb casa de Rafael Rafol, al sud amb casa de Joan Mila, a l'oest amb casa de Joan Tutusaus i camí que va al trull comunal. També al segle XVII surten Badell, a una convocatòria del consell de la Vila de 1663 (Jaume Badell) i a un cens del blat de 1675 (Jaume Badell) (APOB). Tot i que actualment conserva la casa el nom de casa Badell, actualment el cognom és Mitjans, procedent del mas de la Corbatera (actual Mitjans).
Tutusaus	1513 Francesch Soler (probable). 1540 Andreu Totosaus. Conserva el cognom fins a finals del XIX.	Els Badell procedien del mas de la Pedrosa, mas que van abandonar quan es van instal·lar al nou mas que van construir al poble. Suposem que la primera fase constructiva acabaria el 1729, prenent aquesta data que figura als cups, però es probable que ja existís una petita casa al poble que es va ampliar posteriorment. La Pedrosa ja s'esmenta l'any 1183, en la definició d'un cens fet pel senyor del castell termenat de Cervelló al monestir de Sant Cugat del Vallès; pertanyia al monestir i estava al terme del castell de Cervelló a la parròquia de Sant Joan d'Olesa (Arxiu de la Corona d'Aragó, cartulari de Sant Cugat: foli 228, núm. 717). De la documentació en pergami que es conserva a la casa podem assegurar que la família Badell ja existia el 1349 i tenia la casa. Concretament en un document del 1455 ja es cita a Bernardo Badell. Al segle XIV la Pedrosa era de Bernat Poncs. Al capbreu de 1590 (AHVP) el mas de la Pedrosa era propietat de Joan Totosaus, que també tenia una casa o mas a Olesa. Al fogatge de 1515 s'anomena a la Vídua Badella, però a cap Tutusaus. Al de 1553, surt Andreu Tutusaus i també Lorens Vadell i Bertomeu Vadell. Al de 1652, Jaume Badell, i tres Tutusaus: Antoni, Pere i Andreu. Això ens fa pensar que entre 1515 i 1553 un Tutusaus es va emparentar amb una Badell del mas de la Pedrosa i va ser un Tutusaus el que va fundar el mas al poble. Probablement altra branca dels Badell continués la nissaga al mas Badell que es troba darrera de l'església. Tot i així es va conservar al cognom Badell ja que actualment encara el porta el propietari. A la casa actualment hi ha les Caves Tutusaus, però anteriorment s'havien fet altres feines. Hi va haver una fàbrica de destil·lació d'aiguarent (una fassina) i posteriorment una de carburo de calç per enllumenat de les cases a finals del segle XIX. Dins les terres propietat de la casa hi ha varies barraques de vinya.
Morgades	1390 Bernat Batlle. Es succeeixen els Batlle fins al segle XIX que canvia pel de Morgades, nom actual de la casa. Al segle XX és de Joan Peixó.	Can Morgades era coneguda antigament com can Batlle del cap de la Vila. És una de les cases més antigues del nucli d'Olesa i la que conserva actualment un dels elements arquitectònics més antic del municipi. El 1390 ja existia la casa (Misser, 1953) amb Bernat Balle. Al fogatge de 1515 surt un Ponç Batlle que era batlle d'Olesa, al de 1553 surt Joan Balle, al capbreu de l'hospital de 1590 Joan Pons Balle tenia una casa o mas a Olesa (AHCVP), al fogatge de 1652 s'anomena a Joan Batlle. La propietat es manté amb els Batlle fins el segle XIX en que es perd el cognom pel de Morgades. Sembla que al segle XVII passà a ser l'hisenda propietat de can Olivella. L'actual edifici és fruit de l'annexió de dos masos, el mas Batlle de la plaça i el mas Jansá, documentats al segle XIII i

		produint-se l'annexió a finals del XVI. El capbreu de 1590 la situa entre cal Vedell i el mas de la Pedrosa (o Tutusaus) (AHCVP).
Xacó		Can Xacó és conegut des del segle XVI. Segons Mn. Misser (1953) la hisenda correspon a can Xacó tot i que el mas era diferent, probablement el mas Vallès. Al 1590 s'anomena a Joan Busquet del Mas Valles (fogatge 1515 i capbreu de 1590). Al capbreu de 1590 (AHVP) diu que el mas estava entre els masos de Rafael Rafal (can Ràfols) i Milà de la Corbatera (cal Milà), així que podria tractar-se molt bé de cal Xacó Escalat o bé ocupava el lloc on posteriorment es va construir can Olivella. Cal recordar que Misser apunta que al segle XV es cita a un Olivella (Pere), tot i que a finals del XVI era de Joan Busquets i més tard, al segle XVII, passa a Pau Ràfols de l'Hospital (Misser, 1953). Cal deixar clar que tot són suposicions ja que no hi ha documentació clara sobre la casa.
Milà	1515 Joan Milà. Es manté el cognom al segle XVIII. Al segle XVI absorbeix el mas Cardell que va reunir moltes pertinences del mas de la Veu Bossera que al segle XIV tenia el cognom Milà. Potser derivin d'allà.	L'estructura original fou pràcticament enderrocada, ara l'antiga ubicació de la casa i dels corrals està ocupada per pisos de nova planta que no han aprofitat cap element antic. Es troba davant de l'església. Sembla que l'únic element antic era una arcada de mig punt que ara està tapiada. Els Milà surten documentats al fogatge de 1515, amb Joan Milà. Al de 1553 s'esmenta a Antoni Mila i Mathia Mila. Al de 1652 a Joan Milà i Jaume Milà. Al capbreu de 1590 (AHVP) s'esmenta a Joan Mila que tenia una casa a Olesa que afronta al nord amb casa de Pere Badell, al sud amb casa d'en Totesaus, a l'est amb casa de Soler i a l'oest amb casa de Batlle, per tant es tracta d'aquesta casa. També al segle XVII surten Milà, a una convocatòria del consell de la Vila de 1663 (Pere Milà) i a un cens del blat de 1675 (Pere Milà) (APOB). Era una de les cases antigues del nucli d'Olesa, segons Misser (1953) podria derivar d'un altre gran mas, possiblement Mitjans de la Corbatera que es deien Milà al XVI. Al segle XVI absorbeix el mas Cardell que reuní moltes pertinències del mas de la Veu Bosera, on al segle XIV i principis del XV hi havia el cognom Milà, i que ja no existia a finals del segle XVI (Misser, 1953).
Pons	1388 Bernat Poncs. Al 1515 canvia per Ponç Batlle. Actualment encara s'anomena Casa Ponç.	El cognom Poncs es repeteix a Olesa i el trobem associat a diferents cases: La Pedrosa, Mas Jansà, Milà de la Corbatera, a més de cal Pons. El 1388 ja s'esmenta un Poncs (Misser, 1953), mantenint-se el cognom durant el segle XVI. El capbreu de 1590 (AHVP) ens dona la posició del mas coincidint amb l'actual, amb el mas Ràfols al sud i el camí a l'est, i la casa era de Joan Poncs Batlle d'Olesa. Probablement aquest mas ja existia en el moment en que es fa consagrar l'església de Sant Joan, amb ampliacions i modificacions posteriors. Actualment conserva només alguns elements puntuals de diferents èpoques, com l'arc de l'entrada, la porta adovellada, la tina i els cups. Hi ha molta similitud entre les cases Ràfols i cal Pons, que son de la mateixa època.
Ràfols	XV Ferrer Olivella. 1590 Raphael Ràfol	La primera vegada que surt esmentat un Ràfols és al fogatge de 1553, Joan Rafols. Al de 1652 s'esmenten quatre Ràfols, Pau que era batlle, Francesc, Joan i Rafael. Al capbreu de 1590 (AHCVP) s'esmenta la casa de Rafel Rafol al nucli d'Olesa, a prop de can Batlle i can Tutusaus. També al segle XVII surten Ràfols, a una convocatòria del consell de la Vila de 1663 (Pau Ràfols) i a un cens del blat de 1675 (Llorenç Ràfols) (APOB). L'estructura que veiem de la casa pot ser datada a inicis del segle XVI, en relació amb la documentació escrita que la cita i ha sofert poques transformacions ja que l'habitatge actual aprofita els antics assecadors i estables.
Samsó		Joan Samsó és esmentat al fogatge de 1652. També a la convocatòria del consell de la vila de 1663 s'esmenta a Marc Samsó

	CAL SAMSÓ La pairalia Samsó ja s'esmenta al fogatge de 1652, Joan Samsó.	(APOV). Cal Samsó va ser construïda per un descendent dels Romagosa que procedien de la hisenda del Lledoner de Vallirana. (Ignasi Ros). L'actual casa va ser construïda el 1886, reformant notablement la construcció que hi hauria anteriorment i de la que no queden vestigis visibles.
Soler	Al XIV Pere Vedell. A finals de XIV Ferrer Poncs. El cognom Soler comença a inicis del XV amb Bonanat Soler i que es manté fins el 1712. Sembla que venien del mas de la Pedrosa.	Cal Soler o Solé és una de les cases més antigues del nucli d'Olesa. Tenia una finestra geminada d'arc de mig punt amb columna al centre que va ser eliminada ja fa uns anys (informació oral d'Ignasi Ros d'Olesa). Possiblement aquesta era la casa de Symeón Soler al segle XVI (capbreu de 1590, AHVP), però que ja estava documentada des de finals del XIV. El 1460 era de Guillem Soler, el 1503 de Jacme Soler (APOB) (Misser, 1953) que també surt al fogatge de 1515 (Iglésias, 1974). Al fogatge de 1553 són fogatjats tres Soler (Iglésias, 1979); i Salvador Soler al fogatge de 1652 (Iglésias, 1974). Segons Salvador Misser (1953: 53) els ocupants de la casa al segle XIV podrien haver vingut del mas de la Pedrosa.
Olivella		Estava molt modificada i s'ha aterrat fa poc. Al segle XVII surten Olivella, a una convocatòria del consell de la Vila de 1663 (Jaume Olivella) i a un cens del blat de 1675 (Jaume Olivella) (APOB).
Casa Alta	La propietat de "la casa alta" va ser subhastada a finals del segle XIX i la va comprar Miquel Olivella Sitjar de cal Pere. Va desaparèixer als anys 1960 ja que estava en mal estat i la van tirar a terra per fer una casa nova. Actualment només es conserva el pou.	Era una casa que ja no existeix que es trobava darrera de cal Samsó. Era bastant alta i sobresortia del perfil del poble ja que estava al punt més alt de la riera. Sembla que era una casa forta amb una muralla que l'envoltava; tenia una arcada i finestres decorades com les de l'Hospital. Va desaparèixer als anys 1960 ja que estava en mal estat i la van tirar a terra per fer una casa nova. Hi ha una llegenda popular que es basa en la tensió que podria haver entre els dos castells del lloc: el del Lloc d'Olesa i el castell de l'Hospital. El castell del Lloc es trobaria a Olesa, en un lloc dominant del nucli, que en documents de finals del segle XVI i primera meitat del XVII li donen la denominació de "la Força" o "el castell d'Olesa", i més tard, fins gairebé el segle XX, es coneixia com "la casa alta" o "Escalat de la casa alta". A la primera meitat del segle XVII aquesta casa era dels Escala, havent constància el 1604 de Joan Escala Samsó (índex tardà del Capbreu de 1590, APOB; i al llibre de la Cort, APOB) com habitant del lloc d'Olesa. Aquest va ser el successor de la casa Romagosa, que procedien del Mas del Lledoner de la Creu d'Ordal, tot i que no sabem com va accedir a la propietat. Segons Mn. Misser (MISSER, 1993) la procedència d'aquest Joan seria de la part paterna de la casa Escalat i de la materna de la casa Samsó, essent una la casa vella i l'altre la nova. Així, la casa vella corresponia a casa Escalat i la nova a can Samsó. Els Escala eren propietaris de molta part del centre del poble. Al segle XVII els Escala van comprar el títol nobiliari de "castlà" o senyor del castell, considerant-se castlans successors dels castlans de l'antic castell de Cervelló. L'antiga casa Escalat seria una casa fortificada, i pel lloc dominant que ocupava, probablement seria el castell d'Olesa.

HOSPITAL

Nom casa	Evolució	Història
Escalat		Ca l'Escalat era propietat dels Escala de ca l'Escalat de Casa Alta d'Olesa que tenien moltes propietats escampades pel terme, entre les que figurava al segle XVI l'actual cal Marxant. La data de construcció d'aquesta casa deu correspondre a la de la llinda de la porta, principis del segle XVIII.
Xacó	1515 Joan Puig. 1540 Pere Soler. 1590 Bernat Fogueres. XVII Pau Ràfols de l'Hospital	El topònim Xacó el trobem a altres cases d'Olesa, en concret al poble. Mossèn Misser pensava que aquesta casa era la que al capbreu de l'Hospital de 1590 apareix amb la denominació "lo mas i honors de Bernat Fogueres que abans era de Pera Soler alias Pera Puig".
Marxant		Aquesta casa va ser el primer mas dels Romagosa. A mitjans del XVII ja pertanyia als Escala, els que tenien la casa Alta d'Olesa; i a principis del XVIII era dels Parellada, passant d'aquests als Olivella. La propietat d'aquesta casa segueix paral·lela a la del mas Parellada, ja que aquest també va ser primer Romagosa, després dels Escala i finalment dels Parellada. La casa es va convertir amb el temps en varis habitatges independents ocupats per llogaters, fins que els actuals propietaris la van rehabilitar per viure deixant al descobert un seguit d'elements arquitectònics i artístics que ajuden en certa manera a escriure la història de la casa. Els elements trobats a la casa així com diferents dates ens mostren que l'ocupació seria continuada des dels inicis, i aquest fet va provocar que s'anés ampliant. Sembla coincidir l'origen de la casa al segle XV, o probablement a finals del XIV, ja que s'ha trobat ceràmica de l'època dins les sitges, així com les dates gravades a les portes (1414, 1412 ?), la finestra, portes i aigüera de tradició gòtica i els esgrafiats. Hi hauria una segona o tercera fase d'ampliació el 1795, quan es fa la part que dona a la plaça Fitó. El topònim de cal Marxant és modern, ja que es remunta a després de la Guerra Civil, quan va viure un marxant de llogater.

TERME

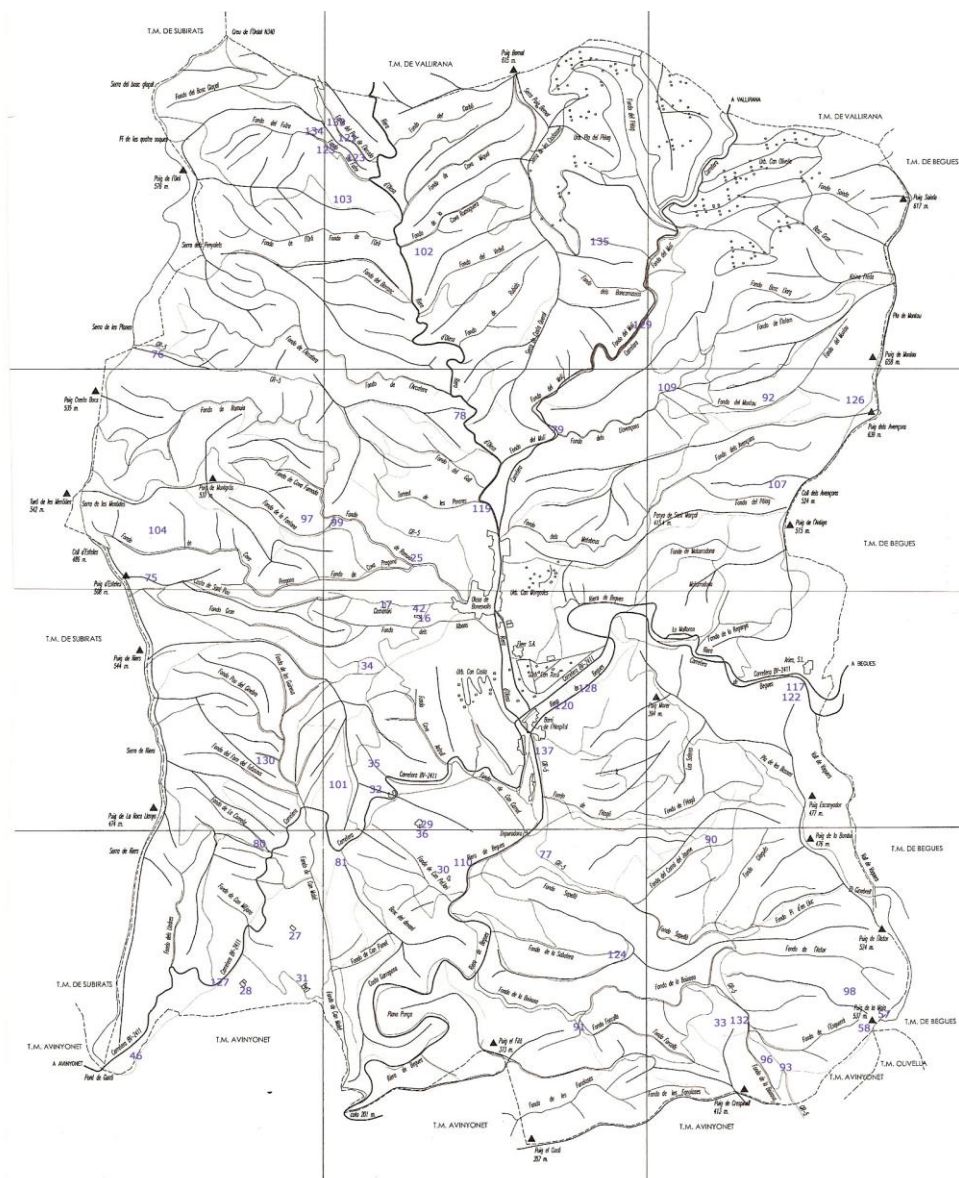
Nom casa	Evolució	Història
Gavarra		El mas La Gavarra es troba a prop del límit amb Avinyonet i a prop de la carretera BV-2411 Olesa-Avinyonet. Tot i que desconeixem l'origen exacte del mas, sembla ser que data del segle XIV ja que al 1362 s'anomena a Pere Ferrer al mas (MISSER, 1953). Al 1425 pertanyia al llinatge olesà dels Milà (LLORAC, 1993), i al capbreu de 1590 hi consta al mas Pons Balla. El topònim és molt antic ja que potser correspon al lloc de la Gavarra que s'esmenta al document de dotació de l'església de Sant Miquel d'Olèrdola de l'any 991 (ACCB, Libri Antiq. Vol. IV fol 110, doc. Núm. 277) (citat a LLORAC, 1993: 50). Com dèiem anteriorment, al capbreu de 1590 (AHCVP) al mas de La Gavarra consta Pons Balla, però ja al 1663 s'esmenta a Jaume Milà de la Gavarra (Llibre de la Cort del Batlle, APOB), i a partir d'aquesta data tots els documents relacionen un Milà amb La Gavarra. La data gravada a la llinda de la porta principal, 1686, pot correspondre a una important ampliació de la casa que va configurar l'edifici que veiem actualment, i que va ser realitzada segurament per la família Milà. Alguns documents esmenten la fassina de la Gavarra als segles XVII i XVIII (LLORAC, 1993: 50).
Mitjans		Can Mitjans és un dels masos antics del terme d'Olesa de Bonesvalls, esmentat documentalment per primera vegada al segle XV, figurant Andreu Poncs (Misser, 1953); el 1590 trobem a Damià Milà (Cabreu, AHCVP), mantenint-se els Milà fins al segle XVIII en que pertany als Mitjans. Al segle XV la casa era coneguda com La Corbatera, al segle XVIII com Mitjans de la

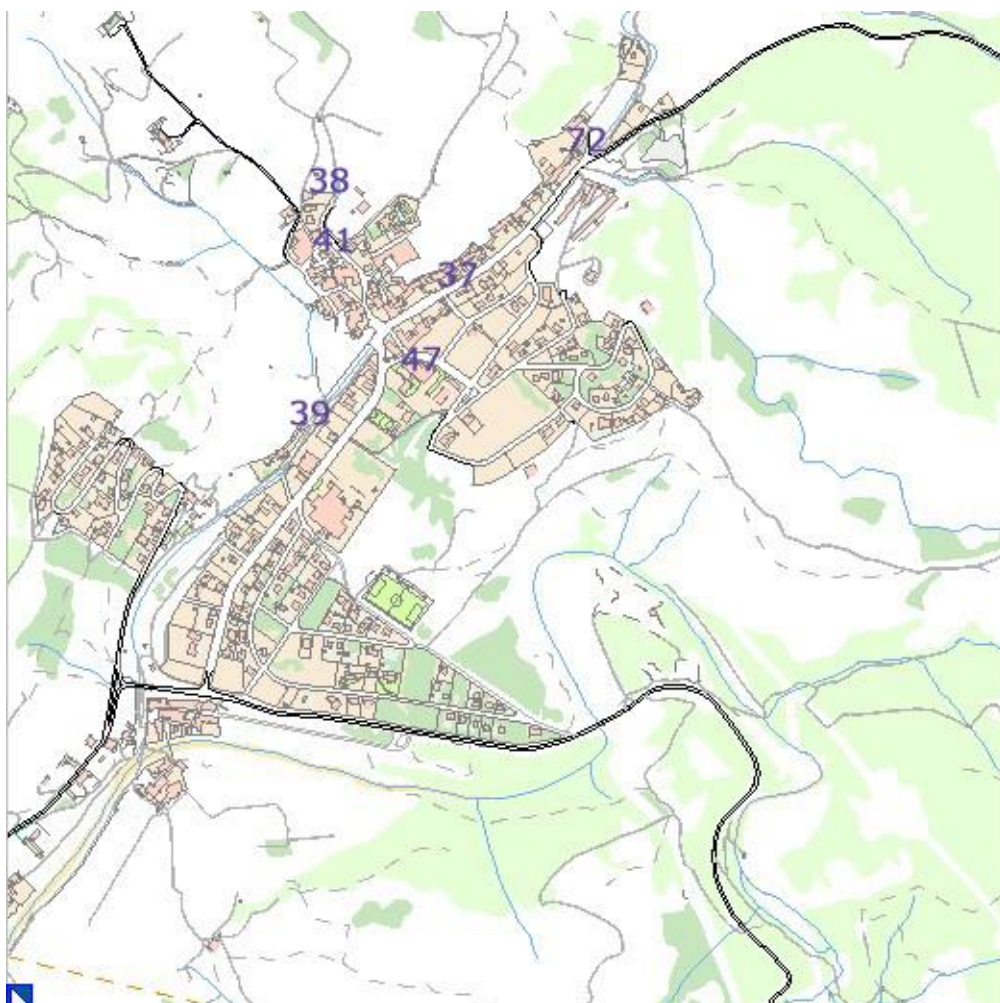
		Corbatera, i actualment per Mitjans.
Cort Vell		Conegut antigament com mas Cortés. Guillem Balle tenia el mas a inicis del segle XV (MISSER, 1953) essent la primera notícia documental que disposem del 1515; posteriorment, el 1590, el tenia Ponç Milà (AHCVP), mantenint-se el cognom Milà fins a finals del segle XIX. Cal assenyalar que al capbreu de 1590 s'indica que el mas era propietat de Angela (probablement de cognom Balle), dona de Ponç Milà que actuava com a usufructuari i per tant seria en aquest moment quan la casa passa a nom dels Milà. Els Milà probablement procedien del mas de la Corbatera, actual can Mitjans. El 1675 s'anomena a Salvador Milà al Mas Cort (APOB, cens del blat. Citat a Llorac, 1993: 66). Probablement l'origen de la casa l'hem de buscar a inicis del segle XV, tot i que no es pot descartar que pot ser anterior.
Parellada		El mas Parellada era conegut com mas Vallès al segle XIV, i per ell passava el camí Ral. S'esmenta al XVI, al fogatge del 1515 a Joan Romagosa; al fogatge de 1553, Joan Romagosa. El 1590 el mas passa a propietat dels pubills Nadal (Misser, 1953) que eren menors i van actuar tres persones com a tutors; el cognom Nadal es manté fins a mitjans del segle XVII, essent el 1675 de Salvador Escala. A començaments del segle XVIII era propietat de Jaume Parellada, el 1776 de Francesc Parellada. Aquests van fer les obres de remodelació més importants de la casa. A inicis del segle XX la hisenda Parellada es va unir a la Olivella per casaments, essent una de les propietats més importants d'Olesa. La casa originària dels Parellada era l'actual cal Marxant del barri de l'Hospital, i que era el mas Romagosa. Posteriorment es va construir el mas Parellada (reconstruint l'antic mas Romagosa) als afores del poble el 1731, passant a ser el mas la pairalia principal i l'antiga de l'Hospital possiblement va quedar com casa de diferents colons. La família Parellada eren també propietaris de la major part de les cases del barri de l'Hospital, en concret les del carrer Santa Marta es van mantenir en mans de la família fins fa uns vint anys en que les van vendre als llogaters.
Esquerrà		El mas o maset de l'esquerrà està compost per dues construccions, una més antiga que l'altre. Misser apuntava que hi havia dues cases (Misser, 1953), com es veu clarament, una seria la principal i l'altre, visiblement més petita, podria haver estat la casa d'un pastor o d'algun treballador del maset. Poc sabem d'aquest mas, ja que no s'ha trobat documentació; es tractaria d'un petit mas on hi hauria masovers que portarien les terres del mas Esquerrà. Els de ca l'Esquerrà eren propietaris que tenien la casa pairal a la zona de l'Hospital, al carrer Hospital (entre ca l'Escalat i cal Xacó), portaven el cognom Mitjans. Fins al fogatge de 1652 no surt un Mitjans a Olesa, fet que ens mostra que aquesta hisenda deu datar de mitjans del segle XVII. Mitjans és un cognom que es fa freqüent a Olesa a partir d'aquest segle, ja que el del Mas Badell i el mas Milà de la Corbatera també el portaran aproximadament des de finals del segle XVIII.
Pal·lari		L'estructura del conjunt és en general senzilla i no presenta elements que permetin fer una datació aproximada tot i que podem situar la seva construcció a cavall de finals del XVIII i principis del XIX aproximadament. El 1950 encara estava habitada (LLORAC, 1993) i s'utilitzava com a corral de bestiar. Pertany a can Parellada i a inicis del segle XX i finals del XIX hi vivien jornalers de les terres dels Parellada.

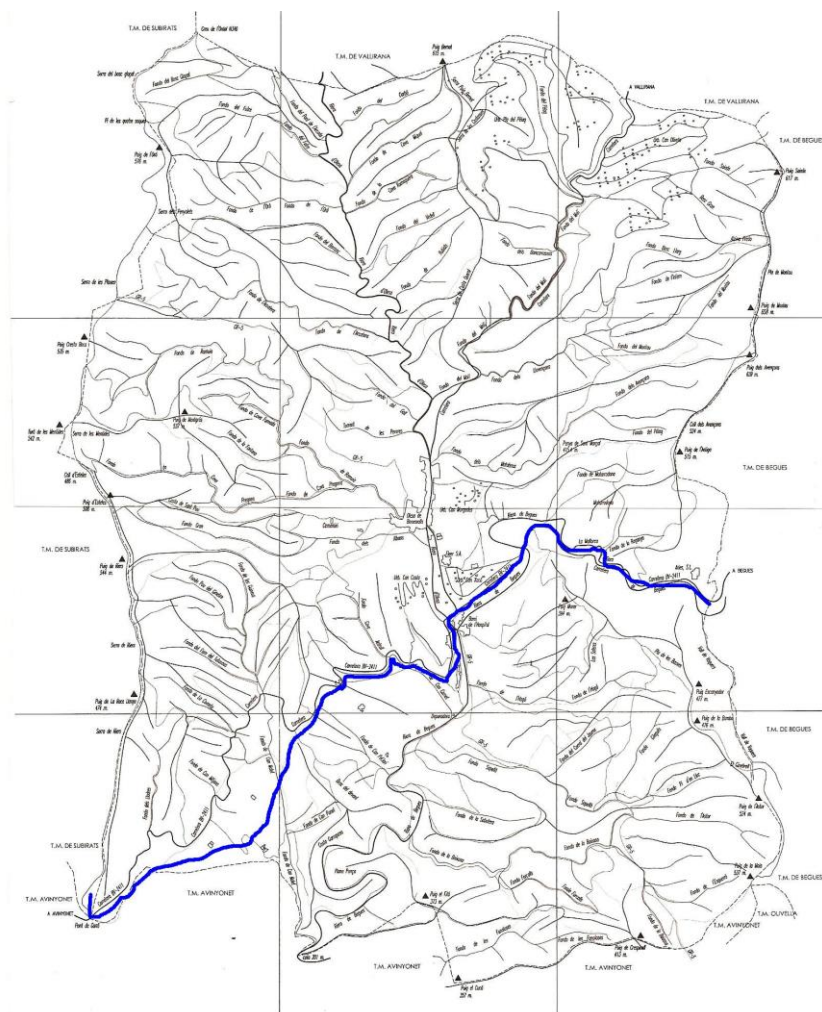
Cort Nou		El mas Cortnou o Corts Nou és el que dona nom al conjunt en ser el més antic, amb probable origen al segle XIV (Llorac, 1993); primer va ser coneguda com mas Golet als segles XIII i XIV, posteriorment mas Rossell als segles XV i XVI, més tard mas Saumell i a inicis del segle XX era casa de Ramon Ros que va fer una reforma important. Les altres tres cases són més modernes, originades al llarg del segle XIX. Cal Peó rep aquest nom perquè la va construir i va viure un peó caminer que va participar en la construcció de la carretera a Avinyonet els anys 20 del segle XX. A cal Toni Mas actualment hi ha un restaurant i es coneix com cal Joan.
Pedrosa	XIII Ramon Muntmany. 1388 Pere Ferrer. Finals XIV Francesch Poncs. Correspon segurament a cal Cotetó o cal Figaró de l'Hospital.	La Pedrosa ja s'esmenta l'any 1183, en la definició d'un cens fet pel senyor del castell termenat de Cervelló al monestir de Sant Cugat del Vallès; pertanyia al monestir i estava al terme del castell de Cervelló a la parròquia de Sant Joan d'Olesa (Arxiu de la Corona d'Aragó, cartulari de Sant Cugat: foli 228, núm. 717). Al segle XIV la Pedrosa era de Bernat Poncs. Al capbreu de 1590 (AHVP) el mas de la Pedrosa era propietat de Joan Totasaus, que també tenia una casa o mas a Olesa. De la documentació en pergami que es conserva a la casa Tutusaus podem assegurar que la família Badell (propietaris actuals de can Tutusaus) ja existia el 1349 i tenia una casa, probablement el primer mas Tutusaus al poble. Concretament en un document del 1455 ja es cita a Bernardo Badell. La Pedrosa, abans de pertànyer als Tutusaus, va tenir diferents propietaris si hem de tenir en compte els cognoms: al 1388 Pere Ferrer, a finals del segle XIV i al XV hi havia un Poncs, el 1515 Barthomeu Soler. A finals del segle XVI el mas Tutusaus i el mas de la Pedrosa s'uniren sota la mateixa propietat. Desconeixem si els Badell amos de can Tutusaus van adquirir la Pedrosa o si procedien d'aquest darrer construïnt o reformant més tard la casa del poble. La ramaderia ha estat un sector molt important a Olesa ja des de l'edat mitjana i arribant a ser molt important a finals del segle XIX i principis del XX els ramats de cabres de les que s'extreia la llet que es portava a comercialitzar a Molins de Rei, Vilafranca i Barcelona. A finals dels anys 1920 a Olesa hi havia entre 7 i 8 mil caps de cabres. El gran nombre de corrals a la zona són l'indicatiu de la importància que van tenir aquests ramats a la zona, així com destacar el pas dels ramats transhumants, principalment ovelles, que a l'hivern pasturaven a la zona d'Olesa i entorn, i que utilitzaven els corrals. Els pastors tancaven els ramats als corrals a les hores de més calor a l'estiu i en cas de mal temps.
Camat		al peu carretera, està entre Mas Cortnou i les Cases de Cal Manel del Gravat, ja al barri de l'Hospital i ben conservada. El topònim Camat pot venir de qanāt, i podria tenir alguna relació ja que es troba a prop de la sínia de cal Parellada en la que alguns autors han vist un qanāt àrab.
Cases de Coll de Garró		A sota del pont de la carretera sobre el torrent de Coll de Garró a la dreta en direcció a Olesa, hi ha la resta d'un cup d'aquest grup de cases. Hi havia quatre cases al costat del camí i una altra al serrat sobre Coll de Garró, ca l'Eixut nou, que va fer la gent que vivia a ca l'Eixut vell (que estava a baix) i es van traslladar sobre el serrat. No queda res de les cases. La paret del cup és de pedra i es veu que el petit edifici que l'albergava era de planta quadrada. Està envoltat de vegetació. Aquest punt era un encreuament important de carrerades i de pas del camí Ral, segurament per aquest fet es construïren aquest grup de cases. Es creuaven el camí Ral que passava per sota de l'actual pont de la carretera i que seguia pel mateix torrent cap a Avinyonet i Olesa; la carrerada que venia de Begues, la de les Gunyoles, el camí de Cantallops, i el camí que

	seguia cap a els Pelagons (cucones dels Pelagons a Avinyonet són importants). El camí Ral seguia la mateixa carrerada de Begues a les Gunyoles.
--	---

Inventari del Patrimoni Cultural / Memòria

© M^a del Agua Cortés Elía, de la investigació, texts i fotografies de tot el treball.

**Inventari promogut i co-
finançat per:**

**Oficina del Patrimoni Cultural
Diputació de Barcelona**

C/ Urgell, 187, 1ª planta
08036 BARCELONA
Tel. 934020635

**Memòria i inventari realitzats
per:**

M^a del Agua Cortés Elía ©
Historiadora. Arqueòloga.
Gestora de Patrimoni Cultural

c/ Portal, 20
08610 AVIÀ (Berguedà)
Tel. 630694073 / 938231098

**Diputació
Barcelona**

Àrea de Cultura
Oficina de Patrimoni Cultural

Revisió del Mapa de Patrimoni Cultural d'

OLESA DE BONESVALLS (Alt Penedès)

Oficina de Patrimoni Cultural
Març de 2026

Índex:

- 1- Introducció
- 2- Modificacions i noves fitxes
- 3- Modificacions de la memòria

1. Introducció

Des de l'any 1999, l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona desenvolupa el programa de Mapes del Patrimoni Cultural per als municipis de la província de Barcelona que ho sol·liciten.

Des de la realització dels primers Mapes de Patrimoni (llavors anomenats Inventaris del Patrimoni Cultural) fins a avui, s'han produït diferents canvis i millores, tant en alguns aspectes de la base de dades que s'utilitza per a recollir la informació, en la sistematització de les dades, com en el sistema d'accés i consulta de la informació, ja que actualment aquesta base de dades es transforma en un WEBSIG que és consultable al lloc web de Diputació de Barcelona (<http://patrimonicultural.diba.cat/>) i dels Ajuntaments respectius. El programa permet fer cerques en el contingut d'un o més municipis i triar el tipus de cerca que més s'ajusta a les necessitats de la persona que ho consulta.

Els Mapes de Patrimoni Cultural són un important recull d'informació del patrimoni dels municipis que disposen d'aquesta eina, permetent el coneixement i facilitant el desenvolupament de tasques de conservació, recerca i difusió.

Pel que fa al Mapa de Patrimoni d'Olesa de Bonesvalls, es va realitzar l'any 2005 i un cop transcorreguts 20 anys de la seva realització i d'acord amb la sol·licitud del recurs del Catàleg de serveis de la Diputació de Barcelona 2024-27 de data 22/01/2025 per a la realització de la revisió del Mapa de Patrimoni Cultural, s'ha portat a terme l'actualització.

2. Modificacions i noves fitxes

En aquesta revisió s'han afegit algunes noves fitxes, amb la qual cosa el MPC té 163 elements inventariats.

Jaciment Vinya del Til·ler
Enterraments de la Serra de Riés
Pedra del diable
Creu del Montau
Creu de l'antic cementiri de l'Hospital
Còdol de Garró
L'Encabronat de les Bonesvalls

També s'han modificat algunes fitxes que han tingut alguna modificació:

Creu de terme d'Olesa de Bonesvalls, incorporant noves imatges

Creu moderna, s'ha modificat la fitxa ja que l'antiga creu es va traslladar a la nova ubicació a l'antic cementiri de l'Hospital

S'han modificat les fitxes del Camí Ral i les Carrerades, ja que s'ha contrastat la informació del recorregut amb el Grup de Recerca Olesa Rural que han desenvolupat un treball recentment.

S'han revisat totes les fitxes del MPC per fer les reparacions que fossin necessàries de diferents apartats i per tal que la informació estigui al dia. També s'han comprovat totes les coordenades d'ubicació.

3. Revisió de la memòria

S'ha actualitzat l'apartat de protecció ja que no hi ha elements protegits amb la categoria BCIL, tot i que es va fer una aprovació inicial d'un catàleg l'any 2022.

L'any 2022 l'Ajuntament va redactar un POUM que va ser aprovat provisionalment el juliol de 2022, i que contenia un Catàleg de béns protegits i un Catàleg de masies i cases rurals. El Catàleg de béns tenia la seva normativa associada.

En tractar-se d'una aprovació provisional, no s'ha fet la tramitació definitiva i per tant el catàleg no va esdevenir normatiu fins que no sigui aprovat definitivament per la Comissió d'Urbanisme corresponent. Seria convenient que l'Ajuntament faci una revisió del catàleg i la normativa abans de l'aprovació definitiva, fonamentalment perquè els elements que haurien de tenir la consideració BCIL actualment consten al catàleg amb les sigles EIM (Elements d'Interès Municipal). Si es manté aquest grau sense especificar que s'equipara a BCIL, la Generalitat no els inscriurà com a tals; s'aconsella fer una consulta.

S'ha adjuntat aquest petit informe a la memòria de l'any 2005 i s'ha tornat a adjuntar a la web.

Amb aquestes actuacions s'ha actualitzat tota la informació que conté el Mapa de Patrimoni Cultural d'Olesa de Bonesvalls.

Maria del Agua Cortés Elía

Tècnica de Patrimoni Cultural

Oficina de Patrimoni Cultural

Àrea de Cultura. Diputació de Barcelona

Març 2026